

Univerza v Ljubljani

Fakulteta za socialno delo

Špela Čižmek

**MULTIDISCIPLINARNO SODELOVANJE V
PRIMERIH ZAŠČITE OTROK**

Diplomsko delo

Ljubljana, 2020

Univerza v Ljubljani
Fakulteta za socialno delo

Špela Čižmek

**MULTIDISCIPLINARNO SODELOVANJE V
PRIMERIH ZAŠČITE OTROK**

Diplomsko delo

Mentorica: prof. dr. Vesna Leskošek

Ljubljana, 2020

Povzetek

V diplomski nalogi sem raziskovala multidisciplinarno sodelovanje v primerih zaščite otrok. Za to temo sem se začela podrobneje zanimati med študijsko prakso na centru za socialno delo Brežice, kjer sem se podrobneje seznaniła s področjem preprečevanja nasilja v družini in z ukrepi za zaščito otrok. Opazila sem, da je za obravnavo nasilja v družini potrebno sodelovanje različnih strokovnjakov, z različnih institucij in področij. Zanima me, na kakšen način različne institucije sodelujejo v primerih zaščite otrok pred nasiljem, kakšna je njihova vloga v teh postopkih, kako v obravnavo vključujejo otroke, ki so žrtve nasilja in kako ocenjujejo sodelovanje z drugimi. Še posebej sem se osredotočila na multidisciplinarno tim in zanimalo me je, kakšna stališča imajo do njih strokovni delavci iz različnih institucij, ki sodelujejo v postopkih zaščite otrok.

V teoretičnem delu opredelim pojem družine in nasilja. Zatem predstavim oblike nasilja, opišem odnos do nasilja v družbi, nato pa se osredotočim še na posledice izpostavljenosti nasilju. Sledi poglavje o zakonodaji na področju nasilja nad otroki v Sloveniji, zatem pa predstavim še vlogo multidisciplinarnih timov in centra za socialno delo ter predstavim pristojnost ostalih institucij, ki so ključne pri reševanju problema nasilja v družini. Na koncu pozornost namenim tudi položaju otroka v postopku zaščite. Empirični del vsebuje rezultate raziskave, ki sem jo izvedla med predstavniki institucij, ki sodelujejo v multidisciplinarnih timih. To so predstavniki centra za socialno delo, regijske službe za preprečevanje nasilja v družini, državnega tožilstva, policije in vzgojno-izobraževalnega zavoda. V intervjujih me je zanimalo, kdo po njihovih izkušnjah najpogosteje poda prijavo o nasilju, kako v obravnavo vključujejo otroke in kako jim zagotovijo varen in zaupen prostor, katere ukrepe za zaščito otrok izvedejo, kaj storijo v primerih, ko se nasilje ponovi, kakšno je njihovo mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev nasilja in kakšne izkušnje imajo z multidisciplinarnimi timi.

Ugotovila sem, da se predstavniki pristojnih institucij zavedajo svoje vloge v postopkih zaščite otrok in da so s trenutnim sistemom obravnave žrtev načeloma zadovoljni, si pa vseeno želijo določenih izboljšav, ki bi lahko pripomogle k še večji učinkovitosti sistema. V multidisciplinarnih timih vidijo predvsem prednosti, saj se vsi zavedajo, da sta hitro in usklajeno ukrepanje v primerih nasilja nad otrokom ključnega pomena. Še naprej si želijo krepiti sodelovanje z drugimi institucijami in ga še izboljšati, še posebej z zdravstvom, saj z njihove strani zaznavajo najslabšo udeležbo na multidisciplinarnih timih. Izpostavljajo še, da je vključenost otroka v postopke zaščite zelo pomembna, vendar je potrebno biti ob tem pozoren, da postopki zanj ne pomenijo dodatne travmatizacije.

Ključne besede: nasilje v družini, ukrepi za zaščito otrok, multidisciplinarni timi, center za socialno delo, državno tožilstvo, policija, regijska služba za preprečevanje nasilja v družini, vzgojno-izobraževalne ustanove

Title: Multidisciplinary cooperation in child protection cases

Abstract

In my diploma thesis I researched multidisciplinary cooperation in child protection cases. I became interested in this topic in more detail during my internship at the Brežice Centre for Social Work, where I became more acquainted with the field of prevention of domestic violence and measures for the protection of children. I have noticed that dealing with domestic violence requires the cooperation of different professionals from different institutions and fields. I am interested in how different institutions work together in cases of protection of children from violence, what is their role in these processes, how they include the treatment of children who are victims of violence and how do they assess cooperation with other institutions. In particular, I focused on multidisciplinary teams and was interested in the views of professionals from various institutions involved in child protection proceedings.

In the theoretical part I define the concept of family and violence. I then present the forms of violence, describe the attitude towards violence in society, and then focus on the consequences of exposure to violence. This is followed by a chapter on legislation in the field of violence against children in Slovenia, followed by the role of multidisciplinary teams and the Centre for Social Work and the competence of other institutions that are the key to solving the problem of domestic violence. Finally, I pay attention to the position of the child in the process of protection.

The empirical part contains the results of a research I conducted among representatives of institutions participating in multidisciplinary teams. They are representatives of the Centre for Social Work, the regional service for the prevention of domestic violence, the state prosecutor's office, the police and an educational institution. In the interviews, I was interested in who, in their experience, most often reports violence, how they involve children in treatment and how they provide them with a safe and confidential space, what child protection measures they take, what they do in cases of repeated violence, what is their opinion on the current system of dealing with victims of violence and what is their experience with multidisciplinary teams.

I found that the representatives of the competent institutions are aware of their role in child protection procedures and that they are generally satisfied with the current victim treatment system, but still want some improvements that could make the system even more effective. They see multidisciplinary teams as the main advantage, as they are all aware that prompt and coordinated action in cases of violence against children is crucial. They want to continue to strengthen cooperation with other institutions and improve it, especially in healthcare, as their participation in multidisciplinary teams is considered the lowest. They also point out that the involvement of the child in protection procedures is very important, but it is necessary to be careful that the procedures do not mean additional traumatization.

Key words: domestic violence, child protection measures, multidisciplinary teams, centre for social work, public prosecutor's office, police, regional service for the prevention of domestic violence, educational institutions

Zahvala

Hvala mentorici prof. dr. Vesni Leskošek za mentorstvo, strokovno pomoč in vsestransko podporo pri izdelavi diplomske naloge.

Hkrati se zahvaljujem vsem sodelujočim v raziskavi, da so bili z mano pripravljeni podeliti svoje izkušnje.

Posebna zahvala pa gre vsem mojim najbližjim, ki so me med pisanjem moje diplomske naloge podpirali in spodbujali.

KAZALO VSEBINE

1. Teoretični uvod	1
1.1. Opredelitev nasilja nad otroki v družini	1
1.1.1. Opredelitev družine	1
1.1.2. Opredelitev nasilja	2
1.2. Vrste nasilja	3
1.3. Odnos družbe do nasilja	4
1.4. Posledice izpostavljenosti družinskemu nasilju	6
1.5. Zakonodaja RS na področju zaščite otrok pred nasiljem v družini	7
1.6. Sodelovanje institucij in multidisciplinarni timi	9
1.7. Uspešnost in učinkovitost sodelovanja	14
2. Problem	16
3. Metodologija	17
3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke	17
3.2. Raziskovalni instrumenti in viri podatkov	17
3.3. Populacija in vzorčenje	17
3.4. Zbiranje podatkov	18
3.5. Obdelava in analiza podatkov	18
4. Rezultati	20
4.1. Prijavitelj nasilja	20
4.2. Obravnava otrok, ki žrtve nasilja	20
4.3. Varen prostor in opora med obravnavo	21
4.4. Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok	22
4.5. Ponavljanje nasilja	22
4.6. Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev	24
4.7. Multidisciplinarni timi	25
4.8. Ocena sodelovanja v multidisciplinarnem timu	27
4.9. Žrtev na MDT	28
4.10. Specifike posameznih institucij	29
5. Razprava	32
6. Sklepi	41
7. Predlogi	43
8. Viri in literatura	45
9. Priloge	49
9.1. Priloga 1: Vprašalniki	49

9.2. Priloga 2: Intervjuji	51
9.3. Priloga 3: Odprto kodiranje	78
9.4. Priloga 4: Osno kodiranje	114

1. Teoretični uvod

Nasilje nad otroki je v zadnjih letih postala tema, o kateri se veliko govori. Razume se ga kot velik družbeni problem, ki mu strokovnjaki, mediji in širša javnost namenjajo veliko pozornosti. Otroci različne oblike nasilja najpogosteje doživljajo v domačem okolju, zato Zakon o preprečevanju nasilja v družini, ki je bil sprejet leta 2008 in leta 2016 dopolnjen, otrokom zagotavlja posebno skrb in zaščito pred nasiljem (Antončič, 2017). Zakon o preprečevanju nasilja (2016, v nadaljevanju ZPND) opredeli pojem nasilja v družini, določa vloge in naloge, ki jo imajo pri obravnavanju nasilja v družini organi in organizacije na področju socialnega varstva, zdravstva, vzgoje in izobraževanja ter tudi nevladne organizacije in organi samoupravnih lokalnih skupnosti, hkrati pa določa tudi ukrepe za varstvo žrtev nasilja v družini. Otrokom, kot mladoletnim družinskim članom v 4. členu zagotavlja posebno varstvo pred nasiljem (Zakon o preprečevanju nasilja, 2008). Konvencija o otrokovih pravicah otroka opredeli kot »vsako človeško bitje, mlajše od osemnajst let, razen če zakon, ki se uporablja za otroka, določa, da se polnoletnost doseže že prej« (Konvencija o otrokovih pravicah, 1989, v nadaljevanju KOP). Po ZPND se pojem otroka nanaša na mladoletnega družinskega člana (Zakon o preprečevanju nasilja, 2008), Družinski zakonik pa pojem otroka opredeli kot osebo, ki še ni dopolnila osemnajst let, razen če je že prej pridobila popolno poslovno sposobnost (Družinski zakonik, 2017, v nadaljevanju DZ).

1.1. Opredelitev nasilja nad otroki v družini

1.1.1. Opredelitev družine

Družinski zakonik družino opredeli kot »življenjsko skupnost otroka, ne glede na starost otroka, z obema ali enim od staršev ali z drugo odraslo osebo, če ta skrbi za otroka in ima po tem zakoniku do otroka določene obveznosti in pravice« (Družinski zakonik, 2017). Kot že omenjeno, je družina najpogosteje tista, znotraj katere otroci največkrat postanejo žrtve nasilja. Različni avtorji vlogo družine različno opredelijo, kot je zapisano v nadaljevanju. Družina naj bi otroku zagotavljala zadovoljitev njegovih osnovnih bioloških, psiholoških in socialnih potreb. Otroku družina predstavlja edino stvarnost, ki jo poznajo in kadar le-ta ne deluje kot varno okolje, največjo škodo utrpijo njeni najšibkejši člani – otroci, ki se pred destruktivnimi vplivi okolja ne morejo zaščititi tako, kot se lahko odrasli (Drole in Gantar,

2008). Družina naj bi predstavljala varno okolje in je kraj, kjer posamezniki uživajo zasebnost in se lahko v njej sprostijo. Umik pred javnostjo pa hkrati pomeni tudi zmanjšan obseg formalnega in neformalnega družbenega nadzora, ravno to pa poveča možnost nasilnega vedenja v družini (Filipčič, 2002).

1.1.2. Opredelitev nasilja

Različni avtorji navajajo različne definicije nasilja. Filipčič (2019) govori o tem, da je opredelitev nasilja vedno odvisna od družbe in da se meje sprejemljivega spreminjajo. Splošna opredelitev, ki jo v 3. členu določa ZPND (2008) je, da je nasilje »vsaka uporaba fizičnega, spolnega, psihičnega ali ekonomskega nasilja enega družinskega člana proti drugemu družinskemu članu oziroma zanemarjanje ali zalezovanje žrtve ne glede na starost, drugo osebno okoliščino žrtve ali povzročitelja nasilja, in telesno kaznovanje otrok«. Še posebej pomembno se mi zdi omeniti, da ZPND (2008) določa, da je otrok žrtev nasilja tudi, če je prisoten pri izvajanju nasilja nad drugim družinskim članom ali živi v okolju, kjer se nasilje izvaja. O tem govorita tudi Drole in Gantar (2008), ki pravita, da je otrok žrtev nasilja tudi takrat, kadar nasilje le spremlja, saj se zaradi svoje odvisnosti od odraslih in nemoči vedno poistoveti s tistim, ki je žrtev nasilja. »Nasilje ga spravi v strah in negotovost, ga zbega in spravlja v stisko« (Drole in Gantar, 2008, str. 287).

V letu 2016 je Slovenija sprejela novelo Zakona o preprečevanju nasilja (Ur. l. RS, št. 68/16), s katero je prepoved telesnega kaznovanja otrok v družini prvič vnesla v zakonodajo. Telesno kaznovanje otrok je tako opredelila kot »vsako fizično, kruto ali ponižujoče kaznovanje otrok oz. vsako dejanje, namenjeno kaznovanju otrok, ki ima elemente fizičnega, psihičnega ali spolnega nasilja ali zanemarjanja kot vzgojne metode« (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2016, 3.a člen)

Problem trpinčenja otrok se pogosto pojavi kot situacija, ki traja dlje časa in vključuje različne stopnje, ne kot izoliran problem. Ne zajema le obdobja zlorabe, ampak vključuje tudi obdobje intervencije po zlorabi, ko se v reševanje problema vključijo ustrezne službe. Za otroke, ki so bili izpostavljeni nasilju, so te situacije stresne in ne predstavljajo vira pomoči in podpore, ampak otroka še dodatno obremenijo. Še posebej to velja v primerih, ko si različne oblike intervencij med sabo nasprotujejo, so nepopolne ali neprimerne (Filipčič, 2002, str. 152).

1.2. Vrste nasilja

Mnogo otrok v svoji družini doživlja različne oblike nasilja. Najpogostejše so psihološko, telesno in spolno nasilje. Razlogov za nasilje nad otroki v družinskem okolju je več. Najpogostejše gre za več med sabo povezanih družbenih in kulturnih dejavnikov, ki ustvarjajo neenakomerna razmerja moči med storilcem in žrtvijo. K tem prispeva družinsko okolje, kjer se uveljavljajo odnosi moči, strah in nadzor, verovanje v premoč in prevlado moških ter neodvisen družbeni status otroka (Kapoor, 2000) vrste nasilja so:

1. Fizično nasilje

Telesno nasilje ali fizično nasilje se poleg neposredne telesne kazni, pretepanja in drugih oblik mučenja otroka kaže tudi v zanemarjanju in neizpolnjevanju potreb, ta pa se nadgradi v občutja ogroženosti, izpostavljenosti in ranljivosti (Tomori, 2006). Drole in Gantar (2008) ga poleg »neposredne telesne kazni, pretepanja in drugih oblik mučenja otroka« opredelita tudi kot zanemarjanje in neizpolnjevanje otrokovih potreb po negi, primerni hrani, toploti in kot brezbriznost do njegovega telesnega stanja in zdravja (Drole in Gantar, 2008, str. 286-287).

2. Psihično nasilje

Psihološko nasilje se kaže v neprestanih negativnih in zavračajočih stališčih do otroka, kot so razvrstitev, posmehovanje in poniževanje. Negativno označevanje otroka, poudarjanje njegovih neuspehov ter povzročanje občutka nevrednosti lahko močno vplivajo na njegovo samopodobo. Nanj lahko vplivata tudi zanemarjanje in brezbriznost do njegovih potreb. Nasilna so lahko tudi pretirana pričakovanja od otroka in družinska dinamika, v kateri je otroku dodeljena neustrezna vloga tistega, ki mora prevzeti odgovornost za čustva staršev ali kjer je on grešni kozel za napake odraslih članov družine (Drole in Gantar, 2008). ZPND (2016) psihično nasilje definira kot vsa ravnanja, s katerimi povzročitelj nasilja pri družinskemu članu povzroči strah, ponižanje, občutek manjvrednosti, ogroženosti in druge duševne stiske. Psihična zloraba pa so tudi »vsa dejanja v družini, ki povzročajo tako emocionalne kot kognitivne vidike psihične stiske otrok, bodisi zaradi neposrednega bodisi posrednega [...] vedenja v družini« (Domiter Protner, 2014, str.18).

3. Spolno nasilje

Spolno nasilje se lahko kaže že v zelo posrednih oblikah, kot je zapeljivo vedenje do otroka, namigovanje na spolnost, razkazovanje ali izpostavljanje otroka spolnim dejanjem odraslih. Vse to otroka zbega in v njem vzbudi napačne predstave o spolnosti.

Še bolj neposredne oblike izpostavljanja otroka spolnim praksam odraslih pa lahko za vedno oškodujejo njegov zdrav osebni razvoj in odnos do spolnosti (Drole in Gantar, 2008).

4. Zanemarjanje

Zanemarjanje otroka je »neustrezno ravnanje z otrokom, glede na splošne družbene in pravne norme, opuščanje potrebne skrbi in pomanjkljiva ter neustrezna skrb za otroka« (Aničić, Hrovat Svetičić, Hrovat in Sušnik, 2017, str. 16). V ZPND je zanemarjanje opredeljeno kot vsako opuščanje dolžne skrbi za žrtev, ki jo ta potrebuje zaradi bolezni, invalidnosti, starosti, razvojnih ali drugih osebnih okoliščin (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2016).

Pomembno se mi zdi poudariti še, da je otrok žrtev nasilja tudi takrat, kadar nasilje le spremlja. Zaradi svoje nemoči in odvisnosti od odraslih se vedno poistoveti s tistim, ki je žrtev in to nanj močno vpliva, ga spravi s stisko in negotovost. V njegovo samopodobo vtisne občutek nevrednosti in ponižanosti. Družina mu takrat ne zagotavlja varnega okolja in otrok je kot najšibkejši član družine brez psiholoških obramb in telesne moči prepuščen nevarnostim družinskega okolja (Drole in Gantar, 2008). O tem govori tudi Domiter Protner (2014), ki pravi, da take otroke, ki so priče nasilja v družini, nekateri avtorji imenujejo kot »tihe«, »pozabljene« in nenamerne žrtve nasilja.

1.3. Odnos družbe do nasilja

Pojmovanje zlorabe otroka se je skozi zgodovino spreminjalo, hkrati pa je tudi izrazito kulturno pogojeno. V sodobnem času se za izpostavljenost otrok in mladostnikov nasilju v družini najpogosteje uporabljata termina »trpinčenje« in »zloraba« (Domiter Protner, 2014, str. 14). Kot pravi Puhar, so imeli pri nas nekoč otroci status objekta in lastnine odraslih, kot v večini znanih kultur v preteklosti. Bili so uporabljeni kot dodatna delovna sila, hkrati pa so zagotavljali ekonomsko in socialno varnost ostarelih staršev in drugih članov gospodinjstva (Puhar, 1980). Tudi Filipčič govori o tem, da »se primeri slabega ravnanja z otroki vežejo na sam začetek človeške vrste« (Filipčič, 2002, str. 143). Pravi, da je bila že v

antiki za očeta značilna avtoriteta nad ostalimi člani družine. Oče je imel pri ravnanju s svojim otrokom »proste roke«, otrok je moral svoje starše ubogati in spoštovati (Holland, 1988, v Filipčič, 2002).

Šele v 19. stoletju se je kot posledica novih socialnih reform in novih znanosti to brutalno obnašanje do otrok spremenilo in spremenilo se je tudi celotno dojemanje fenomena otroštva. Takrat so v Sloveniji nastala prva zavetišča za revne otroke in tudi za tiste, »katerih starši ne morejo zadostno nadzorovati svojih otrok« (Zaviršek, 1993).

Odnos do otrok se je začel spreminjati s humanizmom in z razsvetljenstvom, ki sta zavračala telesno kaznovanje, a se mu nista povsem odpovedala. Šele v 20. stoletju se je zgodil preobrat, ki je otroka postavil v središče družbenega zanimanja, kar je vplivalo na spremembo koncepcije otroka in vplivalo na vzgojne metode in načine kaznovanja. Otrok je bil viden kot pomoči potrebno in ranljivo bitje, ki ga mora država zaščititi (Narat in Boljka 2017). Dojemanje otroka kot ranljivega bitja, ki je potrebno varstva in zaščite, je povzročilo drugačno dojemanje njegovega položaja v družbi, kar je spodbudilo tudi oblikovanje otrokovih pravic kot posebne vrste človekovih pravic. Pred tem so bili otroci v pravnem in socialnem pogledu preslišani in nevidni (Podreka in Tašner, 2019).

V zadnjih desetih letih pa se je občutljivost naše družbe do nasilja nad otroki okrepila. A kljub temu, da je nasilje postajalo vedno manj družbeno sprejemljivo, nam ničelne tolerance do nasilja ni uspelo doseči (Antočič, 2017). To opaža tudi Domiter Protner, ki pravi, da se v zadnjih desetletjih tako srečujemo s problemom določanja dopustnega in nedopustnega kaznovanja otrok. Nekateri so mnenja, da kakršnokoli telesno kaznovanje otrok že pomeni zlorabo, številni drugi avtorji pa temu nasprotujejo ter so mnenja, da gre le za obliko vzgojne metode oziroma starševskega discipliniranja otrok (Domiter Protner, 2014, str. 15). Sama sem to zaznala tudi v mojem domačem okolju, kjer fizično kaznovanje otroka – npr. udarec po zadnjici, še danes velja za nekaj sprejemljivega, s čimer ni nič narobe in ta prijem ljudje sprejemajo kot povsem normalen vzgojni prijem, nezavedajoč se, da gre za nasilje. Zato menim, da je meja med nasiljem in enkratnim vzgojnim udarcem zelo tanka, saj se povzročitelj nasilja velikokrat niti ne zaveda, da nekaj počne narobe in da s ponavljajočimi fizičnimi ukrepi nad svojim otrokom oziroma drugo osebo vrši nasilje.

Lahko pa rečemo, da danes živimo v svetu, ki spoštuje otrokove pravice in uresničuje Konvencijo o otrokovih pravicah, saj smo prišli v čas, v katerem je otrok viden kot pomemben člen družine in tudi družbe. Govorimo lahko o otroku prijaznem okolju in o družbi, ki se zaveda svoje odgovornosti do otrok, jih ščiti in jim omogoča varen in ustrezen razvoj (Podreka in Tašner, str. 34).

1.4. Posledice izpostavljenosti družinskemu nasilju

Posledice izpostavljenosti otrok nasilju v družini so številne. Drole in Gantar ugotavljata, da se pojavljajo vsaj tri vrste posledic: socialno-vedenjske, psihološkoemocionalne in kognitivne. Razlikujejo se glede na otrokovo spol in starost, glede na vrste in stopnje nasilja v družini ter glede na različne rizične in varovalne dejavnike (Drole in Gantar, 2008). Nekateri avtorji ugotavljajo, da se pri dekletih pojavlja več problemov z depresijo in anksioznostjo, pri fantih pa poleg tega še problemi z agresivnostjo. Razlike med spoloma se pojavljajo tudi glede na starosti in v povezavi s stopnjo nasilja, ki so mu izpostavljeni (James, 1994). Glede na stopnjo nasilja v družini se pojavljajo razlike glede na spol otroka. Rosenberg ugotavlja, da se v primeru izpostavljenosti razmeroma nizki stopnji nasilja v družini fantje odzivajo agresivno, dekleta pa pasivno. Obratno pa se zgodi kadar je stopnja nasilja, kateremu so izpostavljeni, višja (Rosenberg, 1984, kot navedeno v Domiter Protner 2014).

Emocionalne posledice pri otrocih, ki bili izpostavljeni nasilju v družini, so različne, vendar lahko pri vseh otrocih, ki so bili zlorabljeni, zasledimo pojavljanje tipičnih občutkov. Nekateri od teh so strah, jeza, občutek nemoči, osamljenost, zmedenost, občutek krivde in občutek sramu. Pogosto so nezaupljivi do odraslih, tako do staršev kot celo učiteljev, saj jim po njihovih izkušnjah ne morejo zaupati, ker nimajo dobrih namenov, so nepredvidljivi in ne držijo svoje besede (Kearney 1999). Zanemarjeni otroci imajo tudi večje težave s šolsko uspešnostjo. Za otroke, ki so bili izpostavljeni različnim oblikam nasilja v družini, so pogosto značilna nižja izobraževalna prizadevanja, pomanjkanje jezikovnih stimulacij in malo spodbud za učenje (Wolfe 1999, kot navedeno v Domiter Protner, 2014). Otroci, ki so bili že od zgodnjega otroštva dalje izpostavljeni nasilju v družini, so tudi opazno agresivnejši do svojih vrstnikov. Imajo slabšo samokontrolo, izkazujejo zmedenost in negativne emocije (prav tam). Otrok, ki se v krogu najbližjih ne počuti varnega, lahko začne razvijati splošno sovražnost do sveta in že zgodaj prevzema ključne vzorce vedenja. Raziskave kažejo, da je velika večina odraslih oseb, ki so v svoji družini nasilne, v otroštvu doživela različne vrste nasilja s strani družinskih članov. Pogosti so podatki o alkoholizmu, grobosti in nasilnem vedenju očeta in o različnih duševnih in osebnostih motnjah enega ali obeh staršev. Pogosti so tudi podatki o brezbrizni, depresivni ali iz drugih razlogov nesposobni mami, ki otroka ni znala ali zmogla zaščititi pred nasilnim vedenjem očeta ali drugega člana družine,

saj stiske otroka zaradi preokupiranosti same s sabo ali kot posledica problematičnega partnerstva, sploh ni zaznala (Tomori, 2006).

1.5. Zakonodaja RS na področju zaščite otrok pred nasiljem v družini

V Republiki Sloveniji je posebno varstvo otrok opredeljeno v različnih zakonih in pravilnikih. Naloge in vloge državnih organov, javnih služb in ostalih organizacij, ki so po zakonu dolžne prijaviti nasilje in sodelovati pri obravnavi žrtev nasilja, so zapisane v različnih zakonih, kot so na primer Družinski zakonik (Ur. l. RS, 15/17), Kazenski zakonik (Ur. l. RS, 50/12) in Zakon o preprečevanju nasilja v družini (2016), obenem pa ti zakoni opredeljujejo tudi družinsko nasilje in njegove značilnosti. Zakonodaja organom in organizacijam določa, kako naj ravnajo ob zaznavi družinskega nasilja in jih hkrati zavezuje k medsebojnemu obveščanju in sodelovanju.

Temeljni koncepti glede obravnave otrok kot posebej ranljive skupine so zapisani v Konvenciji o otrokovih pravicah. Ta vpeljuje tudi visoke standarde na področju pravnega varstva in zaščite otrok (Podreka in Tašner, 2019). V 19. členu določa naslednje: »Države pogodbenice bodo z vsemi ustreznimi zakonodajnimi, upravnimi, družbenimi in vzgojnimi ukrepi varovale otroka pred vsemi oblikami telesnega ali duševnega nasilja, poškodb ali zlorab, zanemarjanja ali malomarnega ravnanja, trpinčenja ali izkoriščanja, všteti spolne zlorabe, medtem ko je pod skrbništvom staršev, zakonitih zastopnikov ali katerekoli druge osebe, ki skrbi zanj« (Konvencija o otrokovih pravicah, 1989).

1.5.1. Zakon o preprečevanju nasilja v družini

Prepoved fizičnega nasilja nad otroki je prinesel Zakon o preprečevanju nasilja (Ur. l. RS 16/08), s katerim je bilo vsakršno nasilje v družini in telesno kaznovanje otrok zakonsko prepovedano. Zakon o preprečevanju nasilja je pomemben dokument, ki vsebuje definicijo nasilja v družini, zajema pravice žrtev nasilja, vsebuje ukrepe za preprečevanje nasilja ter opiše postopke, po katerih se ukrepi izrekajo. Pomemben je pri obravnavanju vseh žrtev nasilja v družini. ZPND opredeljuje, da je telesno kaznovanje otroka prepovedano in pod to spada vsako fizično, kruto ali ponižujoče kaznovanje otrok oziroma vsako dejanje, ki ima elemente fizičnega, psihičnega ali spolnega nasilja ali zanemarjanja kot vzgojne metode (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008). Po sprejetju ZPND se je okrepila tudi vloga centrov za socialno delo, katerih ključna naloga je prepoznavanje nasilja nad otroki in nudenje ustrezne pomoči osebam, ki so bile žrtve nasilja. Hkrati se je

poudaril tudi pomen multidisciplinarnega sodelovanja med različnimi službami in strokovnjaki z različnih področji, ki sodelujejo pri odkrivanju in obravnavi teh dejanj. Glavni namen njihovega delovanja so takojšnja zaščita žrtve in umik v neogrožajoče okolje, psihosocialna pomoč žrtvi, rehabilitacija žrtve in kaznovanje storilca (Antončič, 2017).

1.5.2. Kazenski zakonik

Leta 2012 so spremembe kazenskega zakonika prinesle pomembno prelomnico v slovenski zakonodaji na področju zaščite žrtev nasilja, saj je bil uveden 191. člen *Nasilje v družini*, ki opredeljuje nasilje v družini in ga tako umešča med kazniva dejanja. Nasilje v družini je opredelil kot grdo ravnanje, pretepanje ali drugo boleče in ponižujoče ravnanje z drugim v družinski skupnosti, kot tudi grožnjo z neposrednim napadom na življenje in telo ter preganjanje iz skupnega prebivališča, omejevanje svobode gibanja, zalezovanje, prisilno delo ali drugo nasilno omejevanje pravic posameznika (Kazenski zakonik, 2012).

Za varstvo otrok je država poskrbela v 192. členu Kazenskega zakonika, ki nasilje nad otrokom opredeljuje kot samostojno kaznivo dejanje zanemarjanje mladoletne osebe in surovega ravnanja. Za razliko od ZPND, ki nasilje le prepoveduje in v primeru uporabe telesnega kaznovanja ne predpisuje kazni za starše, pa se lahko po Kazenskem zakoniku osebo, ki zakon krši, kaznuje z zaporom do petih let. Po njegovem sprejetju se je število prijavljenih nasilnih dejanj v družini povečalo, kar je kazalo tudi na večjo občutljivost družbe na nasilje (Antončič, 2017, str. 227).

1.5.3. Družinski zakonik

Leta 2019 je v veljavo stopil Družinski zakonik, ki je bil sprejet leta 2017. Ta zakonik med drugim ureja tudi razmerja med starši in otroki ter predvideva ukrepe za varstvo koristi otroka. Prinaša tudi nekoliko podrobnejšo opredelitev otrokove koristi in v svojih členih opredeljuje posebno varstvo otrok, ki jim ga mora država zagotoviti kadar je ogrožen njihov zdrav razvoj. Načelo otrokove koristi, ki je opredeljeno v 7. členu poudarja, da morajo tako starši pri svojih dejavnostih, kot tudi državni organi in izvajalci javnih služb, nosilci javnih pooblastil, organi lokalnih skupnosti in druge pravne in fizične osebe v svojih dejavnostih skrbeti za korist otroka (Družinski zakonik, 2017).

Družinski zakonik je v slovensko zakonodajo prinesel pomembne spremembe, ki zaščito otroka izboljšujejo. Ena izmed takih sprememb je prenos pristojnosti za družinskopravne ukrepe za zaščito otrok iz centrov za socialno delo na sodišče (Filipčič, 2019, str. 55).

1.6. Sodelovanje institucij in multidisciplinarni timi

Center za socialno delo (v nadaljevanju CSD) je osrednja institucija, ki vodi in koordinira delo z družino ter spremlja potek dela. V ta namen se ustanovi multidisciplinarni tim (v nadaljevanju MDT), v okviru katerega sodelujejo vse institucije in organizacije, ki bodo delale z družino. Pripravi se tudi načrt pomoči, v okviru katerega se izdelata tudi ocena ogroženosti otroka in se predvidijo potrebni ukrepi (Aničić, Hrovat

Svetičič, Hrovat in Sušnik, 2017, str. 79-80)

Center za socialno delo povabi organe k sodelovanju v MDT, te pa zagotovijo svojega predstavnika. Predlagati sklic MDT je možnost, ki jo ima vsaka institucija, ne le CSD. Na timskih sestankih, ki so sestavljeni iz skupine strokovnjakov in strokovnjakinj ter v nekaterih primerih tudi žrtve same, se oblikuje načrt pomoči, ki bi žrtvi zagotovil čim bolj dolgoročno varnost in zaščito. MDT usmerja aktivnosti CSD in ostalih organov, ki sodelujejo pri obravnavi na način, da ti delujejo usklajeno, enotno in učinkovito (Milek Ogrinc, 2016, str. 183). Ustanovitev multidisciplinarnega tima je določena v šestem odstavku 14. člena ZPND: »Pri centru za socialno delo se za obravnavanje nasilja v družini ustanovi multidisciplinarni tim. Udeležba na timu je za vse vabljen obvezna« (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008).

Multidisciplinarni tim za obravnavanje nasilja v družini sestavlja skupina strokovnjakov z namenom zagotoviti celovito pomoč in zaščito posamezni žrtvi. Oblikuje se, če strokovni delavec CSD, ki je nosilec primera, presodi, da je za sprejem ocene o potrebnosti izdelavi načrta pomoči žrtvi ali za njegovo oblikovanje in izvajanje potrebno sodelovanje drugih organov. CSD te organe pozove k sodelovanju timu (8. člen Pravilnika o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini, 2009). Namen ocene ogroženosti je, da se oceni okoliščine in lastnosti staršev in otroka. Oceni se tudi pripravljenost staršev za sodelovanje in reševanje problema, uvid staršev v problem z vidika doživljanja potreb in interesov otroka, čustven odnos staršev do otroka, kvaliteta starševske vzgoje in skrbi za otroka, značilnosti otroka in značilnosti socialne podporne mreže otroku in družini. Prav tako se oceni pripravljenost povzročitelja, da prevzame odgovornost za nasilje in njegove zmožnosti, da bo prenehal z ogrožanjem otroka. Hkrati se ocenijo tudi veščine starša, ki ne povzroča nasilja, da zaščiti in podpre otroka ter morebitno potrebo po takojšnjih ukrepih

za zaščito otroka. Pri oceno ogroženosti se upoštevajo tudi vsi varovalni dejavniki in dejavniki tveganja (Aničić, Hrovat Svetičić, Hrovat in Sušnik, 2017, str. 79-80).

Tim na podlagi ocene ogroženosti pripravi načrt pomoči žrtvi, ki mora biti usklajen z njenimi sposobnostmi in željami. Načrt pomoči je seznam aktivnosti in ukrepov, ki ga v sodelovanju z žrtvijo oblikujejo člani tima. Na sejo tima, na kateri se sprejme načrt pomoči, se povabi žrtev, ki jo lahko spremlja spremljevalec. V načrtu pomoči žrtvi je potrebno jasno opredeliti oblike pomoči, način spremljanja, trajanje in cilje obravnave.

Tim opredeli naloge in vloge vključenih organov pri izvedbi načeta pomoči. Tim lahko v sodelovanju z žrtvijo spremeni načrt pomoči, če je to potrebno zaradi novih oziroma spremenjenih okoliščin. Če je žrtev nasilja otrok, se na sejo tima za izdelavo načrta pomoči povabi roditelja, ki otroka ne ogroža, če je njegova udeležba v otrokovo korist, oziroma otrokovega skrbnika (10. člen Pravilnika o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini, 2009).

Ključne institucije, ki sodelujejo pri reševanju nasilja v družini so centri za socialno delo, policija, vzgojno-izobraževalne ustanove, zdravstvo, tožilstvo, regijski koordinatorji za obravnavo nasilja v družini in nevladne organizacije. Tudi 10. člen Zakona o preprečevanju nasilja v družini organe in institucije zavezuje k sodelovanju: »(1) Organi in organizacije ter nevladne organizacije so dolžne v okviru z zakoni in drugimi predpisi, določenimi nalogami in pooblastili prednostno obravnavati primere nasilja, zagotavljati medsebojno obveščanje in pomoč z namenom preprečevanja in odkrivanja nasilja, odpravljanja vzrokov ter nudenja pomoči žrtvi pri vzpostavitvi pogojev za varno življenje (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008, 10 člen.).

1.6.1. Vloga centra za socialno delo

Centri za socialno delo (v nadaljevanju CSD) so kot državni organi tisti, ki morajo poskrbeti za otroke, ki so bili žrtve nasilja. Po sprejetju Družinskega zakonika se je sicer pristojnost za odločanje o vseh ukrepih za varstvo koristi prenesla na sodišče, s čimer se je zagotovilo večje varstvo koristi otroka, a kljub prenosu pristojnosti imajo CSD še vedno pomembno vlogo pri zaščiti ogroženega otroka. Sodišče pri odločanju o ukrepih upošteva njihovo mnenje, hkrati pa so zadolženi za izdelavo načrta pomoči otroku in družini, o izvajanju katerega morajo sodišču enkrat letno poročati. Ena izmed pomembnih funkcij CSD je tudi sklic multidisciplinarnega tima, ki se skliče z namenom usklajene pomoči vseh ključnih organov in organizacij žrtvi (Filipčič, 2019).

Zakon o preprečevanju nasilja v družini v 14. členu določa: (1) Center za socialno delo nudi žrtvi in povzročitelju nasilja storitve po zakonu, ki ureja socialno varstvo, pri čemer je cilj obravnavanja odprava neposredne ogroženosti in skrb za žrtvino dolgoročno varnost, z odpravo vzrokov oziroma okoliščin, v katerih prihaja do nasilja, prek reševanja njenih socialni in materialnih pogojev bivanja (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008). V drugem odstavku 14. člena ZPND določa, da

»Center za socialno delo posebej skrbno obravnava primere nasilja, kjer je žrtev nasilja otrok, zlasti kadar gre za sum spolne zlorabe otrok« (ZPND, 2008).

CSD je tisti, ki nosi odgovornost, da se postopki po prijavi nasilja nad otrokom izvedejo čim hitreje, koordinirano in v korist otroka. Od teh postopkov je odvisno otrokovo nadaljnje okrevanje, njegova varnost, zato je potrebno otrokovo korist, skupaj z njim, opredeliti čim prej (Leskošek, Miklič in Sitar Surič, 2019). Po 167. členu Družinskega zakonika ima CSD pooblastilo, da otroka nujno umakne iz ogrožajočega okolja, kadar je verjetna tako huda ogroženost, da je njegove koristi mogoče zavarovati le na ta način. V tem primeru ga lahko namesti k drugi osebi, v krizni center, v rejništvo ali zavod, še preden sodišče izda začasno odredbo, kar je dolžno storiti najpozneje v 24 urah od prejetja predloga o izdaji začasne odredbe o odvzemu otroka, ki ga poda CSD (Družinski zakonik, 2017).

1.6.2. Vloga regijskih koordinatork za obravnavo nasilja v družini

Regijska služba deluje na območju posameznega centra za socialno delo, ki pokriva več enot CSD. Vključuje interventno službo, krizne centre in regijskega koordinatorja za preprečevanje nasilja (Skupnost centrov za socialno delo Slovenije, 2020).

Regijske koordinatorke za obravnavo nasilja delujejo na območju cele regije, njihove naloge pa vključujejo podporo strokovnim delavcem in delavkam pri obravnavi nasilja v družini, organizacijo in vzdrževanje mreže socialno varstvenih storitev s področja nasilja ter organizacijo in vodenje regijske interventne službe. Včasih sodelujejo tudi kot članice MDT, se vključujejo v različne faze strokovne obravnave in dela z žrtvijo, sodelujejo pri usposabljanju strokovnih delavcev ter pri načrtovanju politike s področja nasilja v družini na državni ravni (Milek Ogrinc, 2016).

1.6.3. Vloga policije

Na področju ukrepanja in obravnave primerov nasilja v družini ima policija nezanemarljivo vlogo. V skladu z Zakonom o preprečevanju nasilja (Ur. l. RS 16/2008) v družini policija sprejema prijave suma kaznivega dejanja nasilja v družini in sodeluje z drugimi organi pri

obravnavi primerov nasilja v družini, kar predpisuje tudi Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini (Domiter Protner, 2014, str.74). Policija in CSD sta se dolžna med sabo obveščati o vseh informacijah, ki izražajo sum, da je nekdo žrtev nasilja v družini. Uskladiti morata tudi svoje začetne aktivnosti v zaščito žrtve nasilja (Zakon o preprečevanju nasilja v družini, 2008).

Policija je po navadi prva, ki vstopi v družino in ukrepa v primerih nasilja. Informacije, ki jih od policije pridobi CSD so bistvene za začetek vodenja postopka zaščite žrtve in ravno tako so za policijo pomembne informacije o morebitnem predhodnem obravnavanju družine na CSD. V kolikor je v obravnavo na policiji vključen otrok, je o tem obveščen CSD in pogovor z otrokom se opravi skupaj s strokovnim delavcem s centra in s kriminalisti (Milek Ogrinc, 2016).

Policija je po prejemu obvestila ali ob zaznavi nasilja v družini dolžna najkasneje v 24 urah o tem obvestiti CSD, kadar izve za okoliščine, na podlagi katerih lahko sklepa, da je otrok neposredna žrtev nasilja oziroma je priča nasilju, ali pa živi v okolju, kjer se nasilje izvaja. O tem mora pisno, po telefonu ali osebno obvestiti pristojni CSD. V primeru, da je obvestilo izrečeno osebno ali preko telefona, mora biti najkasneje v treh dneh posredovano tudi pisno (Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini, 2010, 4. in 5. člen). Policija lahko CSD predlaga sklic multidisciplinarnega tima za obravnavanje nasilja v družini, kadar oceni, da je to potrebno za zagotovitev varnosti žrtve, za izmenjavo informacij in razjasnitev okoliščin, potrebnih za zaščito žrtve in če oceni, da obstaja verjetnost ponovitve nasilnih dejanj. Določeno je tudi usklajeno delovanje policije in CSD, ki delavca obeh institucij, odgovorna za primer, zavezuje, da najpozneje v treh dneh uskladite nadaljnje dejavnosti in se posvetujeta (Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini, 2010, 6. člen).

1.6.4. Vloga zdravstva

Tudi strokovni delavci v zdravstvu so v skladu z Zakonom o preprečevanju nasilja v družini zavezani k prijavi suma nasilja v družini in so dolžni, ne glede na določbe o varovanju poklicne skrivnosti, o tem obvestiti center za socialno delo, policijo ali državno tožilstvo (Zakon o preprečevanju nasilja, 2016).

Predstavniki zdravstvenih institucij lahko žrtvi v okviru svojih storitev nudijo psihološko podporo, svetovanje in ji nudijo informacije o drugih oblikah pomoči. V projekt pomoči so pediatri, zdravniki in drugi zdravstveni delavci vključeni tudi kot člani MDT. Njihova naloga

je, da poleg nudenja in seznanjena žrtve z možnimi oblikami pomoči aktivno sodelujejo tudi pri oblikovanju varnostnega načrta pomoči žrtvi nasilja v družini (Milek Ogrinc, 2016, str. 187). To določa tudi Pravilnik o pravilih in postopkih pri obravnavi nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti, v katerem je zapisano, da se izbrani zdravnik oziroma pediater ali drug zdravstveni delavec vključi v obravnavo žrtev nasilja ter sodeluje v MDT pri pristojnem CSD (Pravilnik o pravilih in postopkih pri obravnavi nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti, 6. člen).

1.6.5. Vloga tožilstva in sodišča

Po uvedbi Družinskega zakonika je sodišče dobilo še večjo pristojnost pri izdajanju odredb in ukrepov, ki se tičejo zaščite otrok pred nasiljem v družini. Po Družinskem zakoniku je sodišče tisto, ki izdajačasne odredbe za varstvo koristi otroka in tudi ukrepe trajnejše narave. Pri vsakem ukrepu je posebej določen čas trajanja ukrepa, stalno preverjanje utemeljenosti nadaljnjega izvajanja ukrepa, predvideva pa tudi načelo najmilejšega ukrepa, ki zagotavlja, da se za otroka odredi ukrep, ki bo otroka ščitil in hkrati čim manj posegal v pravice staršev (Filipčič, 2019).

Državno tožilstvo vsako prijavo o sumu storitve kaznivega dejanja posreduje policiji, saj oni sami ne preiskujejo sumom storitve kaznivih dejanj. Njihova vloga je, da v skladu z Zakonom o kazenskem postopku (2012) podajajo usmeritve, povezane s preiskavo konkretnega suma kaznivega dejanja (Leskošek, Miklič in Sitar Surič, 2019).

1.6.6. Vloga vzgojno-izobraževalnih institucij

Kadar je v obravnavo vključen predšolski in šolski otrok, se v obravnavo vključi tudi vzgojno-izobraževalna institucija, ki jo otrok obiskuje. Zaposleni v vzgojno-izobraževalnih institucijah z otrokom preživijo veliko časa, zato so ključni pri načrtovanju zaščite otroka. Pogosto so oni med prvimi, ki zaznajo spremembe v vedenju otroka in po uradni dolžnosti morajo o morebitnem sumu kaznivega dejanja nad otrokom obvestiti CSD in policijo (Milek Ogrinc, 2016).

Njihovo ravnanje določa Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojnoizobraževalne zavode, ki jih zavezuje, da ob zaznavi nasilja nad otrokom v družini sodelujejo z državnimi organi, nosilci javnih pooblastil in izvajalci javnih služb ter otroku nudijo pomoč. Svetovalne delavke morajo v okviru zagotavljanja pomoči žrtvi nasilja sklicati interni tim, za katerega so predpisane naloge pri obravnavi primerov nasilja v družini. Sestavljajo ga svetovalna

služba vzgojno-izobraževalne ustanove, razrednik otroka, ki je doživel nasilje in učitelj oziroma drugi delavec, ki je zaznal nasilje in naredil zapis dogodka (Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode, 2009).

1.6.7. Položaj otroka v postopku zaščite

V postopek zaščite je potrebno vključiti tudi otroka, kar ne pomeni nujno njegove neposredne navzočnosti, ampak je pomembno omogočiti, da se sliši njegov glas, upošteva njegove želje in potrebe ter naredi vse potrebno, da bo lahko svojo situacijo bolje razumel in se z njo spopadel. Strokovnjaki so tisti, ki presodijo ali lahko otrok neposredno sodeluje ali pa potrebuje zaupno osebo, ki bo zastopala varovala njegov glas. V sposobnost za samozastopanje mora strokovni delavec verjeti ne glede na otrokovo starost, zato mu morata biti omogočena vpliv in udeležba v postopkih zaščite s posredno ali neposredno navzočnostjo, kadar je to v njegovo korist. (Domiter Protner, Leskošek in Frangež, 2019). Čačinovič Voginčič pravi, da je temeljna strokovna naloga pri vključevanju otroka v postopek

»vzpostaviti in ohraniti odprt prostor, ki omogoča začetek ukvarjanja z razmerami in okoliščinami novega življenja. Stroka mora sodelovanje otroka vedno znova definirati tako, da bo produktivno in ne ogrožajoče« (Čačinovič Vogrinčič 2000, str. 31).

1.7. Uspešnost in učinkovitost sodelovanja

V nedavno izvedeni raziskavi o delovanju medinstitucionalnih timov avtorice ugotavljajo naslednje: »Medinstitucionalno sodelovanje na področju zaščite otrok pred nasiljem je v Sloveniji pomanjkljivo, vendar, kot kažejo ugotovitve raziskave, primeri dobre prakse na področju nasilja v družini prinašajo dobre rezultate« (Domiter Protner, Leskošek, Frangež, 2019, str. 261). Pomemben dejavnik, ki ovira učinkovito sodelovanje, je tudi neusposobljenost zaposlenih, ki delajo z otroki in na področju zaščite otrok, kar je posledica pomanjkanja ustreznega in stalnega izobraževanja in usposabljanja. To bi pozitivno vplivalo ne le na večjo kompetentnost in občutljivost, ampak tudi na zmanjševanje strahu strokovnih delavk in delavcev (prav tam).

Nekateri avtorji opozarjajo na pomanjkljivosti pri sodelovanju med institucijami, ki so ključne za zaščito otroka. Raziskava, ki jo je o sodelovanju institucij izvedla Jurman kaže, da se multidisciplinarnih timov v največji meri udeležujejo predstavniki policije, šolstva, zdravstva, nevladnih organizacij, najmanj pa predstavniki tožilstva in lokalne skupnosti.

Razlog za največjo navzočnost policije vidi v tem, da je ta na time najpogostejše vabljen, redkeje pa so vabljeni tožilstvo in za njim nevladne organizacije, zdravstvo in šolstvo (Jurman, 2016). Zaviršek povzema, da med socialnimi in zdravstvenimi ustanovami ter tudi šolami in vrtci obstaja premajhno sodelovanje, ki bi ga bilo mogoče vzpostaviti z rednimi timskimi konferencami in neposrednim sodelovanjem med strokovnimi delavkami (Zaviršek, 1993). Raziskave namreč dokazujejo, da je prišlo tam, kjer so zdravstvene ustanove postale bolj pozorne na probleme zlorab in o so tem obveščale socialne službe, do izjemnega porasta števila odkritih zlorab in tudi do tega, da otroci niso molčali, ampak razkrili dejanje in omogočili intervencije (Richardson, 1991). O tem govori tudi Šimenc, ki pravi, da je po besedah socialnih delavk »sodelovanje s predstavniki in predstavnicami zdravstva šibko in nezadostno«. Njihova slaba odzivnost in neudeležba na multidisciplinarnih timih je problematična, saj upočasnjuje postopke za pomoč žrtvam in zato poslabšuje situacije. Socialne delavke bolje kot z drugimi zdravstvenimi delavci ocenjujejo sodelovanje s patronažnimi sestrami, družinskimi zdravnicami, zdravniki ter pediatri (Šimenc, 2016, str. 30).

2. Problem

Učinkovito sodelovanje institucij, kot so center za socialno delo, policija, zdravstvo, vzgojno-izobraževalne ustanove, državno tožilstvo in regijske službe za preprečevanje nasilja v družini, je ključno za kakovostno zaščito otrok, ki so žrtve nasilja. Med njimi mora potekati ustrezna komunikacija, da s skupnimi močmi iščejo rešitve in sprejemajo strokovne odločitve, ki bodo v korist otroku.

K raziskovanju teme o zaščiti otrok in o delovanju multidisciplinarnih timov me je spodbudila moja letošnja študijska praksa, ki sem jo opravljala na CSD Posavje, na enoti Brežice. V tem času sem se podrobneje seznaniła s postopki zaščite otrok, saj je moja mentorica delovala na področju preprečevanja nasilja v družini in ukrepov na področju zaščite otrok. Prisotna sem bila na različnih svetovalnih pogovorih, notranjih in zunanjih timih, hkrati sem se podrobneje seznaniła tudi z multidisciplinarnim sodelovanjem, saj je CSD ena izmed ključnih institucij ter po navadi tudi pobudnik za sklic tima. Med prebiranjem spisov sem prišla do ugotovitev, da so postopki zaščite otrok zelo kompleksni in v njih sodelujejo predstavniki različnih strokovnih področjih. Opazila sem, da sodelovanje z nekaterimi institucijami poteka bolj usklajeno kot z drugimi, kar je omenila tudi mentorica.

Z raziskavo sem želela podrobneje raziskati vlogo ključnih institucij, ki izvajajo postopke pri zaščiti otrok in stališča, ki jih imajo do multidisciplinarnih timov – ali se jim zdijo nujni, ali so učinkoviti, kakšne so njihove vloge v timih, kakšne prednosti in slabosti po njihovem mnenju prinaša multidisciplinarno sodelovanje in s kakšnimi ovirami se ob tem srečujejo. Hkrati me je zanimalo tudi na kakšen način v obravnavo vključujejo otroke in kako je njihovo mnenje o trenutnem sistemu zaščite otrok. Rezultati raziskave bodo lahko koristni pri načrtovanju možnih izboljšav in sprememb, ki bodo sodelovanje med institucijami in različnimi disciplinami še bolj okrepile.

Raziskovalna vprašanja:

- 1) Kakšna je vloga posameznih institucij v multidisciplinarnih timih?
- 2) Kako posamezne institucije v obravnavo vključujejo otroke, ki so žrtve nasilja?
- 3) Kakšne so prednosti in slabosti multidisciplinarnih timov (po mnenju različnih institucij, ki vključene v MDT)?
- 4) Kakšna so stališča različnih institucij do prisotnosti vloge otroka ali njegove zaupne osebe na timu?

3. Metodologija

3.1. Vrsta raziskave, model raziskave in spremenljivke

Moja raziskava je kvalitativna, saj sem s pomočjo metode spraševanja zbirala besedne opise, ki se nanašajo na moj raziskovani pojav. Značilnost kvalitativnih raziskav je, da osnovno izkustveno gradivo predstavljajo besedni opisi (Mesec, 2009, str. 85). Je tudi empirična, saj sem pri raziskovanju z intervjuvanjem zbirala novo izkustveno gradivo. V empiričnih raziskavah namreč s pomočjo opazovanja ali spraševanja neposredno zbiramo novo izkustveno gradivo (Mesec, 2009, str. 84).

3.2. Raziskovalni instrumenti in viri podatkov

Za merski instrument sem uporabila štiri vprašalnike, ki so vsebinsko zelo podobni. Prilagodila sem jih glede na vlogo, ki jo imajo intervjuvanci v posameznih institucijah v postopkih zaščite otrok. Eden je namenjen strokovnima delavkama na CSD in regijskima koordinatoricama za nasilje v družini, drugi predstavniku policije, tretjega bom uporabila pri intervjuju z državno tožilko s področja nasilja v družini in četrtega pri šolski svetovalni delavki.

Vprašalnike sem sestavila sama, s pomočjo prebrane literature in na podlagi mojih izkušenj s študijske prakse, ki sem jo opravljala na CSD Posavje. Vprašalnik za strokovni delavki na CSD in za regijski koordinatorici za nasilje v družini se v prvem, splošnem delu nanaša na njihovo vlogo v postopkih zaščite in v drugem delu na medinstitucionalno sodelovanje. Ravno tako je sestavljen vprašalnik za policijo. Vprašalnika za državno tožilko in šolsko svetovalno delavko pa sta osredotočena na medinstitucionalno sodelovanje in njune izkušnje s tem.

3.3. Populacija in vzorčenje

Populacijo predstavljajo zaposleni v institucijah, ki imajo izkušnje s sodelovanjem v multidisciplinarnih timih in delo opravljajo v naslednjih ustanovah: policijska uprava, center za socialno delo, vzgojno-izobraževalna institucija, služba regijske koordinatorke za preprečevanje nasilja v družini ter državno tožilstvo (področje nasilja v družini), v letih 2019/20.

Vzorec obsega 7 predstavnic institucij, ki imajo izkušnje s sodelovanjem v postopkih zaščite otrok in v multidisciplinarnih timih in prihajajo iz Dolenjsko-posavske regije. Je

neslučajnostni in priročni, saj sem za intervju izbrala meni najbolj dostopne predstavnice institucij, ki sem jih že od prej poznala, ali pa so mi jih priporočili drugi, hkrati pa saj sem vanj zajela samo tiste strokovnjake, ki imajo izkušnje z zaščito otrok v primerih nasilja.

Intervjuje sem opravila s 7 predstavnicami različnih institucij, ki imajo izkušnje s sodelovanjem v multidisciplinarnih timih. Osebi A in B sta zaposleni na Centru za socialno delo – to sta socialna delavka in psihologinja, osebi C in D sta regijski koordinatorici za nasilje v družini, oseba E je višja policistka inšpektorica, oseba F je šolska svetovalna delavka na OŠ in oseba G je okrožna državna tožilka s področja družinskega nasilja.

3.4. Zbiranje podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo od aprila 2020 do maja 2020. Intervjuja s socialno delavko in psihologinjo na CSD sem po predhodnem dogovoru opravila osebno, intervjuje z regijskima koordinatoricama in policistko sem opravila preko elektronske pošte, intervjuja s šolsko svetovalno delavko in državno tožilko pa preko telefonskega klica.

Pred izvedbo intervjuja sem intervjuvankam opisala namen moje diplomske naloge, okvirno predstavila vsebino vprašanj in jih vprašala, ali se strinjajo, da pogovor posnamem. V enem primeru se oseba s tem ni strinjala, zato sem si odgovore zapisovala.

Seznanila sem jih tudi z možnostjo, da ostanejo anonimni. Izvedba posameznih intervjujev je potekala približno pol ure, pisne odgovore po elektronski pošti pa sem prejela med 23.4. in 13.5.2020.

3.5. Obdelava in analiza podatkov

Zbrane podatke sem obdelala s pomočjo kvalitativne analize podatkov, na podlagi odprtega in osnega. Vse intervjuje sem najprej čitljivo prepisala, jih uredila in označila s črkami od A-G. Nato sem določila enote kodiranja na način, da sem označila izjave oziroma dele besedila, ki so bili pomembni. Posamezne izjave sem nato uredila v tabelo, jim pripisala pojme, jih uvrstila v kategorije in določila teme. Ključne teme, skupne izjavam vseh intervjuvancev so: prijavitelj nasilja; obravnava otrok, ki žrtve nasilja; varen prostor in opora med obravnavo; sodni izvedenci; najpogostejši ukrepi za zaščito otrok; ponavljanje nasilja; mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev; multidisciplinarni timi; notranji tim; ocena sodelovanja v MDT; načrt pomoči; žrtev na MDT in sodelujoče institucije v postopkih zaščite. Nekatere teme se nanašajo le na odgovore posameznih predstavnikov institucij, kot na primer: vloga v postopkih zaščite, povabilo na MDT, sklic MDT in izdelava ocene ogroženosti.

Primer kodiranja:

Najprej sem s črko in zaporedno številko označila enote kodiranja:

Zelo pogosto v sporih med staršema ob razpadu skupnosti je to eden od staršev (A1).

Potem so **zelo pogosta obvestila policije o zaznavi suma nasilja v družini (A2)** Seveda **bistveno redkeje pa se otroci zaupajo kaki tretji osebi, recimo sosedje, znanci, prijatelji družine (A3)**

Posamezne izjave sem nato vnesla tabelo, jim pripisala pojem, kategorijo in temo, kot je prikazano spodaj:

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
A1	Zelo pogosto v sporih med staršema ob razpadu skupnosti je to eden od staršev	Eden od staršev ob razvezi	Starš žrtve	Prijavitelj nasilja
A2	zelo pogosta obvestila policije o zaznavi suma nasilja v družini	Policija – zelo pogosto	Policija	Prijavitelj nasilja
A3	bistveno redkeje pa se otroci zaupajo kaki tretji osebi, recimo sosedje, znanci, prijatelji družine	Sosedje, znanci ali prijatelji družine – redkeje	Tretja oseba	Prijavitelj nasilja

4. Rezultati

V nadaljevanju bom predstavila rezultate moje raziskave, ki si sledijo glede na glavne teme, ki sem jih določila s pomočjo kodiranja.

4.1. Prijavitelj nasilja

Na vprašanje, od katere institucije prejmejo najpogosteje prvo informacijo o nasilju v družini, so intervjuvanke odgovarjale različno. Socialna delavka s CSD ima izkušnjo, da jih o tem najpogosteje obvesti policija, kot je povedala tudi regijska koordinatorica

(»Največkrat se nasilje nad otroki zazna, ko policija intervenira v družini, zaradi nasilja nad odraslo osebo« - D1). Socialna delavka je povedala, da je ob razvezi to pogosto eden od staršev otroka, kar je izpostavila tudi policistka *(»Zelo pogosto v sporih med staršema ob razpadu skupnosti je to eden od staršev« - A1).* Omenjene so bile tudi prijave s strani tretjih oseb. Psihologinja je povedala, da po njenih izkušnjah prijavitelj najpogosteje sorodnik otroka, socialna delavka in policistka pa, da nasilje redkeje prijavijo sosedge, znanci in prijatelji družine *(»Le v redkih primerih podajo prijave osebe – posamezniki, se pravi tisti ljudje, ki prebivajo v okolici oziroma v bližini oškodovanega otroka« - E5).*

Socialna delavka, policistka in regijski koordinatorici so omenile, da so pogoste tudi prijave s strani vzgojno-izobraževalnih institucij, kot sta šola in vrtec. Ena izmed regijskih koordinatoric je omenila, da kdaj prejmejo tudi anonimno prijavo. Policistka je povedala, da jih o nasilju v družini obvesti CSD.

Socialna delavka, policistka in regijska koordinatorica imajo izkušnje, da prijavo prejmejo s strani zdravstvih institucij, kot so pediatri in drugi predstavniki zdravstva.

Socialna delavka ima izkušnjo, da jih o nasilju včasih obvesti tudi žrtev sama *(»Kakšni najstniki tudi sami prijavijo« - A6).*

4.2. Obravnava otrok, ki žrtve nasilja

Pri obravnavi otrok, ki so žrtve nasilja, me je zanimalo predvsem, kako različni strokovne delavke otroke vključujejo v obravnavo. Najpogostejši odgovor je bil, da z otrokom opravijo pogovor *(»če ocenimo, da je otrok na tej razvojni fazi, da je sposoben verbalizirati stvari in sploh razumeti vsebino ter namen pogovora, po navadi opravimo pogovor z otrokom« - B3).* Socialna delavka s CSD in policistka sta še izpostavili, da je pri pogovoru z mladoletnim

otrokom na policiji prisoten strokovni delavec s CSD, ki deluje v zaščito otroka (*»Ob razgovoru je vedno prisoten strokovni delavec CSD, katerega vloga je v zaščiti otroka.«*).

Glede razlik v obravnavi glede na starost otroka sta psihologinja s CSD in regijska koordinatorica povedali, da po njunih izkušnjah s predšolskimi otroki ne opravljajo razgovorov, ampak jih namesto tega na primer napotijo v terapevtske obravnave (*»Z majhnimi otroki ne opravljamo razgovorov, predšolskimi«* - C10). Kot najpogostejši dejavnik, ki vpliva na način obravnave, so tako izpostavili starost otroka, policistka in regijska koordinatorica pa še njegove psihosocialne značilnosti. Starejši kot je otrok, bolj ga vključujejo v obravnavo.

Kot cilj obravnave so psihologinja, policistka in regijska koordinatorica izpostavile razbremenitev krivde pri otroku, še posebej na koncu pogovora (*»Pogovor z otrokom se mora tudi zaključiti v prijetnem vzdušju«* - E42), in da otrok pridobi izkušnjo razumevanja (*»oškodovanemu otroku je potrebno izkazati ogromno empatičnosti in sočutnosti«* - E21). Regijska koordinatorica je omenila, da je zelo pomembno, da otrok skozi pogovor dodatno ne travmatiziramo (*»Naša naloga je, da otroku zagotovimo čim boljšo zaščiti in pomoč pred nasiljem in da otroka dodatno sekundarno ne travmatiziramo«* - D13).

4.3. Varen prostor in opora med obravnavo

Ugotovila sem, da je pri ustvarjanju prostora, v katerem se otrok počuti varno, zelo pomemben odnos strokovne delavke ali delavca. Socialna delavka, policistka in regijska koordinatorica so povedale, da temelj varnega prostora predstavlja vzpostavljen odnos z otrokom (*»Vedno se tudi k otroku ne pristopa direktno, ampak se najprej z njim vzpostavi odnos oziroma se mu z ustreznimi vprašanji (pogovorom) približamo, preden se pogovorimo o samem nasilju«* - D17). Socialna delavka in policistka sta izpostavili, da moramo biti z otrokom odkriti in jasni glede možnosti, torej da mu ne obljublamo rešitev, ki niso v naši moči (*»Nikoli pa se oškodovanemu otroku ne sme nič obljubljati, za kar že v naprej vemo, da ne moremo izpolniti«* - E45).

Glede opore med samo obravnavo sta regijski koordinatorici povedali, da prvi pogovor z otrokom najpogosteje izvedejo v otroku poznanem okolju, kot je na primer šola (*»največkrat je sploh za prvi stik, ta varni prostor za otroka šola«* - D15), hkrati pa mu ponudijo tudi možnost, da je pri pogovoru prisotna zaupna oseba. Pogosto je to nekdo iz otrokovega šolskega okolja, ali pa bližnji sorodnik (*»Prvi kontakt je vedno preko osebe, ki ji otrok zaupa. Največkrat je to res delavec šole.«* - C12,C13).

O samem poteku obravnave je nekaj več povedala policistka, ki je izpostavila, da mora pogovor z otrokom potekati v prijetnem prostoru, ki ne vsebuje predmetov, ki bi lahko pritegnili otrokovo pozornost (*»Razgovor mora potekati v prijetnem, za otroka predvsem varnem prostoru, v katerem pa ne sme biti npr. preveč igrač, knjig in podobnih predmetov, ki bi lahko prevzeli otrokovo pozornost«* – E32,E33).

4.4. Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok

Glede ukrepov sta psihologinja in regijska koordinatorica povedali, da ob nasilju, kadar je povzročitelj eden izmed staršev, najpogosteje sledi delo s starši. Kot najpogostejši ukrep, ki ga izvedejo, sta socialna delavka in regijska koordinatorica izpostavili soočanje starša z ogrožajočim vedenjem (*»Najpogostejši ukrep je opozoriti starše in jim zelo jasno razložiti zakaj s svojim vedenjem svojega otroka ogrožajo«* - A20, A21), pri čemer je regijska koordinatorica izpostavila tudi obrambno držo staršev, na katero mora biti kot strokovna delavka pripravljena (*»Kajti starš, ki je soočen s svojim ravnanjem, je njegov najbolj naraven odziv obrambna drža. S socialno delavskim pristopom je potrebno te obrambe preseči, da pridemo do delovne temperature, da je pogovor o spremembah mogoč. Predvsem se je potrebno zavedati, da je to proces. Pogoji za vztrajanje v odnosu, tudi, ko ti ni prijetno, je spoštovanje in skrb za ohranjanje dostojanstva uporabnika«* – C2). Cilji dela s starši so po besedah psihologinje izboljšanje družinskih odnosov (*»Torej svetovanje v smislu izboljšanja disfunkcionalnih družinskih odnosov, če so pogoji za to.*

Potem se mi zdi to najboljša oblika. Če sta starša seveda pripravljena in zainteresirana« B22), po mnenju regijskih koordinatoric pa še mobilizacija družine (*»Sicer odvisno od primera, vendar prioriteta je mobilizacija družine«* -D26), učenje starševskih veščin ter jasno sporočilo – da je nasilje nedopustno (*»Kljub opisanemu pa staršu na začetku jasno povemo, da je nasilje nad otrokom nedopustno«* –C24).

4.5. Ponavljanje nasilja

Zanimale so me tudi izkušnje intervjuvank glede ponavljanja nasilja, ter kakšni so njihovi ukrepi ob tem. Socialna delavka, psihologinja, regijska koordinatorica in državna tožilka imajo izkušnje, da se nasilje kljub ukrepom pristojnih služb ponovi.

Socialna delavka je povedala, da ima primere, kjer v procesih pomoči sodeluje z osebami, ki so bile nekoč v obravnavo vključene kot žrtve nasilja v svojih družinah, danes pa na CSD prihajajo kot storilci ali žrtve nasilja v svojih sedanjih družinah: (*»Ja, bi rekla da se to žal*

tudi dogaja. Sama sem že tako dolgo na centru, da imam tudi že opravka z drugo generacijo in z njihovimi težavami. Recimo otroci so bili žrtve pred 15/20 leti v svojih matičnih družinah, danes pa so lahko v vlogi storilcev ali pa tudi žrtev že v svojih družinah. Se dogaja.” – A23,A24).

Državna tožilka je povedala, da obstaja velika verjetnost za ponovitev, saj je nasilje dinamika (*»Ja, nasilje je dinamika. Lahko se začasno prekine, ampak če se čez čas vse vrne v stare tirnice, je velika verjetnost, da se nasilje ponovi«* - G44). Psihologinja ima izkušnjo, da je verjetnost ponovitve večja takrat, kadar starši niso pripravljeni sodelovati s CSD (*»Sama imam izkušnje, da se tudi ponavlja, sploh če starši ne sodelujejo pri teh oblikah pomoči, ki so jim na centru ponujene – B23).*

Zanimalo me je, kakšnih ukrepov se poslužujejo ob ponovnem nasilju in ugotovila sem, da je najpogostejša praksa institucij ta, da stopnjujejo ukrepe (*»V primeru nadaljevanja nasilja in nevidu starša v svoja škodna ravnanja, posežemo po strožjem ukrepu -C28«*).

Policistka je kot primer stopnjevanja ukrepov navedla namestitev otroka v Krizni center, izrek prepovedi približevanja ali pa privedbo osumljenca pred preiskovalnega sodnika (*»Ukrepi so tudi tukaj zelo različni in so odvisni od vsakega posameznega primera. Možnosti so lahko od namestitve otroka v Krizni center za otroke in mladostnike, lahko tudi izrek prepovedi približevanja osumljencu do oškodovanega otroka, v hujših primerih tudi privedba osumljenca pred preiskovalnega sodnika, ki odloča o nadaljnjem postopku in lahko zoper njega tudi odredi pripor«* –E49, E50, E51, E52).

Tožilka je vlogo državnega tožilstva kot represivnega organa pri stopnjevanju stopnjevanje ukrepov opisala podobno kot policistka, torej umik otroka iz ogrožajočega okolja ali pa strožji ukrep za storilca: (*»Mi kot represivni organ predvsem stopnjujemo naše sankcije – gre za strožje kaznovanje, če se ponovi ista stvar. Torej, če je nekdo najprej dobil samo opozorilno sankcijo ali pogojno obsodbo, da tega ne bo ponovil in kadar potem nekdo stori isto dejanje, to za nas pomeni strožje kaznovanje, ne primer zaporno kazen. Kar se pa tiče zaščite otrok, je pa to morda tudi nek signal, da bi bilo potrebno mogoče otroka umakniti iz družine za nekaj časa ali pa ga ne več vrniti za nazaj.*

Torej sledi strožji ukrep od prvotnega –G47).

Regijska koordinatorica je še omenila, da v primerih ponovitve nasilja v družini oseba, ki je prijavila nasilje, predstavlja pomembno izhodišče načrtovanja korakov obravnave. V takih primerih sodelujejo s staršem, ki ni povzročitelj in preverijo, ali je kritičen do nasilja, ki se dogaja v družini in ali je morda tudi sam ogrožen: (*»Pomemben podatek je tudi kdo je povzročitelj, da najprej navežemo kontakt s staršem, ki ni povzročitelj in preverimo ali lahko načrt pomoči naslonimo na starša, ki ni povzročitelj. Preverimo tudi uvid starša, ki ni*

povzročitelj, v nedopustno ravnanje partnerja do otroka (kritičnost do nasilja), ali je tudi sam žrtev nasilja. Izhajamo iz stališča, da strokovna služba podpre starša, ki je žrtev nasilja in vse korake zaščite načrtujemo tako, da okrepimo odraslo žrtev nasilja, na ta način se tudi odpravijo tveganja za otroka” – C29, C30, C31, C32, C33).

4.6. Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev

Mnenja intervjuvank glede trenutnega sistema obravnave žrtev so različna. Socialna delavka, policistka in državna tožilka so mnenja, da bi se ga dalo še izboljšati. Socialna delavka pomanjkljivosti vidi v predvsem v tem, da ima premalo časa za izvajanje svetovanja, prav tako pa opozarja, daje v našem okolju zelo malo zunanjih izvajalcev, ki bi bili uporabnikom dostopni (*»Na centru opažam, da imamo predvsem premalo možnosti izvajati svetovanje, ker imamo za to enostavno premalo časa. Zunanjih izvajalcev, predvsem tistih, ki bi bili uporabnikom dostopni glede na ceno in oddaljenost (ker pač zasebniki morajo za svoje storitve računati), je pa prvo kot prvo v našem okolju zelo malo – v Posavju in na Dolenjskem, kot drugo pa naši uporabniki največkrat niso finančno sposobni samo pokriti teh storitev« – A30, A31, A32*). Podobne slabosti vidi tudi psihologinja, saj prav tako omenja, da je v naših krajih omejen dostop do nevladnih organizacij, poleg tega pa bi na CSD potrebovali več kadra, resursov in storitev, da bi lahko žrtve obravnavali tako, kot bi bilo treba. Državna tožilka je izpostavila, da na uspešnost in učinkovitost obravnave veliko vpliva tudi osebna angažiranost osebe, ki vodi primer (*»Se mi pa zdi, da je veliko odvisno tudi od osebe, ki dela na primeru, koliko se osebno angažira in ima interesa, da se kaj spremeni, ali pa gre samo za pisanje na kup papirja« – G50*).

Policistka je mnenja, da sistem otroka, ki je žrtev nasilja, velikokrat pusti »na cedilu, saj ga postopki še dodatno travmatizirajo: (*»Mnenja sem, da so postopki predolgi, preveč togi, otrok mora večkrat različnim strokovnjakom, ki prihajajo iz različnih institucij razlagati o tem, kaj se mu je hudega dogajalo –E87, E88*). Opozarja, da so otroci, ki so žrtve nasilja, že tako oškodovani, in da nanje ne smemo gledati kot le na udeležence, katerih informacije so pomembne za nadaljnji proces (*»Ne smemo se do njih vesti, kot da so le neki udeleženci oziroma subjekti v nekem postopku, od katerih moramo dobiti nujne informacije pomembne za nek proces. To so otroci, ki so doživeli hudo travmo in so živeli v hudih stiskah. Več raziskav je že pokazalo, da je ravno največji vir ponovne travmatizacije otroka nestrokovno in večkratno izpraševanja več strokovnjakov iz različnih institucij.« E92*). Pomembna izboljšava, ki jo predlaga, je celostna obravnava otrok – žrtev nasilja: (*»Se pravi, da bi bili na enem mestu strokovnjaki različnih strok. Tako tistih, ki bi zbirali dokaze, ki bi poskrbeli*

za zaščito otroka pred nadaljnjim nasiljem, kot tistih, ki skrbijo za duševno in čustveno pomoč oziroma predelavo stisk in travm žrtev, tako kratkoročno, kot dolgoročno. Forenzično izpraševanja otroka - žrtve bi se tako opravilo samo enkrat, postopek bi se posnel in tako bi otrok samo enkrat razlagal o svojih travmah. Posnetek forenzičnega pogovora z otrokom pa bi se uporabljal za vse nadaljnje postopke in se otroka ne bi nikjer več izpostavljalo, tudi v postopku na sodišču ne.» -E91)

Psihologinji in šolski svetovalni delavki se zdi sistem v redu, podobno pa je odgovorila tudi regijska koordinatorka, ki pravi, da je primeren, kadar vse službe korektno sodelujejo (*»Če se ga vse službe držimo in vsaka služba odigra svojo vlogo, je primeren«* – C35). Izpostavila je, da so službe do lanskega leta napredovale v sodelovanju, še posebej CSD in policija, ter da jim je uspelo ustvariti ničelno toleranco do nasilja. Sicer pa občasno zaznava, da se strokovna stališča CSD in policije na eni strani ter sodišča, ki odloča o ukrepih, na drugi strani, včasih razlikujejo, kar je razvidno v primeru, ki ga je podala (*»Konkretno: zgodila sta se dva primera, ko je policist na terenu rahločutno prepoznal psihično nasilje, ki ga je povzročitelj izvajal nad partnerico. Primerno je zaznal razsežnost tega psihičnega nasilja in ocenil, da lahko poveča varnost žrtve, če izreče prepoved približevanja povzročitelju tudi do skupnih otrok, ob vedenju, da povzročitelj do otrok ni bil neposredno nasilen. Psihično nasilje je težko dokazljivo. Povzročitelj je uspešno zmanipuliral sodstvo s svojo razlago dogodkov. Sodišče je odpravilo ukrep prepovedi približevanja do otrok. Izkazalo se je, da je ravno v dotičnih primerih izvajanja stikov povzročitelja s skupnimi otroci, četudi preko tretjih oseb (sorodstva), povzročilo toliko stiske pri žrtvah nasilja, da ukrep prepovedi ni dosegel namena, torej prekinitev izvajanja nasilja«* -C40.)

4.7. Multidisciplinarni timi

Glede sestajanja multidisciplinarnega tima (v nadaljevanju MDT), sta strokovni delavki s CSD in regijski koordinatorki povedali, da je sklicatelj vedno CSD, ki tudi koordinira postopke, sklic pa lahko predlaga katerakoli sodelujoča institucija (*»Pobudo za sklic tima lahko poda katerikoli deležnik v reševanju primera (katera koli služba, uporabnik)«* - C45).

Psihologinja, socialna delavka in regijska koordinatorka so kot glavni namen tima izpostavile izdelavo ocene ogroženosti in načrta pomoči: (*»Namen tima je, da se naredi en načrt pomoči otroku, da se vključi vse, ki so vpleteni v otrokovo življenje zdravstvo, šolstvo, ... Sestane se vedno kadar se dela ocena ogroženosti – B37, B38),*

Kriteriji za sklic tima so različni, socialna delavka, policistka in regijska koordinatorka pa so izpostavile predvsem potrebo po sodelovanju več institucij, da uskladijo obravnavo

(»Policija lahko vedno predlaga CSD sklic multidisciplinarnega tima za obravnavanje nasilja v družini, če oceni, da je potrebno neposredno sodelovanje ter uskladitev dejavnosti organov in organizacij za zagotovitev varnosti žrtve« - E62) in izmenjajo informacije. Policistka je poleg tega omenila, da se MDT sestane tudi ob nevarnosti ponovnega nasilja (»in da obstaja verjetnost ponovitve nasilnih ravnanj z možnostjo nastanka hujših posledic ali da se nasilje dogaja že dlje časa ali ko je bila storilcu izrečena prepoved približevanja po predpisu, ki ureja pooblastila policije« - E65, E66, E67)

Zanimalo me je, kakšne so prednosti MDT, ki jih vidijo intervjuvanke. Večina jih je izpostavila, da je prednost zagotovo uskladitev obravnave (*»Drugače pa vidim predvsem prednosti, ker vsi skupaj sodelujemo in se potem dejansko dogovorimo in zapišemo skupinske zaključke. Da uskladimo ravnanje za naprej« - G41, G42, G43*). Poleg tega so kot prednost izpostavile tudi več različnih vidikov, ki jih prinaša medsebojno sodelovanje različnih disciplin, prerazporeditev odgovornosti, razdelitev delovnih nalog, različne rešitve ter možnost, da skupaj izdelajo načrt delovanja.

Glede slabosti je socialna delavka povedala, da ima včasih kljub sodelovanju številnih institucij občutek, da je sama. (*»Slabosti pa so tud včasih, ker vsi timi tudi niso vedno idealni. Tudi vsak primer je drugačen, ampak kljub temu sama vem, da se mi je večkrat zgodilo, da sem imela občutek, da sklicujem tim, se matram – tudi vedno težko uskladimo termin, ker nas je več vpletenih, pa sem imela kdaj občutek, da si še vedno sam« -A64*). Psihologinja pa je izpostavila, da se v MDT timsko delo ne razvije zares, saj timi niso stalni *»Problem je, da to težko imenujemo tim, ker tim potrebuje svoj čas, da se sploh vzpostavi. Tukaj je pa po navadi samo skupina ljudi, ki se enkrat (ali večkrat) sreča in se pravo timsko delo sploh ni mora razviti, kot naj bi po teoriji se, To se mi zdi velika pomanjkljivost. Veliko bolje bi bilo, da bi obstajal nek stalni tim, saj bi potem vse lažje potekalo.« -B55,B56*). Državna tožilka pa je kot slabost navedla prelaganje odgovornosti med sodelujočimi organi *»Mogoče je slabost to, da se kdaj kdo preveč nanaša na drugega, da bo ta kaj naredil in se prelaga odgovornost z enega na drugega« - G40*).

Zanimalo me je, kolikokrat se mora po izkušnjah intervjuvank MDT sestati, predno se žrtvi zagotovi varnost. Večina je odgovorila, da je število srečanj odvisno od primera, psihologinja in regijska koordinatorica pa sta povedali, da se po njunih izkušnjah MDT sestane vsaj enkrat ali dvakrat, potem pa se odločijo, ali je sestajanje še potrebno.

Psihologinja je še dodala, da se sicer institucije ves čas medsebojno obveščajo, saj je njihova prioriteta, da zaščitijo žrtev (*»Varnost je pa prioriteta in se mora zagovoriti nemudoma, še preden je tim, če mi izvemo za to. Sploh kadar gre za otroka in če oceniš, da je njegova*

življenjska situacija ogrožajoča. Takrat ne čakaš, da boš imel čez 1 teden tim – tako kot tudi pri odrasli osebi, če izveš da je ogrožena« -B61).

4.8. Ocena sodelovanja v multidisciplinarnem timu

Na splošno vprašanje o tem, kako ocenjujejo pripravljenost drugih institucij za sodelovanje v multidisciplinarnih timih (MDT), so posamezni strokovni delavci v večini odgovorili, da ga ocenjujejo kot dobro. Regijska koordinatorica je obrazložila, da se vsi zavedajo svojih nalog in odgovornosti, ki jo imajo, policistka pa je sodelovanje z ostalimi ocenila kot zelo dobro (*»Sodelovanje z drugimi institucijami bi ocenila kot zelo dobro« - E61).*

Glede pripravljenosti policije in vzgojno-izobraževalnih ustanov so socialna delavka, psihologinja in državna tožila povedale, da imajo z njimi dobre izkušnje in da so vedno pripravljeni sodelovati.

Glede predstavnikov zdravstva imajo izkušnje, da so na timih najmanjkrat prisotni (*»Se mi zdi pa, da je najmanjša odzivnost s strani zdravstvenega osebja. Po mojih izkušnjah, kadar so vabili zdravnike, niso bili odzivni, razen v enem primeru se spomnim, da se je zdravnik udeležil tima – G21), vendar pa sta socialna delavka, državna tožilka in šolska svetovalna delavka povedali, da pa vseeno od njih pridobijo informacije, pogosto v pisni obliki ali preko telefona (»Včasih je bil kak zdravnik odsoten, ampak je poslal poročilo, kar se mi zdi tudi ustrezno, kadar se ne more fizično udeležiti tima« - F16,F17).*

Razlog za najmanjšo odzivnost zdravnikov psihologinja vidi v organiziranosti njihovega dela (*»Je pa res, da je problem v zdravstvu, saj imajo pediatri svojo ambulanto in jim je časovno težko priti. Pediatri povejo, da te storitve pri njih sploh niso mišljene in hodijo res na svoje pogoje na time. V šoli je malo lažje, ker obstajajo svetovalne službe, ampak pediatri pa sami povejo, da je to na njihove lastne pogoje in zato marsikateri kdaj tudi ne pride« – B45).* Podoben razlog je navedla tudi državna tožilka, saj meni da ravno ambulate in organizacija dela ovirata zdravnike, da bi se fizično udeležili timov, saj jih ne morejo kar zapreti. Poleg tega pa je omenila tudi verjetnost, da zdravniki ne čutijo potrebe, da bi se fizično udeležili tima, saj informacije pogosto podajajo kar pisno.

Udeležba predstavnikov tožilstva je po mnenju psihologinje zelo dobra, medtem ko ima regijska koordinatorica drugačno izkušnjo in pravi, da je tožilstvo na timih slabše zastopano. (*»V našem okolju ni težav z udeležbo na srečanjih MDT, razen kar se tiče tožilstva. V nekaj primerih se je odzval le eden in isti tožilec, ki pa je tudi drugače bil razgledan in je poznal načela socialnega dela po Lussiju, katerega je sam večkrat izpostavil s svojih nagovorih.*

Sedaj je šel ta tožilec v pokoj. Predvidevam, da se bo nadaljevala praksa, da se ostali tožilci ne bodo udeleževali timskih sestankov»- C58).

4.9. Žrtev na MDT

Zanimale so me izkušnje in stališča intervjuvank glede prisotnosti žrtve na MDT, še posebej v primerih, ko je žrtev otrok. Večina je odgovorila, da se MDT po njihovih izkušnjah sestaja brez otrok in da se otrok na time ne vabi, da pa je član MDT občasno odrasla žrtev. Regijska koordinatorica je povedala, da po njenih izkušnjah občasno vabijo starejše osnovnošolske otroke in srednješolce (*»...ki imajo že delno opravilno sposobnost in so sposobni sodelovati na timskem sestanku, razumeti vsebino in suvereno predstaviti svoje stališče in pričakovanja. Hkrati so tudi sposobni prevzeti kakšno nalogo za svojo zaščito« C70).*

Prisotnosti žrtve na timu še posebej nasprotujeta policistka in državna tožilka, saj po njunem mnenju žrtev ne sodi na tim. Kot razlog za to je policistka navedla možnost dodatne travmatične izkušnje, ki bi jo otrok pridobil na MDT: (*»Policija tako članom multidisciplinarnih timov pojasni tudi svojo strategijo poteka preiskave, vključno z zaključkom preiskave, se pravi, kako bo osumljenec kaznivega dejanja obravnavan... Če pa bi bil na multidisciplinarnem timu prisoten tudi oškodovani otrok in bi bil tako seznanjen z vsemi ukrepi, bi lahko pri otroku nastala še dodatna travmatična izkušnja.*

Zavedati se moramo, da se otroci velikokrat bojijo posledic, ki bodo sledile zoper člana družine, osumljenca, ki je največkrat tudi eden od njegovih staršev. Poleg tega, da je otroka strah, ne smemo pozabiti tudi na dejstvo, da otroku v času odraščanja njegova družina pomeni vse in se boji, da ne bi ostali skupaj « - E82). Državna tožilka pa nasprotovanje prisotnosti žrtve na timu pojasnjuje z razlago, da bi lahko drugi sodelujoči v MDT na žrtev oziroma njeno mnenje vplivali, kar pa je v nasprotju s pravili, ker žrtev predstavlja pomembno pričo v postopku na sodišču (*»Razlog je ta, da so te osebe nam vir informacij za naprej in če mi nekoga uporabimo in ga rabimo kot pričo, potem ta ne sme biti prisoten pri zbiranju obvestil od nekoga drugega, ker se potem taka zadeva kontaminira. Ko mi sprožimo nek postopek na sodišču in zaslišujemo priče, te priče ne smejo biti kontaminirane z izjavami nekoga drugega. Mi torej potrebujemo njihovo lastno izjavo, še predno je nekdo od nekoga tretjega slišal nekaj – to potem pomeni, da ne gre za njegovo lastno zaznavo, ampak gre za posredno informacijo, ki jo je oseba dobila z druge roke. Mi rabimo čisto prvo, nekontaminirano izjavo. Tako da lahko rečem, kar se tožilstva tiče, se mi prisotnosti žrtev na timih izogibamo« -G35, G36, G37, G38, G39).* Policistka ima izkušnjo, da se v izogib temu MDT izvede v dveh delih – na začetku so prisotni le strokovni delavci iz različnih

institucij, drugemu delu pa so se pridružile še žrtve oziroma njihove zaupne osebe. Ravno nasprotno stališče do prisotnosti žrtve pa ima socialna delavka, ki pravi, da lahko MDT prispeva k opolnomočenju žrtve, saj se tam seznani z možnimi ukrepi: (*»Zato je dobro, da na teh timih žrtve same slišijo kakšni ukrepi v njihovo zaščito obstajajo na policiji in tožilstvu. Gre za neko opolnomočenje žrtve, da ve, da ni sama«* -A62, A63).

Glede povabila otrokove zaupne osebe je regijska koordinatorica povedala, da je od primera odvisno, ali se jo povabi. Policistka je povedala, da je zaupna oseba vabljen ob na tim, kadar se izdeluje načrt pomoči, šolska svetovalna delavka pa ima izkušnjo, da zaupne osebe otroka na timu ni bilo.

4.10. Specifike posameznih institucij

V intervjujih so se pokazale tudi nekatere specifike posameznih institucij, ki jih navajam v nadaljevanju.

Center za socialno delo

- **Načrt pomoči:**

Vse strokovne delavke s CSD so povedale, da pri vsakem primeru naredijo načrt pomoči (*»Načrt pomoči je sestavni del strokovnega dela z žrtvijo pomoči«* -C61). Povedale so, da vsebuje korake dela *»Načrt pomoči je seznam aktivnosti, ki jih je potrebno izvesti, da bo žrtev dolgoročno varna pred nasiljem, glede na oceno ogroženosti«* – D45). Socialna delavka je kot primer vsebine načrta pomoči navedla napotitev na osebno pomoč ali na pomoč družini za dom, svetovalno delo z družino, predlog, da se otrok vključi v vrtec, predlog žrtvi, da se vključi v varno hišo in drugo.

- **Sodni izvedenci:**

Zanimalo me je, kako strokovne delavke doživljajo vlogo sodnih izvedencev in ali se jim zdi, da si njihove vloge kdaj nasprotujejo. Socialna delavka in psihologinja ne zaznavata nasprotovanj med njimi (*»Mislim, da se ne kreše zato, ker po mojih izkušnjah kadarkoli smo bili vpleteni v izvedeniško mnenje, so imeli vsi izvedenci potrebo se pogovarjati z nami - strokovnimi delavci, pregledati našo spisovno dokumentacijo, zraven svojih metod, ki jih pač uporabljajo za izdelavo mnenja. In vedno smo prišli do istih zaključkov in ugotovitev - A19).* Ena izmed regijskih koordinatoric pravi, da ugotovitve strokovnih delavcev CSD in sodnih izvedencev nimajo istega namena: (*»CSD poda širšo sliko dinamike znotraj družine,*

izvedeniško mnenje pa poglobi vpogled v dinamiko s specifičnimi odgovori” – C18, C19) . in njihov prispevek vidi v dodatnem vidiku in perspektivi, kot je povedala tudi psihologinja.

- **Notranji tim**

Glede sestajanja notranjega tima sta socialna delavka in psihologinja povedali, da se ta sestane vedno, koordinatorici za nasilje pa, da se sestane pogosto. Kot namen tima je večina izpostavila razdelitev nalog, socialna delavka in psihologinja pa sta še dodali, da v okviru notranjega tima izdelajo načrt pomoči in naredijo prvo oceno ogroženosti. Ena izmed regijskih koordinatoric je še dodala, da se v okviru notranjega tima presoja tudi nujnost sklica zunanjega MDT, druga pa, da se v okviru notranjega tima situacijo umesti v zakonodajo in strokovne smernice ter da se uskladijo strokovna stališča.

Policija

Zanimalo me je, kateri so prvi ukrepi, ki jih izvede policija, ko izve za sum nasilja nad otrokom. Njihova policijska preiskava je poleg zaščite žrtve usmerjena tudi v identifikacijo storilca in pridobivanje dokazov, ki kažejo na sum kaznivega dejanja (*»Policijska preiskava je vedno usmerjena v zaščito otroka, kot tudi v identifikacijo storilca, njegovo izsleditev in ukrepanje zoper storilca. Policija izvede vse ukrepe, da se sprva zaščiti oškodovani otrok in da se odkrije storilca ter da se zavarujejo vsi dokazi za uspešno izvedbo predkazenskega postopka zoper osumljenca.«* - E7, E8, E9, E10, E11, E12). Ko izvedo, da je ogrožen otrok, mladoletnik ali oseba, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, o tem takoj obvestijo pristojni CSD.

Državno tožilstvo

Zanimalo me je, kakšna je vloga državnega tožilca pri izdelavi ocene ogroženosti. Intervjuvanka je povedala, da za oceno ogroženosti še nimajo izoblikovane prakse, saj da je to precej nov institut (*»Ta ocena ogroženosti je precej nov institut, za katerega še nimamo izoblikovane neke prakse. Zaenkrat to oceno ogroženosti pri nas naredijo policisti, ki imajo prvi stik z žrtvijo, potem pa je mišljeno tako, da vse ostale institucije, ki imajo stik z žrtvijo potem dopolnjujejo to oceno ogroženost«* - G24, G25). Dodala je še, da ne ve, kako bi lahko tožilstvo kvalitetno dopolnjevalo oceno in sodelovalo pri njenem oblikovanju, saj informacije o otroku in njegovi ogroženosti pridobijo predvsem od drugih institucij ali s terena *»Nam, kot tožilcem, je to težko, ker mi informacij s terena, razen tistih, ki jih pridobimo od drugih, nimamo. Mi recimo ne vabimo otrok in staršev k nam na tožilstvo, zato da bi lahko recimo dopolnili tako oceno, tako da jaz ne vidim, kako bi lahko tožilstvo*

kvalitetno dopolnjevalo tako oceno in sodelovalo pri njenem oblikovanju. V tem primeru bi se mi zagotovo obrnili na CSD in bi njih prosili, da nam podajo dodatne informacije» -G26.)

Na vprašanje, kakšna je torej vloga državnih tožilcev na MDT je odgovorila, da v prvi fazi nimajo neke velike vloge, lahko pa usmerjajo obravnavo in sodelujejo pri dogovarjanju glede nadaljnjih korakov (*»Mi se lahko recimo dogovorimo, kadar gre za zelo travmatične dogodke ali zelo majhne otroke, da policija teh otrok ne zaslišuje, ampak mi predlagamo, da se to zaslišanje odvije na sodišču, kjer se zaslišanje tudi posname in mi v postopku otroka potem več ne zaslišujemo, da bo čim manjkrat zaslišan in da ga ne bomo dodatno travmatizirali. Recimo – strokovni delavec s CSD pripelje tega otroka v varno sobo, na primer brez spremstva staršev, kadar so oni tisti, ki ga ogrožajo in potem mi naredimo to zaslišanje, ki velja potem kasneje za postopke. Ali pa se dogovorimo glede tega, kaj bo policija naredila – recimo, da bo opravila razgovore s sosedi, medicinskim osebjem in ko bo to dobila, bo sestavila ovadbo« -G29, G30).*

5. Razprava

Z raziskavo sem dobila vpogled v prakso, ki je razvita na področju preprečevanja nasilja nad otroki, še posebej na področju sodelovanja med organi in organizacijami, ki sodelujejo pri zaščiti ogroženih otrok. Podrobno sem spoznala vlogo ključnih institucij, ki imajo v postopkih zaščite otrok glavno vlogo, njihov pogled na multidisciplinarne time – še posebej prednosti in slabosti, ki jih strokovni delavci prepoznajo, njihova stališča do prisotnosti žrtve na multidisciplinarnem timu ter načine dela z otroki, ki so žrtve nasilja, kjer sem se osredotočila predvsem na to, kako v obravnavo vključujejo otroke. Zanimale so me tudi njihove izkušnje glede ponavljanja nasilja in katere ukrepe v postopkih zaščite otrok najpogosteje uporabljajo ter kakšno imajo mnenje glede trenutnega sistema obravnave žrtev nasilja.

Ogroženemu otroku lahko državne organizacije pomagajo le, če izvedo, da potrebuje njihovo pomoč. Informacijo o njegovi ogroženosti lahko organizacije prejmejo pri opravljanju svojih nalog (npr. center za socialno delo in policija), v večji meri pa so odvisni predvsem od informacij, ki jih prejmejo s strani drugih oseb ali institucij, ki zaznajo nasilje nad otrokom. Pri tem je še posebej pomembna prijavitvena dolžnost, h kateri so zavezani vsi strokovnjaki, ki se pri svojem delu srečujejo z otrokom, žrtvijo nasilja ter ostali, ki izvedo za nasilje nad otrokom (Filipčič, 2019, str. 44). Sodelujoče v raziskavi so povedale, da jih o nasilju v družini obvestijo strokovne službe, kot sta policija in CSD, zdravstvene institucije, vzgojno-izobraževalne ustanove in včasih tudi žrtev sama.

Čižman (2019) pravi, da so ravno strokovnjaki iz ustanov, kot so porodnišnica, patronažna služba, pediatrija in vzgojno izobraževalne ustanove tisti, ki lahko pri svojem vsakodnevnem delu zaznajo neustrezno skrb za otroka. Strokovne delavke s centra za socialno delo imajo izkušnje, da prve informacije o nasilju nad otrokom največkrat prejmejo s strani policije in vzgojno-izobraževalnih ustanov, redkeje pa s strani tretjih oseb, kot so sorodniki, znanci in prijatelji družine. Pogosto, ob razpadu družinske skupnosti, je prijavitelj tudi eden izmed staršev. Tukaj pa se pojavlja vprašanje, ali so prijave staršev zoper drugega starša zares vedno utemeljene. Kadar starši upoštevajo le svoje lastne potrebe in jim je nerešen partnerski odnos pomembnejši od interesa otroka, skušajo partnerja očrniti in zato zoper njega podajajo prijave zaradi nasilja ali zanemarjanja nad otrokom, ki pa so večkrat neutemeljene. Prav takšno ravnanje je zloraba otroka, saj otroku ne koristi, da ostaja v okolju, kjer starši psihično manipulirajo z njim (Čižman, 2019, str. 74).

Na vprašanje o tem, kako strokovni delavci otroka, ki je žrtev nasilja, vključujejo v obravnavo, so mi intervjuvanci najpogosteje odgovarjali, da z njim opravijo pogovor.

Čačinovič Vogrinčič poudari pomembnost pogovora z otrokom in pravi, da ima otrok pravico do resničnosti in do tega, da se ga vidi, sliši in da se ga jemlje resno (Čačinovič Vogrinčič, 2008). Strokovna delavka s CSD in policistka sta ob tem povedali, da je v primeru, kadar otroka ogroža starš. oz. skrbnik, pri policijskem pogovoru z otrokom prisoten tudi strokovni delavec centra za socialno delo, katerega vloga je, da otroka v postopkih zaščiti. Kadar pa navzočnost starša oziroma skrbnika ni v nasprotju z otrokovo koristjo, pa prisotnost strokovnega delavca centra za socialno delo ni potrebna. Bobnar in Miklič (2015) poudarjata, da je pogovor z otrokom najuspešnejši takrat, kadar starš/skrbnik pri pogovoru ni fizično prisoten. Njegova navzočnost lahko vpliva na izjavo otroka, saj otroka skrbi, da bi rekel kaj napačnega, kar bi starša prizadelo, zato bo svojo izjavo raje prilagodil ali kaj zamolčal, kar pa za preiskovalca pomeni nekompetentno izjavo. Po besedah intervjuvank, mora biti pogovor prilagojen otrokovi starosti in ostalim psihosocialnim značilnostim. Strokovne delavke s CSD imajo prakso, da predšolske otroke napotijo na terapevtske obravnave in z njimi ne opravljajo pogovorov. Sitar Surić (2016) poudarja, da je otroka vselej, kadar je sposoben sodelovati v pogovoru tako zaradi svoje starosti kot drugih značilnosti, pomembno vključiti tako v skupni pogovor z družino, kot tudi v individualni pogovor in delovni odnos ter mu omogočiti čas in prostor, je viden in slišan.

Tri intervjuvanke so poudarile, da je zelo pomembno, da otroka med pogovorom razbremenimo krivde za nasilje, ki ga je doživljal in da pogovor zaključimo v prijetnem vzdušju. V sodelovanju z otrokom je nujno, da strokovni delavci otroka pomirijo, ga razbremenijo občutkov krivde in vzpostavijo varen prostor, v katerem otroku nudijo podporo (Frangež, Drobnič Radobuljac in Kodele, 2019). Otrok, ki je doživel nasilje, se pogosto počuti odgovornega za to, kar se mu je zgodilo, zato je pomembno, da med pogovorom večkrat poudarimo, da je za nasilje vedno odgovoren storilec, in s tem pripomoremo k razbremenitvi močnih občutkov krivde, ki jih otrok doživlja (Štirn, 2014).

Za ustvarjanje varnega prostora je ključen odnos strokovnega delavca. Socialna delavka mora otroku v pogovoru omogočiti »dobre izkušnje odnosa in izkušnjo lastne vrednosti in moči« (Čačinovič Vogrinčič, 2008, str. 47). Z njim vzpostavlja delovni odnos in oblikuje okolje, v katerem bo imel otrok možnost soustvarjati spremembe. Prizadevati si mora za sodelujoč in zaupen odnos (Čačinovič Vogrinčič, 2008). Tudi strokovne delavke s

CSD so povedale, da je temelj varnega prostora vzpostavljen odnos z otrokom. Vzpostavljajo ga tako, da se otroku najprej poskušajo približati skozi teme, ki ga zanimajo, šele nato pa se z njim pogovorijo o nasilju. Otroku srečanje s strokovnjakom, s katerim nima vzpostavljenega odnosa, onemogoča, da bi lahko izrazil svoja resnična čustva in skrbi (Smith, 1999, kot navedeno v Čižman, 2019, str. 67). Pomemben je tudi prostor, v katerem

poteka pogovor in kot sta izpostavili regijski koordinatorici, prvi pogovor najpogosteje izvedejo v okolju, ki ga otrok pozna – to je najpogosteje šola. Otroku dajo možnost, da je pri pogovoru prisotna oseba, ki si jo sam izbere in po izkušnjah regijske koordinatorice je to največkrat delavec šole. Bobnar in Miklič (2015) prav tako izpostavita, da je zaupna oseba lahko predstavnik šolske svetovalne službe, učitelj, učiteljica podaljšanega bivanja ali kdo iz osebja (kuhar, hišnik), skratka oseba, ki jo otrok dojema kot zaupanja vredno. Naloga strokovnih služb je, da po prejemu informacije o ogroženosti otroka izvedejo vse ukrepe za zaščito otroka. Zakonodaja predvideva različne ukrepe, odvisne od stopnje ogroženosti otroka in njihovo izvedbo nalaga različnim organom. Največja pozornost je namenjena ukrepom, s katerimi država poseže v pravice staršev, če s svojim ravnanjem ali neizpolnjevanjem starševskih dolžnosti ogrožajo otrokov razvoj (Filipčič, 2019). Pogosto se ob prijavi nasilja na centru za socialno delo sestane notranji tim, na katerem naredijo začetno oceno ogroženosti in načrt pomoči ter ocenijo, ali je otrok neposredno ogrožen in ga je potrebno nemudoma umakniti iz ogrožajočega okolja, ali pa bodo zadostovali drugi ukrepi za zmanjšanje otrokove ogroženosti (Leskošek, Miklič in Sitar Surić, 2019, str. 172). Kot so povedale strokovne delavke na centru za socialno delo, se notranji tim pri njih sestane pri vsakem primeru oziroma zelo pogosto. Takrat uskladijo mnenja in obravnavo znotraj CSD in si razdelijo naloge. Glede najpogostejših ukrepov, ki sledijo po prijavi, so povedale, da v primerih, kadar otroka ogrožajo starši ali eden izmed staršev, največkrat sledi delo z družino, predvsem v obliki svetovanja, izboljšanja disfunkcionalnih družinskih odnosov, učenje starševskih veščin in soočanje starša z ogrožajočim vedenjem. »Družina potrebuje pomoč in podporo v obliki izvirnega delovnega projekta pomoči in svetovanja«. Če je na podlagi ocene ogroženosti ugotovljeno, da otrok v družini ni utrpel škode in je verjetno tudi ne bo, ji CSD ponudi pomoč v obliki različnih storitev, kot je osebna pomoč, pomoč družini za dom, ali pa jih napoti v zunanjo obravnavo (Leskošek, Miklič in Sitar Surić, 2019, str. 173). O tem govori tudi Milek Ogrinc, ki pravi, da si v postopu zaščite otroka CSD vseskozi prizadeva, da družino vključuje, jo podpira in sodeluje pri odpravi okoliščin ogroženosti otroka. Naloge za zaščito otroka potekajo v smeri urejanja družinskih odnosov, v obliki prve socialne pomoči, osebne pomoči, pomoči družini za dom ali pa v okviru javnih pooblastil. »Naloge so odvisne od stopnje ogroženosti otroka, ki zajema oceno o tem, kdo je povzročitelj nasilja, o sposobnostih staršev ali nezlorablajočega starša, da zaščiti otroka in potreb ter sposobnosti otroka« (Milek Ogrinc, 2016, str. 179, 180).

Policistka je povedala, da je njihova naloga zaščita žrtve, poleg tega pa so njihovi ukrepi usmerjeni predvsem v izsleditev storilca in pridobivanje dokazov, ki potrjujejo sum kaznivega dejanja. Zakon o policiji v 3. členu kot temeljno nalogo policije določa dolžnost

varovati življenje in osebno varnost ljudi (Zakon o policiji, 2009). Storilca se v primeru ogrožanja otroka, če gre za kaznivo dejanje, preganja po uradni dolžnosti in se zoper njega uvede kazenski postopek. Cilj kazenskega postopka je kaznovati storilca za njegovo ravnanje (Filipčič, 2019).

Kljub pomoči pristojnih institucij se dogaja, da se nasilje ne prekine in se kljub ukrepom ponovi. Večina sodelujočih je odgovorila, da se po njihovih izkušnjah v nekaterih primerih nasilje ponovi. Socialna delavka je omenila, da ima primere, kjer danes dela s povzročitelji nasilja, v preteklosti pa so bile te osebe v obravnavo vključene kot žrtve nasilja. Ljudje, ki so v svoji mladosti doživljali nasilje ali pa so bili priča nasilju med svojimi starši, imajo večji potencial za nasilnost do svojih otrok. Največja verjetnost za telesno nasilnost do svojih otrok imajo tisti, ki so telesno nasilje doživljali pred puberteto kot pa po njej (Straus in Kantor, 1994).

Ob ponovitvi nasilja, kadar se ogroženost otroka nadaljuje, se sodelujoči najpogosteje poslužujejo stopnjevanja ukrepov. Socialna delavka in psihologinja sta povedali, da navadno začnejo z opozorili in v primerih, kadar to ne zadostuje, sodišču predlagajo ukrepe po Družinskem zakoniku. Najstrožji ukrep, ki ga lahko CSD upošteva, je zapisan v 167. členu Družinskega zakonika. Po tem členu lahko CSD v primeru, kadar je za otrokovo zaščito potreben takojšnji odvzem otroka staršem, otroka nemudoma odvzame staršem in v roku 12 ur sodišču posreduje predlog za izdajo začasne odredbe o odvzemu otroka. Namesti ga k drugi osebi, v center ali v zavod, sodišče pa ima 24 ur časa, da odloči o predlogu (Družinski zakonik, 167. In 168. člen).

Policistka in državna tožilka sta povedali, da policija in tožilstvo kot represivna organa v primeru ponovitve nasilja prav tako stopnjujeta ukrepe, ki se nanašajo predvsem na povzročitelja nasilja. Dva izmed takšnih ukrepov sta izrek prepovedi približevanja do ogroženega otroka ali pa privedba pred preiskovalnega sodnika. Leskošek, Miklič in Sitar Surić (2019) pravijo, da policija v primerih nasilja nad otrokom načeloma ne izreka prepovedi približevanja, razen kadar presodi, da bi le-ta povečala varnost otroka in kadar policija presodi, da obstaja utemeljen sum, da bi lahko povzročitelj ogrozil življenje ali varnost bližnje osebe. V tem primeru mora policija o izrečenem ukrepu takoj obvestiti krajevno pristojni CSD in če je potrebno, tudi vzgojno-izobraževalni zavod, ki ga otrok obiskuje, da odgovorno osebo zavoda obvesti o pomembnih podatkih za zaščito otroka. Regijska koordinatorica je izpostavila, da v primerih ponovitve nasilja pogosto sodelujejo z nezlorablajočim staršem, preverijo ali se zaveda ogroženosti otroka in nedopustnega ravnanja zlorablajočega starša ter nadaljnje delo usmerijo v podporo staršu, še posebej, če je tudi sam žrtev nasilja. Pomoč, ki jo pridobi neogrožajoči starš, pripomore k povečanju

varnosti otroka, saj spodbuja varno navezanost otroka na starša in otroku pomaga, da lažje predela posledice zanemarjanja, saj se ob varnem in zaupnem odnosu z vsaj enim staršem pomembno zmanjša njegova stiska ob doživljanju nasilja (Aničić, Hrovat Svetičič, Hrovat in Sušnik, 2017).

Nasilje v družini je problem, za rešitev katerega je potrebno usklajeno delovanje pristojnih institucij. Temelji učinkovitega delovanja institucij so zapisani v različnih zakonodajnih dokumentih, kot je tudi Zakon o preprečevanju nasilja v družini. Ta določa vlogo in naloge državnih organov, nosilcev javnih pooblastil, izvajalcev javnih služb ter nevladnih organizacij pri obravnavanju nasilja v družini ter opredeljuje ukrepe za varstvo žrtve nasilja v družini (ZPND, 1. člen). Tri intervjuvanke so mnenja, da bi se dalo trenutni sistem obravnave žrtev še izboljšati, tri sta povedali, da se jim zdi sistem »v redu«. Socialna delavka in psihologinja sta mnenja, da imajo na CSD premalo kadra in časa in storitev, da bi lahko žrtvam nudili kvalitetno podporo in pomoč. Kot eno izmed pomanjkljivosti v Dolenjsko-posavski regiji sta izpostavili omejen dostop do zunanjih izvajalcev in nevladnih organizacij, ki bi lahko uporabnikom nudili dodatno podporo.

Podobno so v raziskavi ugotovile tudi Domiter Protner, Leskošek in Frangež (2019), kjer so intervjuvane koordinatorice za nasilje z območja cele Slovenije kot oviro medinstitucionalnega sodelovanja prepoznale pomanjkanje nevladnih organizacij, ki so pomembne partnerke pri zaščiti otrok, saj jih na nekaterih geografskih območjih sploh ni. Nevladne organizacije s svojim delovanjem dopolnjujejo delovanje državnih organov in organizacij in so tiste, ki »zagotavljajo namestitve v varnih hišah ter organizirajo anonimne telefonske linije za pomoč žrtvam in so prve začele razvijate tudi posebne programe za obravnavanje nasilnežev (Filipčič, 2008, str. 57).

Po mnenju policistke je sistem neustrezen, saj otroka, ki je doživel nasilje, še dodatno obremenjuje z dolгими postopki, hkrati pa ima žrtev v njem vlogo ključne priče, katere informacije so pomembne za policijsko preiskavo. O tem govori tudi Filipčič, ki pravi, da so sodni in policijski postopki »zelo formalni in prežeti s procesnimi pravili za zaščito pravic osumljenca«, posledično pa so tudi dolgotrajni. Žrtev tako v postopku s svojo izjavo, ki jo je treba preverjati in dopolnjevati, postane pomembno dokazno sredstvo.

Na ta način je ponovno travmatizirana in doživlja sekundarno viktimizacijo (Filipčič, 2016, str. 161). Na enak problem opozarja tudi Končina Peternel (2015), ki pravi, da bi bilo namesto predolghih postopkov, v katerih se odloča o varstvu koristi otrok, potrebno poiskati učinkovitejši način in postopke občutno skrajšati. Policistka predlaga celostno obravnavo žrtev, ki bi omogočila, da bi žrtvi nasilja na enem mestu ponudili pomoč vseh strokovnjakov in da bi se izpraševanje žrtve posnelo, kar bi omogočilo, da žrtev dogodkov, ki so se ji

zgodili, ne bi vedno znova podoživljala. Mešl in Drobnič Radobuljac (2019) sta v svoji raziskavi, v kateri sta izvedli pet poglobljenih intervjujev z otroki z izkušnjo postopka zaščite, ugotovili, da otrokom, ki so bili zaslišani na sodišču in policiji, ni pomagalo, da so morali večkrat ponavljati enake stvari o travmatičnem dogodku, saj je to zanje pomenilo retravmatizacijo in jih je oviralo pri nadaljnjem življenju. Izrazili so željo, da bi se obseg podajanja izjav zmanjšal na toliko, kot bi bilo potrebno za sam postopek. Tukaj naj omenim tudi pomembni spremembi, ki sta bila po zgledu Smernic Odbora ministrov Sveta Evrope za otrokom prijazno pravosodje sprejeti v slovensko zakonodajo z namenom zmanjšanja sekundarne viktimizacije otrok. Ena izmed njiju je prepoved zaslišanja otroka, mlajšega od 15 let na glavni obravnavi ter uvedba instituta pooblaščenca in zaupne osebe. Namesto zaslišanja na glavni obravnavi se tam prebere le zapisnik z njegovega zaslišanja, ki se »praviloma opravi v posebej prilagojenih prostorih« (Filipič, 2019, str. 54).

Državna tožilka je poudarila, da ima velik vpliv na učinkovitost obravnave tudi osebna angažiranost nosilca primera, o čemer govorijo tudi Domiter Protner, Leskošek in Frangež (2019), ki poudarjajo, da je posameznikovo razumevanje lastne odgovornosti za izvedbo nalog za zaščito žrtve in njegovo proaktivno delovanje zelo pomembno za dobro sodelovanje z drugimi ustanovami.

Zasebnost družinskega nasilja preprečuje, da bi ljudje v celo najbližjem okolju izvedeli za to, kar se dogaja za zaprtimi vrati. Zato je medsebojno obveščanje organov in organizacij, ki izvedo za nasilje, ključnega pomena, saj lahko le na ta način primerno in usklajeno ukrepajo. Za uskladitev obravnave in nadaljnjih postopkov se ustanovi multidisciplinarni tim (MDT), ki deluje v najboljšem interesu otroka. Strokovne delavke s CSD so povedale, da je sklicatelj multidisciplinarnega tima vedno CSD, pobudo za sklic pa lahko poda katerakoli služba, ki v okviru svojega delovanja obravnava žrtev. To je določeno tudi v 6. členu Pravilnika o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini, ki predpisuje, da CSD v primeru, kadar oceni, da je za izdelavo ocene ogroženosti in načrta pomoči potrebno sodelovanje drugih organov, le-te povabi k sodelovanju in ustanovi multidisciplinarni tim. Prav tako določa, da lahko pobudo za oblikovanje tima poda vsaka institucija, ki je vpletena v postopek zaščite.

Strokovne delavke s CSD so povedale, da je glavna naloga sodelujočih organov na MDT izdelava ocene ogroženosti in načrta pomoči. Namen načrta pomoči je predvsem v tem, da se člani multidisciplinarnega tima – torej predstavniki različnih institucij, zavežejo k izvedbi konkretnih ukrepov, ki jih skupaj določijo na sejah MDT (Filipič, 2008). Načrt

pomoči je seznam aktivnosti, ki ga člani tima oblikujejo skupaj z žrtvijo. Vsebuje aktivnosti in ukrepe ter jasno opredeljuje oblike pomoči, način spremljanja, trajanje in cilje obravnave. Določijo se tudi naloge in vloge vključenih organov pri izvedbi načrta pomoči. Naredi se tudi ocena ogroženosti, saj je v ospredju zagotovitev otrokove varnosti. Predvidijo se ustrezni ukrepi za delo z družino ter delo z otrokom, prav tako pa se določi, kakšno pomoč bo družina prejela za spremembe v ravnanju (Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini, 2009, 10. člen).

Nekateri kriteriji za sklic MDT, ki so jih izpostavile intervjuvanke, so izmenjava informacij, usklajitev nadaljnje obravnave in razdelitev delovnih nalog. Murgel pravi, da je MDT namenjen izmenjavi informacij med različnimi organi in organizacijami, ki poskušajo žrtvi na svojih področjih delovanja nuditi pomoč. Gre tudi za usklajevanje različnih aktivnosti vpletenih ter seznanjanje žrtve z možnimi oblikami pomoči, ki so ji na voljo (Murgel, 2010).

Intervjuvanke prednosti MDT vidijo predvsem v uskladiti delovanja ključnih institucij, v različnih vidikih in perspektivah, ki jih medsebojno sodelovanje prinaša, v prerazporeditvi odgovornosti, razdelitvi delovnih nalog ter v različnih rešitvah, ki jih taka praksa ponuja. Kot že omenjeno, se nasilje v družini najbolj učinkovito rešuje takrat, kadar gre za usklajeno, multidisciplinarno dejavnost in ni za vse odgovoren le en sam strokovni sistem (The Family Violence Prevention Fund, 2004).

Kot ovire, s katerimi se v okviru MDT soočajo, so intervjuvanke navedle različne primere. Socialna delavka je na primer povedala, da ima včasih občutek, da je sama, kljub temu, da naj bi pri reševanju problema nasilja v družini sodelovalo več različnih organov in organizacij. Psihologinja je kot pomanjkljivost izpostavila to, da se v MDT ne razvije pravo timsko delo, saj se strokovnjaki, ki so del tima, menjujejo. Namesto tega bi si želela stalnih timov, kjer bi se sestajali vsakič isti ljudje, med katerimi bi bilo timsko delo že razvito, saj je za vzpostavitev pravega timskega dela potreben čas.

Državna tožilka je kot morebitno oviro izpostavila prelaganje odgovornosti med organi, ki sodelujejo v MDT. Po njenih izkušnjah se kdaj zgodi, da se nekateri predstavniki institucij preveč zanašajo na druge in pričakujejo, da bodo drugi delo opravili namesto njih. Podobno opažanje je v raziskavi, ki so jo izvedle Domiter Protner, Leskošek in Frangež (2019) omenila ena izmed intervjuvanih regijskih koordinatoric, saj so po njenih izkušnjah MDT pogosto razumljeni kot način za porazdelitev oziroma izogibanje odgovornosti. Poudarila je, da je tim namenjen izmenjavi informacij in delitvi nalog ter da vsak član tima nosi odgovornost za svoje lastne odločitve in da tega ni mogoče prenesti na tim.

Sodelovanje več akterjev za zaščito in pomoč žrtve je izjemnega pomena, saj CSD sam nima dovolj pristojnosti, da bi lahko žrtvi sam nudil pomoč pri reševanju stisk in težav (Murgel, 2010). »Organi, ki imajo osrednjo vlogo pri obravnavanju deviantnih pojavov so socialnovarstveni in sodni organi. Njihove naloge so v zakonodaji jasno razmejene in izhodišča njihovega dela so različna« (Filipčič, 2016, str. 160). Zanimalo me je, kakšne izkušnje imajo sodelujoči v raziskavi s sodelovanjem z drugimi ustanovami. Večina intervjuvank splošno pripravljenost drugih ustanov za sodelovanje in udeležbo na MDT v ocenjuje kot dobro, še posebej dobre izkušnje imajo s sodelovanjem s policijo in vzgojnoizobraževalnimi zavodi. Dobro sodelovanje poteka predvsem s tistimi organizacijami, »ki imajo imenovane ključne osebe, ki se povezujejo s centrom za socialno delo v primerih zaščite«. Primer so šole, kjer je s pravilnikom določeno, da na timih sodelujejo svetovalne delavke, zato se šole tudi vedno hitro odzovejo (Domiter Protner, Leskošek in Frangež, 2019, str. 255).

Slabšo odzivnost pa štiri intervjuvanke opažajo s strani predstavnikov zdravstva, saj se po njihovih izkušnjah ti najmanjkrat udeležujejo sej MDT. So pa poudarile, da namesto fizične prisotnosti informacije posredujejo pisno ali preko telefona. Po njihovem mnenju so razlogi za najmanjšo udeležbo predstavnikov zdravstva v njihovi organizaciji dela, saj imajo svoje ambulate, ki jih ne morejo zapustiti in tako odgovorni ne morejo zagotovijo nekoga, ki bi se lahko udeležil tima. Da so nekatere službe neodzivne, še posebej zdravstvo, so v raziskavi ugotovile tudi Domiter Protner, Leskošek in Frangež (2019). Kot razlog za to navajajo nepogrešljivost zdravstvenih delavk in delavcev na delovnem mestu, saj »njihova odsotnost povzroči vrste v čakalnicah«, poleg tega pa se nekaterim prisotnost na MDT ne šteje v delovno obveznost, torej za to niso plačani (Domiter Protner, Leskošek, Frangež, 2019, str. 256). Tudi zdravniki kot najpomembnejšo sistemsko oviro za neudeležbo na MDT navajajo nedorečenost in nejasnost udeležbe na MDT kot dela njihove redne delovne obveznosti, saj so seje pogosto sklicane tudi zunaj njihovega delovnega časa in pogosto trajajo več ur. Poleg tega pa kot pomembni oviri dodajajo tudi delovno preobremenjenost in pomanjkanje časa (Šimenc, 2016, str. 32). Je pa njihova prisotnost na MDT zelo pomembna, saj lahko kot predstavniki zdravstva žrtev seznani z vsemi oblikami pomoči, ki so na voljo v okviru zdravstvene službe ter aktivno sodelujejo pri oblikovanju varnostnega načrta pomoči žrtvi nasilja (Milek Ogrinc, 2014, str. 187). Otroku je potrebno zagotoviti udeležbo v postopku zaščite. Udeležba pa ne pomeni nujno otrokove fizične prisotnosti, ampak zagotavlja, da lahko otrok izrazi svoje poglede, pričakovanja in želje – da se njegov glas sliši. Kadar neposredna navzočnost ni otroku v korist, se v ta namen otroku zagotovi odraslo zaupno osebo, ki bo zastopala njegov glas v postopkih (Domiter Protner, Leskošek in Frangež, 2019,

str. 241). Sodelujoči v raziskavi imajo izkušnje, da otroci niso člani MDT, razen v primerih, kadar gre za starejše osnovnošolske otroke in srednješolce, kot je povedala regijska koordinatorica. Po njenih izkušnjah so ti otroci že bolj sposobni sodelovati na timskem sestanku, razumeti vsebino ter tudi prevzeti kakšno nalogo za svojo zaščito.

Policistka in državna tožilka sta mnenja, da žrtev ne sodi na MDT. Policistka je pojasnila, da se na MDT razkrije strategija policijske preiskave kot tudi možni ukrepi zoper storilca in da bi lahko za otroka to pomenilo travmatično izkušnjo. Murgel (2010) prav tako izpostavi, da imajo s prisotnostjo žrtve na MDT največ težav prav predstavniki policije, saj v prisotnosti žrtve ne smejo govoriti o postopkih, ki jih policija vodi.

Državna tožilka pa je pojasnila, da je žrtev zelo pomembna priča v postopku na sodišču in da tožilstvo na zaslišanju potrebuje njeno lastno izjavo, na katero ni vplivalo mnenje ali informacije nekoga drugega. Prisotnost žrtve na MDT je torej po mnenju državne tožilke problematična s tega vidika, da se lahko na timu njena izjava kontaminira in tako na zaslišanju ne bi dobili njene prve, lastne zaznave, ampak posredno informacijo, na katero bi lahko vplivale druge osebe. Kot že omenjeno, je temeljna vloga žrtve v kazenskem postopku zreducirana na vlogo priče, saj žrtev s svojo izjavo postane pomembno dokazno sredstvo (Filipčič, 2014). Menim, da si ravno zato, da ne ogrozijo kazenskega postopka, tožilci prizadevajo, da od žrtve pridobijo nekontaminirano, neodvisno izjavo, zato s prisotnostjo žrtve na MDT ne želijo ogroziti tako ključnega dokaza o nasilju v družini, kot je izjava osebe, ki je doživela nasilje.

Glede na število opravljenih intervjujev in geografsko območje sodelujočih v raziskavi, ki je bilo omejeno na območje Dolenjsko-posavske regije, mojih ugotovitev ni mogoče posplošiti na vse strokovne delavce, ki sodelujejo v multidisciplinarnih timih. Kljub temu pa sem v mojo raziskavo vključila Center za socialno delo, Regijsko službo za preprečevanje nasilja v družini, Okrožno državno tožilstvo, Policijo in vzgojno izobraževalni zavod (šolsko svetovalno službo), s čimer sem zajela skoraj vse predstavnike institucij, ki po navadi sodelujejo v MDT, razen predstavnikov zdravstva in nevladnih organizacij. Za bolj zanesljive podatke bi bilo iz nekaterih posameznih institucij smiselno vključiti več kot enega predstavnika, saj bi tako dobila več različnih vidikov.

6. Sklepi

Ključne ugotovitve moje raziskave lahko zapišem v naslednjih sklepih:

- Pristojne institucije prve informacije o nasilju najpogosteje prejmejo s strani policije, centrov za socialno delo, zdravstvenih institucij, vzgojnoizobraževalni zavodov, redkeje pa nasilje prijavijo tretje osebe, kot so znanci, sosedi ali prijatelji družine. V nekaterih primerih, še posebej ob razvezah zakonske zveze, je prijavitelj eden izmed staršev, včasih pa nasilje prijavi žrtev sama.
- Strokovni delavci se zavedajo, da je vključevanje otroka v postopek zaščite izjemnega pomena.
- Z otrokom, ki je doživel nasilje, strokovnjaki najpogosteje opravijo pogovor, ki ga prilagodijo otrokovi starosti in ostalim psihosocialnim značilnostim.
- Pri pogovoru z otrokom, ki je doživel nasilje, je še posebej pomembno, da ga razbremenimo občutkov krivde.
- Za ustvarjanje prostora, v katerem se bo otrok počutil varno, je ključen odnos strokovnega delavca.
- Na Centru za socialno delo se ob prejemu prijave o nasilju nad otrokom zelo pogosto sestane notranji tim, na katerem se naredita začetna ocena ogroženost in načrt pomoči.
- Najpogostejši ukrep, ki ga na CSD izvedejo v primerih zaščite otrok, je delo z družino, ki poteka v smeri urejanja družinskih odnosov.
- Ob prejemu prijave je delo policije prvotno usmerjeno v zaščito žrtve, poleg tega pa so njihovi ukrepi usmerjeni tudi v identifikacijo storilca in pridobivanje dokazov, ki potrjujejo sum kaznivega dejanja.
- Po izkušnjah intervjuvank se nasilje v nekaterih primerih ponovi in takrat pristojne institucije največkrat postopajo tako, da stopnjujejo svoje ukrepe.
- Po mnenju strokovnih delavk s CSD bi za bolj kvalitetno podporo in pomoč žrtvam potrebovali več kadra, časa in storitev.
- Intervjuvanke opozarjajo na pomanjkanje nevladnih organizacij in ostalih zunanjih izvajalcev na območju Dolenjsko-posavske regije, ki bi lahko žrtvam in povzročiteljem nasilja nudili svoje storitve.
- V postopkih zaščite otroka je problematična njegova vloga ključne priče, saj je večkrat zaslišan s strani različnih strokovnjakov, poleg tega pa so postopki dolgi.

- Medsebojno obveščanje organov in usklajeno delovanje sta ključna za uspešno zaščito žrtve in prekinitev nasilja.
- Sklicatelj MDT je vedno CSD, pobudo za sklic tima pa lahko poda katerakoli druga institucija.
- Glavne prednosti MDT sodelujoče institucije vidijo v uskladitvi obravnave, razdelitvi delovnih nalog in izmenjavi informacij.
- Intervjuvane sodelovanje z drugimi institucijami in njihovo udeležbo na MDT ocenjujejo kot dobro, z izjemo zdravstva, saj se zdravstveno osebje najmanjkrat udeležuje timov.
- Najpomembnejše sistemske ovire za neudeležbo zdravstva na MDT so njihova organizacija dela (ambulante), delovna preobremenjenost, pomanjkanje časa in nedorečenost udeležbe na MDT kot dela njihove redne delovne obveznosti.
- Otroci navadno niso člani MDT, z izjemo starejših osnovnošolskih ali srednješolskih otrok.
- Policija in državno tožilstvo zastopata stališče, da žrtev na sodi na MDT, saj bi to lahko ogrozilo policijsko preiskavo in kazenski postopek, v kateri je žrtev pomembna priča.

7. Predlogi

Sodelujoči predstavniki institucij se zavedajo, da je hitro in usklajeno delovanje institucij pri postopkih zaščite otrok izjemnega pomena. Trenutni sistem obravnave žrtev v večini ocenjujejo kot učinkovit in dobro zastavljen, kljub temu pa se pri svojem delu srečujejo z določenimi ovirami in pomanjkljivostmi, ki bi jih bilo smiselno odpraviti. Na podlagi mojih ugotovitev in sklepov, ki izhajajo iz raziskave, podajam naslednje predloge, ki bi multidisciplinarno sodelovanje v primerih zaščite otrok in postopke, povezane z zaščito, naredili še bolj učinkovite in uspešne:

- Institucije naj svoje delovanje usmerijo v še bolj intenzivno ozaveščanje o nasilju v družini in pomembnosti prijave le-tega, saj bi s tem v družbi opozarjali na nujnost ničelne tolerance do nasilja in spodbudili žrtve, da hitreje poiščejo pomoč, hkrati pa bi s tem spodbudili tudi druge ljudi in tudi strokovne delavce, ki so v stiku z otroki, da prijavo podajo takoj, ko zaznajo nasilje.
- Strokovni delavci naj še naprej skrbijo, da bo otrok v postopek zaščite vključen in da bo imel možnost izraziti svoje mnenje, želje in potrebe. To velja še posebej za socialne delavke, ki naj otroku skozi postopek zagotavljajo, da viden in slišan.
- Država naj centrom za socialno delo zagotovi več kadra in storitev, da bodo lahko svoje delo opravljali čim bolj kvalitetno in da se ne bodo spopadali s pomanjkanjem časa.
- Država naj zagotovi nevladne organizacije po celotni Sloveniji, da bodo imele vse žrtve enako možnost dodatne podpore in pomoči, ne glede na kraj njihovega bivanja.
- Država naj zagotovi dovolj zunanjih izvajalcev (psihologov, psihiatrov pedopsihiatrov), na območju celotne Slovenije, ki lahko otrokom, žrtvam nasilja, nudijo dodatno strokovno pomoč.
- Zaslišanje otroka, ki je doživel nasilje, naj se opravi le tolikokrat, kolikor je potrebno za primer, da se otroka ne obremenjuje in dodatno travmatizira.
- Pristojne institucije naj spodbujajo celostno obravnavo žrtev nasilja in si prizadevajo za skrajšanje uradnih postopkov, ki žrtve nasilja dodatno travmatizirajo.
- Pristojne institucije naj okrepijo svoje preventivno delovanje ter družine, v katerih se je dogajalo nasilje, spremljajo tudi, ko je žrtvi varnost že zagotovljena in s tem preprečijo, da bi se nasilje ponovilo.

- Strokovne delavce v zdravstvu naj se spodbuja, da upoštevajo zakonsko določbo, ki jih zavezuje k sodelovanju v MDT in hkrati naj se razišče njihove predloge, kaj bi se po njihovem mnenju moralo spremeniti, da bi imeli več priložnosti za udeleževanje sej MDT.
- Praksa MDT naj se preoblikuje tako, da se bodo na sejah MDT sestajali vedno isti predstavniki institucij, kadar je to možno, saj bo na ta način timsko delo med njimi lahko bolje razvilo, njihovo delovanje pa bo tako še bolj učinkovito.

8. Viri in literatura

1. Aničić, K., Hrovat Svetičič, T., Hrovat, T., & Sušnik, A.,. (2017). *Nasilje nad otroki: strokovne smernice za delo z otroki, ki doživljajo zanemarjanje in/ali nasilje*. Ljubljana: Društvo za nenasilno komunikacijo.
2. Antončič, E. (2017). Nasilje nad otroki. V A. Črnak Meglič & B. Kobal Tomc (ur), *Položaj otrok v Sloveniji danes: situacijska analiza* (str. 223-243). Ljubljana: Inštitut RS za socialno varstvo.
3. Bobnar, T. in Miklič, N. (2015). Preiskovalni pogovor z otrokom, žrtvijo zlorabe. V D. Frangež in B. Slak (ur.), *Osebni dokazi v teoriji in praksi* (str. 73-92). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede
4. Čaćinovič Vogrinčič, G., (2000). Prispevek socialnega dela v postopkih iz razmerij med starši in otroki. *Pravosodni bilten*, 4, 31-33.
5. Čaćinovič Vogrinčič, G. (2008). Socialno delo z družino. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
6. Čižman, G. (2019). Določanje koristi otoka v postopkih zaščite na centru za socialno delo. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 60-83). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
7. Domiter Protner, K. (2014). *Zloraba otrok v družini: možnosti ukrepanja*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
8. Domiter Protner, K., Leskošek, V. & Frangež, D. (2019). Medinstitucionalno sodelovanje: problemi, izzivi in dobre prakse. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 236-273). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
9. Drole, B. & Gantar, N. (2008). Obravnava dolgotrajnega nasilja v družini v centru za socialno delo. *Socialno delo*, 47 (3/6), str. 285-293.
10. *Družinski zakonik (DZ)* (2017). Ur. l. RS 15/17, 21/18 – ZNOrg, 22/19 in 67/19 – ZmatR-C)
11. Filipčič, K. (2002). *Nasilje v družini*. Ljubljana: Založba Bonex.
12. Filipčič, K. (2016). Zakonodaja na področju preprečevanja nasilja v družini v Sloveniji. V Š. Veselič, D. Horvat & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 157–173). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

13. Filipičič, K. (2019). Ogrožen otrok v labirintu pravnih pravil. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 37-60). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
14. Frangež, D., Drobnič Radobuljac, M., Kodele, T. (2019). Razkritje nasilja nad otroki in zanemarjanja otrok. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 124-164). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
15. James, M. (1994). *Domestic Violence as a Form of Children Abuse: Identification and Prevention*. Pridobljeno 19.3. s <https://aifs.gov.au/cfca/publications/domestic-violenceform-child-abuse-identification#issue>
16. Kapoor, S. (2000). *Domestic violence against women and girls*. Innocent Digest (6). Pridobljeno 17.3.2020 s <https://www.unicef-irc.org/publications/213-domesticviolence-against-women-and-girls.html>
17. *Kazenski zakonik (KZ-1)* (2008). Ur. l. RS 50/12, 6/16 – popr., 54/15, 38/16, 27/17 in 23/20.
18. Kearney, M. (1999). The role of teacher in helping children of domestic violence. *Childhood education*, 75(5), str. 290-296. Pridobljeno 31.3.2020 s [https://www.tandfonline-com.nukweb.nuk.unilj.si/doi/pdf/10.1080/00094056.1999.10522039?needAccess=true](https://www.tandfonline.com/nukweb.nuk.unilj.si/doi/pdf/10.1080/00094056.1999.10522039?needAccess=true)
19. Končina Peternel, M. (2015). Pravice otrok v družinskem pravu. V: A. Šelih & K. Filipičič (ur.), *Otrokove pravice v Sloveniji: sedanje stanje in izzivi za prihodnost* (str. 71-82). Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti.
20. Leskošek, V., Miklič, N. & Sitar Surić, S. (2019). Postopki in ravnanja po prijavi zanemarjanja ali nasilja nad otrokom. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 164-201). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
21. Milek Ogrinc, M. (2016). Pristojnosti centrov za socialno delo na področju preprečevanja nasilja v družini. V Š. Veselič, D. Horvat & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 175–188). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.
22. Murgel, S. (2010). Nasilje v družini z vidika dejavnosti centrov za socialno delo. V A. Dvoršek & L. Selinšek (ur.), *Nasilje v družini: kazensko pravni, kriminalistični in kriminološki problemi* (str. 115-131). Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.
23. Narat, T. in Boljka, U. (2017). *Generacija navidezne svobode*. Ljubljana: Sophia

24. Podreka, J. & Tašner, V. (2019). Zaščita otrok ali od brezpravnega objekta do subjekta pravic in največje koristi otroka. V V. Leskošek, T. Kodele, & N. Mešl (ur.), *Zaščita otrok pred nasiljem in zanemarjanjem v Sloveniji* (str. 17-36). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
25. *Pravilnik o obravnavi nasilja v družini za vzgojno-izobraževalne zavode* (2009). Ur.l. RS 104/09.
26. *Pravilnik o pravilih in postopkih pri obravnavi nasilja v družini pri izvajanju zdravstvene dejavnosti* (2011). Ur.l. RS 38/11.
27. *Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družini* (2009). Ur. l. RS 31/2009.
28. *Pravilnik o sodelovanju policije z drugimi organi in organizacijami pri odkrivanju in preprečevanju nasilja v družini* (2010). Ur. l. RS 25/19.
29. Puhar (1980), *Prvotno besedilo življenja*. Globus: Zagreb.
30. Richardson, S. (2018). The Continuum of Disclosure. V: S. Richardson. & H. Bacon (Ur.), *Child Sexual Abuse: Whose Problem? Reflections from Cleveland* (str. 119 – 136). Bristol: Bristol University Press.
31. Sitar Surić, S. (2016). Uporaba in razvijanje teoretskih konceptov socialnega dela v praksi centrov za socialno delo (doktorska disertacija). Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
32. Skupnost centrov za socialno delo Slovenije (2020). *Regijska koordinacija*. Pridobljeno 5.6.2020 s <https://www.scsd.si/centri-za-socialnodelo/koordinacija/preprecevanje-nasilja/>.
33. Straus, M. A. & Kantor, G. K. (1994). *Corporal Punishment of Adolescents by Parents: A Risk Factor in the Epidemiology of Depression, Suicide, Alcohol Abuse, Child Abuse, and Wife Beating*. *Adolescence*, 29 (115), str. 543-561.
34. Šimenc, J. (2016). »Vsi smo preobremenjeni, a zdaj pa še to«. *Socialno delo*, 55(1/2), 27-36.
35. Štirn, M. (2014). Poti do otroka z izkušnjo nasilja – kako otroku nuditi ustrezno podporo in pomoč pri soočanju s posledicami nasilja. Š. Veselič, D. Horvat & M. Plaz (ur.), *Priročnik za delo z ženskami in otroki z izkušnjo nasilja* (str. 139–154). Ljubljana: Društvo SOS telefon za ženske in otroke – žrtve nasilja.

36. The Family Violence Prevention Fund. (2004). *National Consensus Guidelines on Identifying and Responding to Domestic Violence Victimization in Health Care Settings*. Pridobljeno 4.6.2020 s <https://health.usf.edu/~media/Files/AHEC/Professionals/Consensus.ashx?la=en>
37. Tomori, M. (2006), *Otrok v nasilni družini – od priče do žrtve do izvajalca nasilja. V: Zloraba in nasilje v družini in družbi*. Ljubljana: Inštitut za sodno medicino Medicinske fakultete.
38. Varuh človekovih pravic Republika Slovenija (b.d.) Konvencija o otrokovih pravicah (OZN). Pridobljeno 20.4.2020 s <http://www.varuh-rs.si/pravni-okvir-inpristojnosti/mednarodni-pravni-akti-s-podrocja-clovekovih-pravic/organizacijazdruzenih-narodov/konvencija-o-otrokovih-pravicah-ozn/>
39. *Zakon o preprečevanju nasilja v družini (ZPND)* (2008). Ur. l. RS 16/08, 68/16 in 54/17 – ZSV-H.
40. Zaviršek, D. (1993). Nasilje kot del intimnosti, spolne zlorabe otrok in posilstva: Kaj pa socialno delo?. *Socialno delo*, 32(5/6), 41-70.

9. Priloge

9.1. Priloga 1: Vprašalniki

9.1.1. Vprašalnik za strokovni delavki na CSD in regijski koordinatorici za preprečevanje nasilja v družini

1. Kdo je po vaših izkušnjah po navadi prva oseba/ustanova, ki prijavi nasilje nad otrokom?
2. Kako vključujete v obravnavo otroke, ki so žrtve nasilja? Ali so kake razlike glede na starost otroka in na vrsto nasilja, ki ga je doživljal?
3. Kako ustvarite varen prostor in dosežete, da vam bo žrtev nasilja zaupala in kakšne opore zagotovite otroku čez celotno obravnavo?
4. Kateri so najpogostejši ukrepi, ki jih izvedete, da bi zaščitili otroke, ki so žrtve nasilja?
5. Ali se dogaja, da se otroci, ki so doživeli nasilje, s tem srečujejo ponovno in da ukrepi CSD ne izboljšajo njihovega položaja na dolgi rok? Kaj storite takrat?
6. Ali se vam zdi, da vloga sodnih izvedencev kreše z vašo vlogo na sodišču, ko poročate? Npr. da pride kdaj do kakih nasprotij? Se vam zdijo izvedenci nujni, če ja – zakaj?
7. Se vam zdi trenutni sistem obravnave žrtve nasilja primeren, ali bi se ga dalo še izboljšati?
8. Kako poteka odločanje o tem, kdaj se skliče multidisciplinarni (MDT) in kdo ga skliče? Kaj je kriterij za sklic tima?
9. Ko se ne skliče MDT, ali se v tem primeru skliče notranji tim in kaj je glavni namen takega tima?
10. Kako ocenjujete pripravljenost drugih ustanov za sodelovanje v MDT (šola, policija)? Ali je velika razlika med vabljenimi in udeleženi oz. kakšna je pripravljenost udeleževati se tima?
11. Kakšna je vloga MTD pri izdelavi ocene ogroženosti in ali vsebuje tudi delitev dela?
12. Ali pri vsakem primeru načrtujete načrt pomoči in kaj vse tak načrt pomoči vsebuje?
13. Približno kolikokrat se mora MDT sestati pri posameznem primeru zaščite otroka pred nasiljem, preden se žrtvi zagotovi varnost in sestajanje ni več potrebno?
14. Ali je na tim vabljen tudi otrok oz. njegova zaupna oseba? Če ja, ali se žrtve vedno udeležijo MDT, ali se lahko tim sestane tudi brez njihove prisotnosti?
15. Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti MDT?

9.1.2. Vprašalnik za policistko

1. Kdo je po vaših izkušnjah največkrat oseba oziroma institucija, ki prijavi nasilje nad otrokom?
2. Kako ukrepate, ko dobite prvo informacijo o nasilju nad otrokom v družini (kateri so prvi ukrepi)?

3. Kako vključujete v obravnavo otroke, ki so žrtve nasilja? Ali so kake razlike glede na starost otroka in na vrsto nasilja, ki ga je doživljal?
4. Ali se za delo z mladoletnimi žrtvami posebej izobražujete?
5. Kako dosežete, da vam otrok, ki je bil žrtev nasilja zaupa in spregovori o svoji izkušnji?
6. Ali imate izkušnje, da se nasilje kljub obravnavi na CSD in policiji še vedno nadaljuje? Kaj storite v takih primerih?
7. S katerimi ustanovami največ sodelujete v primerih nasilja nad otrokom?
8. Kako bi ocenili sodelovanje s CSD in z drugimi ustanovami v primerih obravnave nasilja nad otrokom?
9. V katerih primerih se na vašo pobudo skliče multidisciplinarni tim? Ali se tim sestane le kadar gre za konkreten primer, ali se sestajate tudi preventivno (v smislu skupnih preventivnih akcij)?
10. Kje vidite prednosti multidisciplinarnih timov? Ali kdaj med sodelovanjem z drugimi institucijami, kot so CSD, šola in zdravstvo naletite tudi na kake ovire?
11. Kaj svetujete, da bi se pri MDT spremenilo, da bi bili bolj učinkoviti?
12. Kakšno je vaše stališče do udeležbe otroka, starša ali skrbnika oz. zaupne osebe na MSD? Ali so bile te osebe kdaj že vabljeni na MSD, ko ste bili vi prisotni?
13. Se vam zdi trenutni sistem obravnave mladoletnih žrtev primeren, ali bi kaj spremenili?

9.1.3. Vprašalnik za šolsko svetovalno delavko

1. Kako bi opisali svojo vlogo v postopkih zaščite otrok v primerih nasilja?
2. S katerimi institucijami najpogosteje sodelujete v postopkih zaščite otrok?
3. Ali ste kdaj vabljeni na MDT? V katerih primerih? Se na vabilo vedno odzovete?
4. Ali je bil MDT sklican v vseh primerih, kadar ste vi sum nasilja prijavili na CSD ali policijo? Če ni bil, ali bi lahko v odstotkih izrazili, v koliko primerih pa je bil sklican? Ali je bil kdaj sklican na vašo zahtevo?
5. Kako ocenjujete pripravljenost drugih ustanov za sodelovanje v MDT? Ali je velika razlika med vabljenimi in udeleženi oz. kakšna je pripravljenost udeleževati se tima?
6. Kakšna je vaša vloga pri izdelavi ocene ogroženosti in ali vsebuje tudi delitev dela? Ali imate izkušnjo, da se ta ocena pripravlja na MDT?
7. Približno kolikokrat se mora MDT sestati pri posameznem primeru zaščite otroka pred nasiljem, preden se žrtvi zagotovi varnost in sestajanje ni več potrebno?
8. Kakšno je vaše stališče do udeležbe otroka, starša ali skrbnika oz. zaupne osebe na MDT? Ali so bile te osebe kdaj že vabljeni na MDT, ko ste bili vi prisotni?
9. Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti MDT?
10. Ali se dogaja, da institucije žrtvi ne zagotovijo dolgoročne zaščite, torej da se otroci, ki so doživeli nasilje, s tem srečujejo ponovno in da ukrepi CSD na dolgi rok ne izboljšajo njihovega položaja? Kje vidite vzroke za to?
11. Se vam zdi trenutni sistem obravnave žrtve nasilja primeren, ali bi kaj spremenili?

9.1.4. Vprašalnik za državno tožilko

1. Kako bi opisali svojo vlogo v postopkih zaščite otrok v primerih nasilja?
2. S katerimi institucijami najpogosteje sodelujete v postopkih zaščite otrok?
3. Ali ste kdaj vabljeni na MDT? V katerih primerih? Se na vabilo vedno odzovete?
4. Kako je vaše stališče do udeležbe na MDT? Se vam zdi to potrebno ali obstajajo kake strokovne ovire za sodelovanje?
5. Kako ocenjujete pripravljenost drugih ustanov za sodelovanje v MDT? Ali je velika razlika med vabljenimi in udeleženi oz. kakšna je pripravljenost udeleževati se tima?
6. Kakšna je vloga vaša vloga pri izdelavi ocene ogroženosti in ali vsebuje tudi delitev dela? Ali imate izkušnjo, da se ta ocena pripravlja na MDT?
7. Približno kolikokrat se mora MDT sestati pri posameznem primeru zaščite otroka pred nasiljem, preden se žrtvi zagotovi varnost in sestajanje ni več potrebno?
8. Kakšno je vaše stališče do udeležbe otroka, starša ali skrbnika oz. zaupne osebe na MDT? Ali so bile te osebe kdaj že vabljene na MDT, ko ste bili vi prisotni?
9. Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti MDT?
10. Ali se dogaja, da institucije žrtvi ne zagotovijo dolgoročne zaščite, torej da se otroci, ki so doživeli nasilje, s tem srečujejo ponovno in da ukrepi CSD na dolgi rok ne izboljšajo njihovega položaja? Kje vidite vzroke za to?
11. Se vam zdi trenutni sistem obravnave žrtve nasilja primeren, ali bi kaj spremenili?

9.2. Priloga 2: Intervjuji

Intervju A (Socialna delavka iz CSD):

1. Kdo je po vaših izkušnjah po navadi prva oseba/ustanova, ki prijavi nasilje nad otrokom?

Zelo pogosto v sporih med staršema ob razpadu skupnosti je to eden od staršev. To se mi zdi, da je največkrat. Potem so zelo pogosta obvestila policije o zaznavi suma nasilja v družini, na primer kadar njih nekdo pokliče zaradi nasilja v družini ali pa če to oni obravnavajo kot sum kaznivega dejanja nasilja ali kot prekršek zoper javni red in mir. Ne glede na to, če so prisotni mladoletni otroci in če so v nasilnem dogodku med odraslimi udeleženi v nasilnem dogodku, nas policija obvesti. Seveda bistveno redkeje pa se otroci zaupajo kaki tretji osebi, recimo sosedje, znanci, prijatelji družine, včasih tudi dobimo kakšno prijavo s strani šole, zdravstva.. Kakšni najstniki tudi sami prijavijo.

2. Kako vključujete v obravnavo otroke, ki so žrtve nasilja? Ali so kake razlike glede na starost otroka in na vrsto nasilja, ki ga je doživljal?

So razlike. V vsaki situaciji, kadar sumimo, da je ogrožen otrok in da je za nas to prva informacija, se moramo ne glede na to, ali skličemo tim in sedimo tukaj na centru, posvetovati s policijo, kako vstopiti v družino, da tudi policiji ne kontaminiramo policijske preiskave. Zelo pogosto ali pa skoraj vedno, bi rekla,

policija v policijski preiskavi, če je osumljen eden izmed staršev, kot nasilnež, opravlja razgovore z otroci in takrat smo mi dolžni sodelovat v zaščito otroka. Če so mladoletni, če je starš osumljenec, ne. Ker policija pač z mladoletnimi ne sme sama opravljati razgovora. Če je osumljenec starš, smo prisotni socialni delavci. To je tudi za nas pomembno, da slišimo in da nas otrok spozna, da navežemo nek kontakt, da slišimo, kaj dejansko pove in imamo možnost tudi postaviti kako vprašanje. Včasih pa grem tudi sama na šolo ali pa v vrtec, ob prijavi. In tudi kadar ocenimo, da je bolje če se staršem ne pove, se jim najprej ne pove. Potem, če pa obravnava steče z namenom – kakršnekoli namenom – vedno je cilj, da se nasilje neha, ne glede na to, ali otrok ostane v družini ali je začasno izločen, je pa otrok pač pomemben subjekt našega dela oziroma sodelovanja, v smislu svetovanja.

Je pa največkrat otrok vključen na začetku, ko se raziskuje, kaj se je sploh zgodilo? Kaj pa potem, čez celotni postopek, se ga pa tudi povabi zraven?

Ja, tudi. Tudi, ko mi spremljamo oziroma ko opravljamo svetovalno obravnavo in nadzor hkrati, smo ubistvu v obeh vlogah, kar tudi uporabnikom povemo. Seveda je otrok takrat tudi pomemben sogovornik.

3. Kako ustvarite varen prostor in dosežete, da vam bo žrtev nasilja zaupala in kakšne opore zagotovite otroku čez celotno obravnavo?

Ja zelo pomemben je odnos, kolikor nam ga uspe s pogovori vzpostaviti. Boljši kot je odnos na relaciji strokovni delavec – uporabnik, večja je verjetnost, da bomo tudi več izvedeli. Mislim, da je tudi pri otroku, seveda odvisno od njegovih sposobnosti, psihosocialnega razvoja in starosti, enako kot pri odraslih žrtvah pomembno, da si pošten in odkrit, za moje pojme. In da jim jasno poveš kakšne so možnosti. Seveda pa kadar gre za žrtev, ki ti začne nekaj zaupati in kaže stisko v zvezi s tem, je zelo pomembno, da ji znaš dati občutek, da ji verjameš. To se meni zdi ključno.

4. Ali se vam zdi, da vloga sodnih izvedencev kreše z vašo vlogo pri poročanju sodišču?

Jaz mislim da ne. Ker po mojih izkušnjah, v postopkih, ki smo jih recimo pri nas v zaščito otrok vodili še po ZZDR in zdaj po Družinskem zakoniku, smo tudi mi uporabljali te izvedence – zdaj jih sodišče, ko gre recimo za odvzem otroka. Mislim, da se ne kreše zato, ker po mojih izkušnjah kadarkoli smo bili vpleteni v izvedeniško mnenje, so imeli vsi izvedenci potrebo se pogovarjati z nami - strokovnimi delavci, pregledati našo spisovno dokumentacijo, zraven svojih metod, ki jih pač uporabljajo za izdelavo mnenja. In običajno smo prišli ali pa vedno, bi rekla, do istih zaključkov in ugotovitev.

5. Kateri so najpogostejši ukrepi, ki jih izvedete, da bi zaščitili otroke, ki so žrtve nasilja?

Najpogostejši ukrep je opozoriti starše in jim zelo jasno razložiti zakaj s svojim vedenjem svojega otroka ogrožajo. Seveda jaz verjamem, tudi glede na moje izkušnje, da tudi če ne pride do začasne izločitve iz družine, npr. da otrok ne želi iti

ali pa ocenimo, da ni potrebno, saj ne gre za tako hude ogrožajoče oblike nasilja, da vsaj začasno večina staršev nekaj od naših opozoril in nasvetov ter od policijske obravnave in kontaktov s policijo, sliši. In vsaj začasno popravi svoje vedenje. Tako da zato jaz mislim, da tudi takrat, kadar imamo občutek, da nismo nekaj veliko naredili, se splača vsaj probati. Vedno tudi starše oziroma povzročitelje povabimo na razgovor, ne glede kako smo obveščeni in po navadi že to potem vsaj malo zaleže, da se situacija doma popravi, kot poročajo žrtve same.

6. Ali se dogaja, da se otroci, ki so doživeli nasilje, s tem srečujejo ponovno in da ukrepi CSD njihovega položaja ne izboljšajo na dolgi rok? Kaj storite takrat?

Ja, bi rekla da se to žal tudi dogaja. Sama sem že tako dolgo na centru, da imam tudi že opravka z drugo generacijo in z njihovimi težavami. Recimo otroci so bili žrtve pred 15/20 leti v svojih matičnih družinah, danes pa so lahko v vlogi storilcev ali pa tudi žrtev že v svojih družinah. Se dogaja.

Najprej opozorilo. Tudi z opozorilom, da je otroka možno odvzeti in dati v rejništvo, zavod – in včasih do tega tudi pride. In teh nujnih odvzemov, ki so zdaj po DZ in začasnih, ki so bili prej po ZZDR, je relativno malo. Običajno gre za ugotovitve, da zvemo za vedenje, ki otroka po naših ocenah ogroža in potem začnemo z opozorili, svetovanjem... Torej stopnjujemo ukrepe.

7. Se vam zdi trenutni sistem obravnave žrtve nasilja primeren, ali bi se ga dalo še izboljšati?

Jaz verjamem, da se da vsako stvar izboljšati. Na centru opažam, da imamo predvsem premalo možnosti izvajati svetovanje, ker imamo za to enostavno premalo časa. Zunanjih izvajalcev, predvsem tistih, ki bi bili uporabnikom dostopni glede na ceno in oddaljenost (ker pač zasebniki morajo za svoje storitve računati), je pa prvo kot prvo v našem okolju zelo malo – v Posavju in na Dolenjskem, kot drugo pa naši uporabniki največkrat niso finančno sposobni samo pokriti teh storitev.

8. Kako poteka odločanje o tem, kdaj se skliče medsektorski tim (MSD) in kdo ga skliče? Kaj je kriterij za sklic tima?

Po Zakonu o preprečevanju nasilja v družini je sklicatelj MDT vedno CSD, ki je navadno tudi pobudnik sklica tima. Pobudnik pa je lahko tudi katera od drugih sodelujočih institucij. Npr se nam je že zgodilo, da je dala pobudo za sklic tima recimo šola, ali pa policija. Ampak vedno pa tim skliče CSD, ne glede na to, ali fizično sedimo na centru, smo pa sedeli tudi že v zdravstvenem domu, ker smo mi lažje prišli mi do zdravnika, kot pa on med ambulantno k nam. Glede kriterijev pa je tako. Spomnim se enega izmed zadnjih primerov, kjer smo dobili anonimno prijavo.. šlo je za sum, da je en deček, začetek OŠ, žrtev spolnega nasilja doma. Zelo nepreverjene in netočne informacije. In iz dveh razlogov – da pridobimo več informacij in še bolj zaradi načrta pomoči, smo sklicali tim takoj. Poklicali smo policijo, pediatra, tožilstvo in pa šolo. Dogovorili smo se, da center ne vstopi v družino, dokler policija ne opravi vsaj prvih poizvedb, da potem načrtujemo kako naprej. Tim v bistvu rabimo zaradi informacij, ker jih imamo premalo in želimo izvedeti še kaj s strani šole, vrtca in pediatra, kot drugo pa zaradi ocene ogroženosti,

ki jo lahko naredimo, če imamo dovolj informacij glede otroka in pa zato, da uskladimo obravnavo na CSD v preiskavo policije.

9. Ko se ne skliče MSD, ali se v tem primeru skliče notranji tim in kaj je glavni namen takega tima?

Namen tima je objektivizacija zbranih informacij, zaradi boljše ocene ogroženosti in izdelave boljšega načrta pomoči. To mi vedno naredimo. To pomeni, da se zberemo na CSD 3 ali 4 strokovne delavke, z vodjo – nosilko primera vred. Zberemo se po potrebi, tudi večkrat.

10. Kako ocenjujete pripravljenost drugih ustanov za sodelovanje v MSD (šola, policija)? Ali je velika razlika med vabljenimi in udeleženi oz. kakšna je pripravljenost udeleževati se tima?

Policija je zelo pripravljena za sodelovanje, tudi šola in vrtec enako. Najbolj pa imamo probleme dobiti fizično na time zdravnike – oni pravijo, da imajo težavo zaradi ambulate, ker so časovno omejeni. Tudi, če smo se mi pripravljeno pogovoriti izven ambulate, tega običajno ne želijo. Ker tudi zdravniki imajo po zdravstvenih domovih recimo enkrat na teden delovni čas ambulate popoldne in mi bi se lahko prilagodili, ampak večinoma niso pripravljeno priti. So pa pripravljeno dati kake informacije po telefonu, ali pa kaj napisati.

11. Kakšna je vloga MSD pri izdelavi ocene ogroženosti in ali vsebuje tudi delitev dela?

Pri izdelavi ocene ogroženosti so pomembne informacije. Takrat smo mi, CSD – nosilci primera tisti, oziroma če je vključenih eden ali več strokovnih delavcev, smo skupaj dolžni narediti oceno ogroženosti in načrt pomoči. Ampak izmenjava informacij na timu je najbolj pomembna, ker izvemo veliko več. Pri načrtu pomoči pa je MSD tudi pomemben. S policijo uskladimo našo obravnavo z njihovo preiskavo, če pa ima otrok vedenjske in učne težave, ki so lahko povezane z nasiljem v družini, je pa zelo pomembna vloga šole. Če gre za sum nasilja, ki ga lahko zaznava zdravnik, je pomembno, da so tudi oni pozorni in včasih se tudi zmenimo tako. Npr. imamo informacijo, da je otrok pretepen – zdravnik pove, da ga morajo kmalu povabiti na sistematski pregled in takrat se recimo dogovorimo, da bo bolj pozoren pri telesnem pregledu in otroka bolj pogledal ter opazil morebitne znake fizičnega nasilja in se z njim pogovoril. Gre za delitev dela, si velikokrat naloge razdelimo.

12. Ali pri vsakem primeru načrtujete načrt pomoči in kaj vse tak načrt pomoči vsebuje?

Načrt pomoči se vedno naredi, pa četudi je to v obliki enega zaznamka, kjer je samo par alinej. Vsebuje na primer svetovalno delo z družino, napotitev na osebno pomoč, napotitev na pomoč družini za dom,... Potem recimo predlog, da starša otroka vključita v vrtec, če je doma, saj je to pomembno socialno okolje in varnostna mreža zanj, če otrok še ni nikamor vključen. Potem npr. da se mami ponudi varna hiša, materinski dom,... Se pa načrt pomoči naredi že ob prvem stiku

z žrtvijo, npr. za otroka, ki doživlja nasilje – npr. v šoli pove svetovalni delavki, da živi samo z mamo in da redno k njima prihaja stric, brat pokojnega očeta, ki otroka dnevno verbalno in fizično maltretira. Otrok pravi, da ne želi več domov. V tem primeru svetovalna delavka pokliče na CSD, grem še jaz v šolo, se z otrokom pogovorim in se dogovoriva, da ga odpeljem v krizni center. V bistvu je to načrt pomoči – otroku zagotoviš varnost na način, da se ga začasno umakne od doma. Tukaj je prvi korak že narejen.

13. Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti MSD? No prednosti so, ker dobimo več informacij, ker vsaj delno prerazporedimo odgovornost in uskladimo obravnavo. Nekateri primeri, sploh kadar gre za odrasle žrtve in ali so zraven otroci, ki so posledično tudi žrtve nasilja, se tudi žrtve vabi na time in takrat pozitivno to, da slišijo tudi oni s strani policije in tožilstva, kaj je v tem sistemu možno, kaj lahko dobijo za sebe in to slišijo s prve roke. Npr. da policist žrtvi pojasni, da ko bo naslednjič poklicala policijo, bodo lahko izrekli prepoved približevanja, saj imajo zdaj dovolj informacij.. Ali pa da je možnost, da bo storilec priprt, če bo zopet ponovil svoje dejanje. To so za žrtve včasih zelo pomembne informacije, ki jih tudi mi na CSD vemo, ampak včasih jim je pomembno, da to slišijo s prve roke. Mi kot center represivnih ukrepov, kot jih imata tožilstvo in policija, nimamo. Zato je dobro, da na teh timih žrtve same slišijo kakšni ukrepi v njihovo zaščito obstajajo na policiji in tožilstvu. Gre za neko opolnomočenje, da žrtev ve, da ni sama.

Slabosti pa so tudi včasih, ker vsi timi tudi niso vedno idealni. Tudi vsak primer je drugačen, ampak kljub temu sama vem, da se mi je večkrat zgodilo, da sem imela občutek, da sklicujem tim, se matram – tudi vedno težko uskladimo termin, ker nas je več vpletenih, pa sem imela kdaj občutek, da si še vedno sam. Zgodi se pa tudi, da imamo vsi vpleteni različne poglede na nek primer, npr. kadar mi ocenjujemo, da je otrok resno ogrožen, drugi pa tega ne vidijo tako. Seveda odločamo se še vedno mi, ali bomo dali predlog za odvzem otroka na sodišče, ampak smo si pa na timih večkrat različnega mnenja, ali je res tako nujno, da otroka odvezamemo. Mogoče pa je lahko tudi to kot neka prednost, ker če slišiš različna mnenja in dobiš čim več informacij, se lahko potem boljše odločiš.

14. Približno kolikokrat se mora MSD sestati pri posameznem primeru zaščite otroka pred nasiljem, preden se žrtvi zagotovi varnost in sestajanje ni več potrebno?

Uh, težko rečem. Lahko enkrat, lahko pa tudi 5x, odvisno od primera. Dostikrat se zgodi tudi, da otroka takoj namestimo npr. v krizni center ali pa da žrtev že pride odločena, kljub temu da je zelo travmatizirana in dolgoletna žrtev nasilja, pa potrebuje samo še ta pogovor in konkretne informacije in morda kakšno tehnično pomoč, da bo zapustila partnerja in šla v varno hišo z otrokom.

15. Ali je na tim vabljen tudi otrok oz. njegova zaupna oseba? Če ja, ali se žrtve vedno udeležijo MSD, ali se lahko tim sestane tudi brez njihove prisotnosti? Timi se praviloma sestajajo brez njih. Otrok ne vabimo na time, vsaj pri nas nimamo te prakse. Odrasle žrtve pa občasno.

Intervju B (psihologinja s CSD):

1. Kdo je po vaših izkušnjah po navadi prva oseba/ustanova, ki prijavi nasilje nad otrokom?

Jaz imam izkušnje, da iz skupine sorodnikov otroka nekdo prijavi najpogosteje.

2. Kako vključujete v obravnavo otroke, ki so žrtve nasilja? Ali so kake razlike glede na starost otroka in na vrsto nasilja, ki ga je doživljal?

Kadar gre za nasilje v družini, se obravnavo otroka razlikuje glede na njegovo starost. Najprej po navadi opravimo pogovor z otrokom, če ocenimo, da je otrok že sploh na tej razvojni fazi, da je sposoben verbalizirati stvari in sploh razumeti vsebino ter namen pogovora. Namen razgovora, ki ga sama opravi z otroci, ki so žrtve, je predvsem to, da otrok dobi neko izkušnjo razumevanja, podpore in poslušanja ter najbolj pomembno, razbremenjevanje krivde. Ker otroci, kot imam sama izkušnje, imajo velikokrat občutke krivde – da so oni soodgovorni ali pa celo krivi. To se mi zdi zelo pomembno. Če jih pa namestijo v krizne centre, imajo pa tudi tam strokovno pomoč. Tukaj na centru smo zelo omejeni s pomočjo otrokom, zato po navadi svetujemo, da gredo h kakemu psihologu ali drugim zunanjim izvajalcem. Tudi šolo opozorimo in vrtce, da so bolj pozorni na otroka in da mu svetovalni delavci pomagajo. Na centru pa mislim, da je v okviru naše obravnave največkrat otrok vključen tako, da s z njim pogovorimo. Z mlajšimi otroki se pa sama ne pogovarjam, ampak poskusimo skupaj z vrtecem starše oziroma otroka usmeriti, da se vključi v kake terapevtske obravnave.

3. Kako ustvarite varen prostor in dosežete, da vam bo žrtev nasilja zaupala in kakšne opore zagotovite otroku čez celotno obravnavo?

To sem že veliko povedala. Jaz mislim, da je treba otroku pripeljat v življenje čim več teh varovalnih dejavnikov, to se mi zdi bolj pomembno, kot pa neki pogovori z njim. Varovalni dejavniki so pač v njegovem okolju – sorodstvo, šola, interesne dejavnosti... Želimo čim bolj ugotoviti, kaj je njemu v veselje, kaj mu je v oporo, in to se mi zdi najbolj pomembno ob takih dogodkih. Na primer doseči zaupanje je kar težko, trenutno imam enega fantka, ki je žrtev posrednega nasilja – starša se vpiče njega prepirata, zadnji incident je bil takšen, da je šel deček sam po naročilu očeta klicati policijo. Zelo težko je pridobiti njegovo zaupanje, ker on center po eni strani doživlja kot neko vrsto grožnje, ker se je staršem povedalo, da morata svoje vedenje spremeniti in ker sta starša v obravnavi. Zato je to težko delo, na primer zdaj je bil že 5x pri meni in delava po vse po korakih. Skušam se mu približati preko vsebin, ki njega zanimajo, mu zagotavljam zaupnost, imava dogovor, da na primer če bo kaka stvar, o kateri ne bo želel, da povem staršem, da lahko to ostane med nama, itd. Potem pa je odvisno od tega s katerim razlogom je otrok v obravnavo sploh vključen. Velikokrat gre res zelo počasi, še posebej če ima otrok veliko težkih izkušenj in vse te institucije pri njemu porušijo občutek varnosti in zaupanja. Pomembno pa se mi zdi, da prihaja nekajkrat letno in da gre tukaj za kratke pogovore, od 15 min do maksimalno pol ure.

4. Ali se vam zdi, da vloga sodnih izvedencev kreše z vašo vlogo na sodišču, ko poročate? Npr. da pride kdaj do kakih nasprotij?

Ne, ne zdi se mi da se kreše, sploh ne. Izvedenci so pa vsekakor nujni, če delo seveda opravljajo po strokovnih smernicah, kar pa lahko včasih na žalost glede na nekatera izvedeniška mnenja vidimo, da temu ni tako. Drugače pa se mi zdi dobro, ker je to še en dodatni vidik in dodatna perspektiva.

5. Kateri so najpogostejši ukrepi, ki jih izvedete, da bi zaščitili otroke, ki so žrtve nasilja?

Zdi se mi najbolj pomembno delo s parom in z družino oziroma s staršema, da izboljšata svoj odnos. To se meni zdi najpomembnejši ukrep. Torej svetovanje v smislu izboljšanja disfunkcionalnih družinskih odnosov, če so pogoji za to. Potem se mi zdi to najboljša oblika. Če sta starša seveda pripravljena in zainteresirana za sodelovanje. Da se torej odnosi v družini znormalizirajo do take mere, da otrok več ni izpostavljen nasilju.

6. Ali se dogaja, da se otroci, ki so doživeli nasilje, s tem srečujejo ponovno in da ukrepi CSD ne izboljšajo njihovega položaja na dolgi rok? Kaj storite takrat?

Sama imam izkušnje, da se tudi ponavlja, sploh če starši ne sodelujejo pri teh oblikah pomoči, ki so jim na centru ponujene. Mi jim ponudimo družinsko svetovanje, potem da popravijo težave na osebnem nivoju in če ne delajo na spremembah, se nasilje seveda ponavlja. Mi vseskozi ocenjujemo ogroženost otroka in potem pač sodišču predlagamo ukrepe po DZ, če se nasilje ponavlja.

7. Se vam zdi trenutni sistem obravnave žrtve nasilja primeren, ali bi se ga dalo še izboljšati?

Men se zdi sistem v redu, ampak premalo nas je. Mislim, da so resursi premajhni, da bi lahko žrtve obravnavali tako, kot bi bilo treba. Potrebovali bi več storitev, več vključevanja v pomoč družini za dom in osebno pomoč, ampak za to imamo premalo kadra. Vem, da obstajajo tudi nevladne organizacije, ampak pri nas je problem, da imajo v naših krajih omejen dostop do NVO, v Ljubljani na primer je to drugače in je več možnosti. Tukaj na ruralnih območjih pa je center skoraj edini, ki ponuja take storitve, kar je velik problem.

8. Kako poteka odločanje o tem, kdaj se skliče medsektorski tim (MSD) in kdo ga skliče? Kaj je kriterij za sklic tima?

Skliče ga pri nas socialni delavec, ki obravnava primer. Namen tima je, da se naredi en načrt pomoči otroku, da se vključi vse, ki so vpleteni v otrokovo življenje – zdravstvo, šolstvo,... Sestane vedno se kadar se dela ocena ogroženosti. Mi dobimo informacijo, da je otrok ogrožen, nato pa skličemo tim in delamo oceno ogroženosti, za kar seveda potrebujemo informacije iz šole, vrtca in zdravstva – to je najbolj

pogosto. Kriterij je torej pomanjkanje informacij - ko jih potrebujemo več, da lahko ocenimo, ali in koliko je otrok ogrožen.

9. Ko se ne skliče MSD, ali se v tem primeru skliče notranji tim in kaj je glavni namen takega tima?

Tukaj je namen isti – da se naredi ocena ogroženosti in načrt pomoči. Namen je, da si razdelimo naloge in se dogovorimo, kdo bo katero opravilo naredil.

10. Kako ocenjujete pripravljenost drugih ustanov za sodelovanje v MSD (šola, policija)? Ali je velika razlika med vabljenimi in udeleženi oz. kakšna je pripravljenost udeleževati se tima?

Pripravljeni so se udeleževati timov, vsaj sama nimam izkušnje, da se ne bi bili. Je pa res, da je problem v zdravstvu, saj imajo pediatri svojo ambulanto in jim je časovno težko priti. Pediatri povejo, da te storitve pri njih sploh niso mišljene in hodijo res na svoje pogoje na time. V šoli je malo lažje, ker obstajajo svetovalne službe, ampak pediatri pa sami povejo, da je to na njihove lastne pogoje in zato marsikateri kdaj tudi ne pride. Šola, policija in tožilstvo pa res skoraj vedno brez težav sodelujejo, čeprav včasih pride do težav pri usklajevanju termina, zato se tim ne skliče vedno tako hitro, saj se moramo med sabo najprej uskladiti.

11. Kakšna je vloga MSD pri izdelavi ocene ogroženosti in ali vsebuje tudi delitev dela?

Naj bi jo vsebovala in seveda se tako na timu zmenimo - to je glavni del zapisnika tima, torej da se zmenimo, kdo bo kaj naredil in kdaj se bo kak korak opravil. Ocena ogroženosti se na podlagi informacij izdelava, ampak to je zame delovna hipoteza, ker se šele potem po navadi vidi »prava« ocena ogroženosti – čez čas, ko so vse naloge iz tima opravljene. Uvodni tim je bolj mišljen za načrt, kako se sploh lotiti.

12. Ali pri vsakem primeru načrtujete načrt pomoči in kaj vse tak načrt pomoči vsebuje?

Sama pri vsakem primeru naredim načrt pomoči. Vsebuje pa korake dela – kaj bo kdo naredil. Torej delovni koraki, konkretni dogovori. V primeru nasilja je najbolj pomemben seveda varnostni načrt. Pred načrtom pomoči je predpogoj varnostni načrt, to pomeni, da narediš načrt, kako ne bo prišlo do ponovnega izbruha nasilja, to je prioriteta.

13. Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti MSD?

Problem je, da to težko imenujemo tim, ker tim potrebuje svoj čas, da se sploh vzpostavi... Tukaj je pa po navadi samo skupina ljudi, ki se enkrat (ali večkrat) sreča in se pravo timsko delo sploh ni mora razviti, kot naj bi po teoriji se. To se mi zdi velika pomanjkljivost. Veliko boljše bi bilo, da bi obstajal nek stalni tim, saj bi potem vse lažje potekalo. Prednosti je pa vsekakor multidisciplinarnost – pogled iz različnih

perspektiv, ki omogoča večjo širino in več različnih rešitev. Tukaj gre za zahtevne stvari in ni etično, da nanje gledamo samo z enega vidika.

14. Približno kolikokrat se mora MSD sestati pri posameznem primeru zaščite otroka pred nasiljem, preden se žrtvi zagotovi varnost in sestajanje ni več potrebno?

Imam izkušnje, da se enkrat ali kvečjemu 2x sestane, ker dejansko se fizično večkrat načeloma ne sestajamo. Smo pa v kontaktu ves čas, npr. po telefonu s šolo, policijo... Baza je na centru, ki koordinira primer. Fizično se večkrat ne dobivamo, se pa med sabo obveščamo. Varnost je pa prioriteta in se mora zagovoriti nemudoma, še preden je tim, če mi izvemo za to. Sploh kadar gre za otroka in če oceniš, da je njegova življenjska situacija ogrožajoča. Takrat ne čakaš, da boš imel čez 1 teden tim – tako kot tudi pri odrasli osebi, če izveš da je ogrožena.

15. Ali je na tim vabljen tudi otrok oz. njegova zaupna oseba? Če ja, ali se žrtve vedno udeležijo MSD, ali se lahko tim sestane tudi brez njihove prisotnosti?

Jaz nimam izkušnje, da bi bil otrok vabljen, odrasla oseba pa ja, vsekakor. Ni pa to pogoj za sestajanje, saj je potrebno oceniti, ali je prisotnost žrtve potrebna in primerna. Kadar so odrasle osebe povabljene, se po mojih izkušnjah vedno odzovejo, celo zelo rade. Največ izkušenj imam v primerih, ko je šlo za odrasle ženske nasilja in se je zanje na timu delala ocena ogroženosti in varnostni načrt, pri čemer so rade sodelovale.

Intervju C (Regijska koordinatorica za nasilje):

1. Kdo je po vaših izkušnjah po navadi prva oseba/ustanova, ki prijavi nasilje nad otrokom?

Na CSD prihajajo prijave v različnih oblikah, največkrat prejmemo informacije s strani šol, pediatrov, vrtcev, občasno pa tudi z anonimno prijavo. Kdo je prijavitelj je pomembno izhodišče načrtovanja prvih korakov obravnave. Pogledamo, ali družino že kaj poznamo, s katerimi podatki že razpolagamo. Pomemben podatek je tudi kdo je povzročitelj, da najprej navežemo kontakt s staršem, ki ni povzročitelj in preverimo ali lahko načrt pomoči naslonimo na starša, ki ni povzročitelj. Preverimo tudi uvid starša, ki ni povzročitelj, v nedopustno ravnanje partnerja do otroka (kritičnost do nasilja), ali je tudi sam žrtev nasilja. Izhajamo iz stališča, da strokovna služba podpre starša, ki je žrtev nasilja in vse korake zaščite načrtujemo tako, da okrepimo odraslo žrtev nasilja, na ta način se tudi odpravijo tveganja za otroka. V primeru, da se izkaže, drugi starš ne zmore zagotoviti, da se nasilje ne ponovi (različni razlogi: ni kritičen, ni enakovreden v odnosu s partnerjem...) skladno s stopnjo ogroženosti, lahko CSD izpelje tudi nujni odvzem. CSD na podlagi informacij, ki jih ima tisti trenutek, naredi prvo oceno ogroženosti, ravno z namenom, da se preveri kateri so tvegani dejavniki, v kontekstu že nastale škode,

oceni stopnjo ogroženosti in pretehta ali je potrebno otroka nemudoma posredovati v zaščito in ga umakniti iz domačega okolja.

2. Kako vključujete v obravnavo otroke, ki so žrtve nasilja? Ali so kake razlike glede na starost otroka in vrsto nasilja, ki ga je doživel?

Pogovor z otrokom je zelo pomemben. Najbolj pogosto se zgodi, da ob prijavi nasilja s strani šole, opravimo skupaj s policijo razgovor z otrokom, v njemu poznanim okolju, na šoli. Ponudi se mu tudi možnost prisotnosti zaupne osebe (učitelj, svetovalni delavec). Izrazoslovje se prilagodi starosti otroku. V več letih sodelovanja s policijo je nastala praksa, da se preiskovanje nasilja nad otrokom zaupa policistom, ki imajo »posluh« za tovrstno tematiko. Z majhnimi otroci ne opravljamo razgovorov, predšolskimi. V primeru, da obstaja sum spolnega nasilja nad predšolskim otrokom, otroka vključimo v klinično psihološko obravnavo. Policija ima specializirane kriminaliste za opravljanje razgovora z majhnimi otroci, žrtvami spolnega nasilja.

Problem je, ker je v Sloveniji zelo malo strokovnjakov, ki imajo specifična znanja za delo z otroci žrtvami spolnega nasilja. Tudi preiskovalcev na policiji.

3. Kako ustvarite varen prostor in dosežete, da vam bo žrtev nasilja zaupala in kakšne opore zagotovite otroku skozi celotno obravnavo?

V celotni obravnavi nasilja nad otrokom je ustvarjanje zaupnega odnosa z otrokom še najmanjši problem. Prvi kontakt je vedno preko osebe, ki ji otrok zaupa.

Največkrat je to res delavec šole. Vsebina pod točko 2 pojasni. Občasno tudi kateri od bližnjih sorodnikov. Več strokovnih izzivov imamo s starši. Zlasti tistimi, ki niso kritični do lastnega ravnanja, ko je nasilje vzgojni stil iz prepričanj, da je starš tudi bil deležen take vzgoje, pa je danes v redu odrasel človek, hkrati pa niso prepoznani elementi hudega nasilja, ki bi zahtevali takojšen umik otroka iz domačega okolja. Takih primerov je največ. Izkazalo se je, da starši predvsem potrebujejo vključitev v socialno varstvene storitve v okviru CSD, ali katero koli drugo obravnavo zunaj CSD, kjer pridobivajo zdrave starševske veščine.

Znotraj otrokove mreže se poišče otrokova zaupna oseba. Najpogosteje je nekdo izmed zaposlenih na šoli. Ta oseba je pozorna na otrokovo doživljanje tekom obravnave.

4. Ali se vam zdi, da vloga sodnih izvedencev kreše z vašo vlogo (CSD) pri poročanju sodišču?

Namen izvedenca je, da pojasni specifična vprašanja, na katere CSD ne more odgovoriti, ker ne razpolagamo z določenimi znanji. To so predvsem vprašanja iz psihiatrične stroke in klinične psihologije. Bolj me skrbi stanje, ko zaznavamo, da v nekaterih primerih, ko CSD zaznava visoko stopnjo ogroženosti in sodišče ne odreagira z ukrepom v zaščito otroka, ampak zaprosi še za izvedeniško mnenje, da bo ja za zih. Verjetno so to porodni krči ob spreminjanju sistema, ko so z Družinskim zakonikom določene naloge prešle iz CSD na sodišča. Strokovne službe CSD smo bile že »uigrane« v ocenah ogroženosti, na podlagi kilometrine dela in

skozi čas pridobiš ne le znanja, ampak tudi intuicijo, kako se ob določenih primanjkljajih starševskih kapacitet, ponavadi razpletejo situacije. Zlasti pri ogroženosti predšolskih otrocih, ob zavedanju, da so majhni otroci zelo odvisni od skrbi odraslih, smo prej posegli po ukrepih v zaščito otroka kot sodišča.

Menim, da ugotovitve strokovne službe CSD in mnenje izvedenca nimajo istega namena. CSD poda širšo sliko dinamike znotraj družine, izvedeniško mnenje pa poglobi vpogled v dinamiko s specifičnimi odgovori.

5. Kateri so najpogostejši ukrepi, ki jih izvedete, da bi zaščitili otroke, ki so žrtve nasilja? Ali se dogaja, da se otroci, ki so doživeli nasilje, s tem srečujejo ponovno in da ukrepi CSD na dolgi rok ne izboljšajo njihovega položaja? Kaj storite takrat?

Izbira ukrepa za zaščito otroka je odvisna od stopnje ogroženosti otroka. Zgodbe so zelo različne. Predvsem se je izkazalo, da je zelo pomembna metoda socialnega dela vzpostavljanje stika z uporabniki in oblikovanje dobrega delovnega odnosa.

CSD ima zelo neljubo nalogo, da starša sooča z vedenji, ki povzročajo škodo otrokovemu razvoju. To gre težko v ušesa. Izbrati je potrebno primeren način posredovanja informacij staršem kaj ne deluje in kakšne spremembe je potrebno uvesti, da ne prihaja do ponovitev nasilja, do škode na otrokovem razvoju (zanemarjanje po ZPND štejemo tudi kot nasilje). Kajti starš, ki je soočen s svojim ravnanjem, je njegov najbolj naraven odziv obrambna drža. S socialno delavskim pristopom je potrebno te obrambe preseči, da pridemo do delovne temperature, da je pogovor o spremembah mogoč. Predvsem se je potrebno zavedati, da je to proces. Pogoji za vztrajanje v odnosu, tudi, ko ti ni prijetno, je spoštovanje in skrb za ohranjanje dostojanstva uporabnika. Kljub opisanemu pa staršu na začetku jasno povemo, da je nasilje nad otrokom nedopustno in kaj sledi, če bodo nadaljevali z izvajanjem nasilja. Kar je lažje pri izvajanju fizičnega nasilja. Za prekinitev psihičnega nasilja pa je potreben proces, da starš dojame vsebino psihičnega nasilja in da ga opremimo z veščinami kaj pa naj naredi, ko se njegova frustracija poveča do te mere, da bi pred vstopom v obravnavo izbral nasilje za kanalizacijo svoje frustracije in hkrati obvladovanje otroka.

Zagotovo, v primeru nadaljevanja nasilja in neuvidu starša v svoja škodna ravnanja, posežemo po strožjem ukrepu. Socialno delo je že prej poznalo filozofijo, da se poseže po milejšem ukrepu, če že doprinese spremembe, sedaj pa je vnesena ta filozofija tudi v zakonodajo, konkretno v Družinski zakonik.

6. Se vam zdi trenutni sistem obravnave žrtve nasilja primeren, ali bi kaj spremenili?

Če se ga vse službe držimo in vsaka služba odigra svojo vlogo, je primeren. Policija preiskuje zadeve z namenom dokazovanja krivde, socialna služba koordinira potek zaščite žrtve, skupaj z žrtvijo načrtuje načrt pomoči, predvsem izhaja iz predpostavke, da je sum za prisotnost nasilja v družini že dovolj za obravnavo družine. Dočim sodišče za odločanje izhaja iz predloženih dokazov. Skozi prakso se vse službe učimo. Do lanskega leta smo napredovali v sodelovanju, v ustvarjanju ničelne tolerance do nasilja, v lanskem letu pa so se zgodili v našem prostoru primeri,

ko je sodišče odločilo drugače ob izreku prepovedi približevanja kot policija. CSD in policija zelo dobro sodelujemo. Kadar se zatakne, se pregleda konkretni primer in je to učna situacija za izboljšave za prihodnje. Dočim sodišče je druga veja oblasti in so precej okorni pri sprejemanju novih stališč. Konkretno: zgodila sta se dva primera, ko je policist na terenu rahločutno prepoznal psihično nasilje, ki ga je povzročitelj izvajal nad partnerico, razsežnost tega psihičnega nasilja in primerno zaznal, da poveča varnost žrtve, če izreče prepoved približevanja povzročitelju tudi do skupnih otrok, ob vedenju, da otrok povzročitelj ni bil neposredno nasilen. Psihično nasilje je težko dokazljivo. Povzročitelj je uspešno zmanipuliral sodstvo s svojo razlago dogodkov. Sodišče je odpravilo ukrep prepovedi približevanja do otrok. Izkazalo se je, da je ravno v dotičnih primerih izvajanja stikov povzročitelja s skupnimi otroci, četudi preko tretjih oseb (sorodstva), povzročilo toliko stiske pri žrtvah nasilja, da ukrep prepovedi ni dosegel namena, prekinitev izvajanja nasilja.

Zato je pomembno, da si službe zaupamo med sabo in verjamemo, da vsaka služba naredi največ kar je v danih okoliščinah možno ter strokovno. Sodišče občasno ne prepozna subtilne dinamike nasilja, preveč pavšalno oceni situacijo. Težava je v tem, da ne verjame niti strokovni službi CSD, ki v poročilu izpostavi elemente subtilne dinamike nasilja. Take povzročitelje nasilja sem za širjenje znanja znotraj našega Aktiva strokovnih delavcev, ki delajo na področju nasilja, poimenovala

»elegantni nasilneži«.

7. Kako poteka odločanje o tem, kdaj se skliče medsektorski tim (MSD) in kdo ga skliče? Kaj je kriterij za sklic tima?

Rada bi sporočila, da v socialnem delu uporabljamo terminologijo, ki se jo uporablja v zakonodaji in strokovnih smernicah. Govorimo o medinstitucionalnih timih – MDT. Če socialni delavci uporabljamo isto terminologijo, smo različnim službam razumljivi in hkrati delujemo navzven enotno in strokovno. To je zlasti pomembno v časih, ko mediji izpodkopavajo strokovno držo CSD. Verjamem, da fakulteta želi oplemenititi prakso z novo teorijo, vendar je pomembno, da se doseže konsenz, kateri termini se bodo uporabljali.

Pobudo za sklic tima lahko poda katerikoli deležnik v reševanju primera (katera koli služba, uporabnik), največkrat je namen pregled situacije in izmenjava informacij ter izdelava načrta pomoči. Sklicatelj je CSD, ki tudi koordinira izdelavo in izvajanje načrta pomoči.

Vedno pa se skliče v primeru, ko odrasla žrtev nasilja, za nadaljnje postopke, potrebuje oceno ogroženosti.

Izkazalo se je, da je to zelo dobra metoda dela, da se uskladijo koraki v procesu zaščite žrtve in tudi določijo naloge članov tima. Vključno z žrtvijo nasilja.

8. Ko se ne skliče MSD, ali se v tem primeru skliče notranji tim in kaj je glavni namen takega tima?

Notranji tim je tudi zelo dobra praksa, ki se pogosto uporablja. Glavni namen tega tima je kontekst situacije umestiti v strokovne smernice in zakonodajo. Na notranjih timih uskladimo strokovna stališča, dorečemo naloge in podobno.

9. Kako ocenjujete pripravljenost drugih ustanov za sodelovanje v MSD (šola, policija)? Ali je velika razlika med vabljenimi in udeleženi oz. kakšna je pripravljenost udeleževati se tima?

Naše izkušnje do sedaj so, da se vse službe odzovejo na vabilo za tim. V našem okolju ni težav z udeležbo na srečanjih MDT, razen kar se tiče tožilstva. V nekaj primerih se je odzval le eden in isti tožilec, ki pa je tudi drugače bil razgledan in je poznal načela socialnega dela po Lussiju, katerega je sam večkrat izpostavil s svojih nagovorih. Sedaj je šel ta tožilec v pokoj. Predvidevam, da se bo nadaljevala praksa, da se ostali tožilci ne bodo udeleževali timskih sestankov. Vse ostale službe se odzovejo, kot sem že navedla.

10. Kakšna je vloga MSD pri izdelavi ocene ogroženosti in ali vsebuje tudi delitev dela?

Na samem sestanku MDT se izpostavijo tvegane okoliščine, ki povečujejo stopnjo ogroženosti, vedenja povzročitelja med izrekom prepovedi približevanja, na podlagi česar se ugotovi stopnjo ogroženosti.

V skladu z zakonodajo ima žrtev nasilja pravico do brezplačne pravne pomoči v postopkih na sodišču. Za pridobitev pravice, v smislu, da se pri ugotavljanju upravičenosti ne upošteva njeno materialno stanje, ampak je žrtev upravičena že na podlagi podelitve statusa žrtve nasilja, je potrebna ocena ogroženosti s strani MDT. Na timu se lahko podelijo naloge med udeleženci tima.

11. Ali pri vsakem primeru načrtujete načrt pomoči in kaj vse tak načrt pomoči vsebuje?

Načrt pomoči je sestavni del strokovnega dela z žrtvijo pomoči. Tako odrasle žrtve nasilja, kot v primeru, da gre za zaščito otroka (ko CSD poda predlog na sodišče za izrek ukrepa v zaščito otroka, mora predložiti načrt pomoči - vsebina je predpisana v Družinskem zakoniku).

12. Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti MSD?

Načeloma vidim same prednosti. Tako se službe med sabo uskladimo in da delujemo v največjo korist za zaščito žrtve nasilja.

Slaba izkušnja se je pokazala v primeru, ko je odrasla žrtev nasilja posredovala zapis timskega sestanka in oceno ogroženosti odvetniku, le-ta pa je vsebino posredoval v postopkih na sodišču. Ko je tak dokument del spisovne dokumentacije na sodišču, je povzročitelj upravičen do vpogleda. Na ta način se je v nekaterih primerih ogrozila varnost žrtve, v enem primeru pa celo strokovnih delavcev na CSD (moralimo celo najeti varnostnika za mesec dni). CSD sodišču poda le stopnjo ogroženosti, ne pa vsebino, ki opredeljuje stopnjo ogroženosti. Iz zapisa tima, pa se vidi tudi vsebina.

13. Približno kolikokrat se mora MSD sestati pri posameznem primeru zaščite otroka pred nasiljem, preden se žrtvi zagotovi varnost in sestajanje ni več potrebno?

To težko rečem, vsak primer je drugačen. Na začetku obravnave se zagotovo enkrat ali dvakrat sestanemo, da se službe med sabo uskladimo. Nato CSD koordinira izvajanje načrta pomoči in tudi predvidi ali je potrebno še naprej se sestajati.

- 14. Ali je na tim vabljen tudi otrok oz. njegova zaupna oseba? Če ja, ali se žrtve vedno udeležijo MSD, ali se lahko tim sestane tudi brez njihove prisotnosti?** Na timske sestanke ne vabimo osnovnošolskih otrok, izjemoma, glede na konkretno situacijo morda v starostnem obdobju za 8. ali 9. r. Največkrat smo imeli izkušnjo, da smo vabili na timski sestanek srednješolce, ki imajo že delno opravilno sposobnost in so sposobni sodelovati na tinskem sestanku, razumeti vsebino in suvereno predstaviti svoje stališče in pričakovanja. Hkrati so tudi sposobni prevzeti kakšno nalogo za svojo zaščito. Vedno pa je član tima odrasla žrtev nasilja.

Intervju D (Regijska koordinatorica za nasilje):

- 1. Kdo je po vaših izkušnjah po navadi prva oseba/ustanova, ki prijavi nasilje nad otrokom?**

Največkrat se nasilje nad otroki zazna, ko policija intervenira v družini, zaradi nasilja nad odraslo osebo (torej odrasla žrtev prijavi nasilje in se posledično odkrije tudi nasilje nad otrokom). Drugi pomembni prijavitelj nasilja nad otroki pa so šole oziroma vrtci.

- 2. Kako vključujete v obravnavo otroke, ki so žrtve nasilja? Ali so kake razlike glede na starost otroka in vrsto nasilja, ki ga je doživljal?**

Vključevanje otroka v obravnavo je odvisno od številnih dejavnikov, pomembno je kdo je izvajalec nasilja, ali obstaja neogrožujoči starš, kakšnemu nasilju je otrok izpostavljen, tako kot ste že navedli, je pomembna tudi starost otroka, druge psihosocialne značilnosti otroka in tako naprej.

Od tega je odvisno, kako otroka vključimo v obravnavo, na primer ali se z njimi opravi razgovor ali ne, kdo je tisti, ki je primeren, da z otrokom opravi razgovor... Starejši ko je otrok, bolj ga vključujemo v obravnavo, seveda ob upoštevanju njegovih specifičnosti (npr. otrok s posebnimi potrebami). Torej obravnavo vsakega otroka se načrtuje individualno in medinstitucionalno, naša naloga je, da otroku zagotovimo čim boljšo zaščito in pomoč pred nasiljem in da otroka dodatno sekundarno ne travmatiziramo.

- 3. Kako ustvarite varen prostor in dosežete, da vam bo žrtev nasilja zaupala in kakšne opore zagotovite otroku skozi celotno obravnavo?**

V sodelovanju z institucijami, ki otroka poznajo načrtujemo, kaj je za otroka varne prostor (seveda je odvisno od primera oziroma od nasilja, ki ga otrok doživlja) , največkrat je sploh za prvi stik, ta varni prostor za otroka šola. Otroku se tudi ponudi možnost, da ima ob sebi zaupno osebo, na primer, da je potrebno z njim opraviti razgovor in se ta razgovor opravlja v šoli, si lahko kot zaupno osebo izbere npr. učiteljico. Vedno se tudi k otroku ne pristopa direktno, ampak se najprej z njim

vzpostavi odnos oziroma se mu z ustreznimi vprašanji (pogovorom približamo), preden se pogovorimo o samem nasilju, tudi na koncu razgovora se otroka razbremenimo, se ga informira o postopku, o možnih oblikah pomoči.... Seveda vse starosti primerno .Otroku se zagotavlja pomoč in podpora skozi celotni postopek, seveda je zopet od primera do primera odvisno kakšno podporo se mu zagotavlja, največ naredimo, če so mu je ta opora starš, ki ne zlorablja. Zelo pomembno je v tem kontekstu tudi delo s starši, za otroka največ pomeni, če ima podpora starša, oziroma če starš, ki zlorablja nasilje uvidi, prevzame odgovornost in ustrezno spremeni svoje vedenje.

4. Ali se vam zdi, da vloga sodnih izvedencev kreše z vašo vlogo (CSD) pri poročanju sodišču?

Včasih seveda prihaja do določenih razhajanj, sicer pa je mnenje izvedencev zelo pomembno tudi za delo CSD.

5. Kateri so najpogostejši ukrepi, ki jih izvedete, da bi zaščitili otroke, ki so žrtve nasilja? Ali se dogaja, da se otroci, ki so doživeli nasilje, s tem srečujejo ponovno in da ukrepi CSD na dolgi rok ne izboljšajo njihovega položaja? Kaj storite takrat?

Ukrepi so različni , katere izvedemo je odvisno od primera oziroma od stopnje ogroženosti otroka. Ukrepe opredeljuje Družinski zakonik in jih CSD ji ne izvajamo, temveč imamo vlogo predlagatelja. Sicer odvisno od primera, vendar prioriteta je mobilizacija družine, glede ukrepov, pa se starta z najmilejšim za katerega menimo, da bi lahko dosegel svoj namen in se po potrebi stopnjuje. Tako kot sem že navedla, v primeru, da se situacija za otroka ne izboljšuje, se ukrepi stopnjujejo.

6. Se vam zdi trenutni sistem obravnave žrtve nasilja primeren, ali bi kaj spremenili?

Sistem obravnave se je z DZ spremenil, vendar se praksa šele ustvarja. Upam, da se bo ustvarila praksa, ki bo prednost dajala pravicam in koristim otrok, ne pa pravicam odraslih, ki zlorablajo.

7. Kako poteka odločanje o tem, kdaj se skliče medsektorski tim (MSD) in kdo ga skliče? Kaj je kriterij za sklic tima?

O tem govori pravilnik Pravilnik o sodelovanju organov ter o delovanju centrov za socialno delo, multidisciplinarnih timov in regijskih služb pri obravnavi nasilja v družin, o odločitvi za sklic tima odloča nosilec primera. Predlagatelj pa je lahko več. Kriterij je , da je potrebno za doseg prekinitve nasilja in za zagotovitev dolgoročne varnosti žrtve sodelovanje več služb oziroma deležnikov.

8. Ko se ne skliče MSD, ali se v tem primeru skliče notranji tim in kaj je glavni namen takega tima?

Notranji timi so zelo pogosti o sklicu odloči nosilec primera, lahko ga pa predlaga katerakoli strokovna delavka oziroma delavec CSD. Namen je da se načrtuje

obravnavo primera znotraj CSD in da se temu ustrezno razdelijo naloge, ena od odločitev je lahko tudi odločitev za zunanji MDT.

9. Kako ocenjujete pripravljenost drugih ustanov za sodelovanje v MSD (šola, policija)? Ali je velika razlika med vabljenimi in udeleženi oz. kakšna je pripravljenost udeleževati se tima?

Pripravljenost drugih institucij je ustrezna, zavedajo se svojih nalog in odgovornosti, tako da ni nikoli dileme, ali bi se ali ne udeležili tima.

10. Kakšna je vloga MSD pri izdelavi ocene ogroženosti in ali vsebuje tudi delitev dela?

MDT ima določene v pravilniku svoje naloge, ena od njih je tudi izdelava ocene ogroženosti in seveda glede na izdelano oceno ogroženosti delitev nalog.

11. Ali pri vsakem primeru načrtujete načrt pomoči in kaj vse tak načrt pomoči vsebuje?

Načrt pomoči je seznam aktivnosti, ki jih je potrebno izvesti, da bo žrtev dolgoročno varna pred nasiljem, glede na oceno ogroženosti. Dela se v vsakem primeru, oblike oziroma na kakšen način se naredi, pa je odvisno od primera in sodelovanja žrtve.

12. Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti MSD?

MDT je zelo pomemben saj osvetli primer z različnih vidikov, tako kar zadeva ogroženosti žrtve kot tudi ustreznih oblik pomoči. Glede na to, da je tudi nasilje večplasten problem, je lahko samo medinstitucionalen odziv ustrezne in učinkovit.

13. Približno kolikokrat se mora MSD sestati pri posameznem primeru zaščite otroka pred nasiljem, preden se žrtvi zagotovi varnost in sestajanje ni več potrebno?

Odvisno od primera, ni pravila.

14. Ali je na tim vabljen tudi otrok oz. njegova zaupna oseba? Če ja, ali se žrtve vedno udeležijo MSD, ali se lahko tim sestane tudi brez njihove prisotnosti?

Otrok na tim ni vabljen. Glede vabljenje zaupne osebe, je odvisno kdo ta oseba je, če je to svetovalni delavec šole je vsekakor, gre za strokovno oceno, kako je ustrezno in primerno vključevati zaupno osebo v timsko obravnavo, vsekakor pa je vedno vključena.

Intervju E (Policistka – Višja policistka inšpektorica):

1. Kdo je po vaših izkušnjah največkrat oseba oziroma institucija, ki prijavi nasilje nad otrokom?

O sumu ogroženosti otroka oziroma o nasilju nad njim v večini primerov policija prejme prijave od vzgojnih in izobraževalnih zavodov, zdravstvenih ustanov, zlasti pediatrov, pa tudi od Centrov za socialno delo in od nevladnih organizacij. Le v redkih primerih podajo prijave osebe – posamezniki, se pravi tisti ljudje, ki prebivajo v okolici oziroma v bližini oškodovanega otroka, ki pa običajno zelo veliko vidijo, slišijo, pa vendar o tem ne spregovorijo oziroma ne podajo prijave. Starši praviloma podajo prijavo o nasilju nad otroci zoper drugega starša, ko sta razvezana in živita na različnih naslovih.

2. Kako ukrepate, ko dobite prvo informacijo o nasilju nad otrokom v družini (kateri so prvi ukrepi)?

Policijska preiskava je vedno usmerjena v zaščito otroka, kot tudi v identifikacijo storilca, njegovo izsleditev in ukrepanje zoper storilca. Policija izvede vse ukrepe, da se sprva zaščiti oškodovani otrok in da se odkrije storilca ter da se zavarujejo vsi dokazi za uspešno izvedbo predkazenskega postopka zoper osumljenca. Ob vsakem najmanjšem sumu nasilja nad otrokom v družini se policija takoj odzove in začne izvajati vrsto različnih ukrepov, vendar je ukrepanje odvisno od vsakega primera posebej. Nekega ustaljenega postopka ni. Policija ob zaznavi, da je ogrožen nek otrok, mladoletnik ali oseba, ki ji je odvzeta poslovna sposobnost, takoj tudi obvesti pristojni center za socialno delo. CSD v skladu s svojimi pristojnostmi uvedejo tudi svoje postopke. Kot sem že omenila, je vsak primer drugačen, zato vsak primer zahteva svoj pristop. Seveda pa je prvo potrebno od oškodovanega otroka zbrati obvestila. To se opravi na neki varni in za otroka poznani lokaciji, razgovor z otrokom pa največkrat opravijo kriminalisti in kriminalistke iz Oddelka za mladoletniško kriminaliteto, ki so še posebej usposobljeni za razgovore z oškodovanimi otroki. Ob razgovoru je vedno prisoten strokovni delavec CSD, katerega vloga je v zaščiti otroka. Sledi zbiranje obvestil od ostalih oseb, ki bi o nasilju nad oškodovanim otrokom vedele kaj povedati, pridobivanje materialnih dokazov in ostalih dejstev ter izvedba ostalih ukrepov v okviru predkazenskega postopka. V okviru predkazenskega postopka policija tako sodeluje tudi z ostalimi institucijami, ki lahko podajo pomembne informacije za sam predkazenski postopek, obenem pa lahko te institucije oškodovanemu otroku, seveda v okviru svojih pristojnosti, tudi pomagajo.

3. Kako vključujete v obravnavo otroke, ki so žrtve nasilja? Ali so kake razlike glede na starost otroka in na vrsto nasilja, ki ga je doživel?

Razgovor z otrokom v večini primerov opravijo kriminalisti in kriminalistke iz Oddelka za mladoletniško kriminaliteto, ki so še posebej usposobljeni za razgovore z oškodovanimi otroki. Zbiranje obvestil od oškodovanega otroka je namreč zelo

občutljiv postopek in zahteva veliko znanj in veščin, oškodovanemu otroku je potrebno izkazati ogromno empatičnosti in sočutnosti, prav tako je potrebno upoštevati razvojne značilnosti oškodovanega otroka, njegovo starost ter njegovo občutljivost. Neprimerno in nestrokovno zbiranje obvestil oziroma neprimeren pristop do oškodovanega otroka bi lahko pri otroku povzročilo še dodatno travmatizacijo. Pri razgovoru z otroci velja pravilo, ki narekuje dobro pripravo na sam razgovor z otrokom. Vsako nasilje nad otrokom, bodisi, psihično, fizično, spolno na otroku pusti hude posledice. Seveda so razlike glede na starost otroka, saj mlajši otroci bistveno bolj intenzivno občutijo posledice nasilja na čustvenem področju. Tudi vrste nasilja se med seboj razlikujejo, saj vsako nasilje drugače vpliva na otroka, najhujše pa je spolno nasilje. V več primerih pa so otroci izpostavljeni tudi dvojnemu nasilju, kar pomeni, da doživljajo nasilje nad njimi samimi, kot tudi nasilje, ki se dogaja med staršema in je otrok temu nasilju prisoten.

4. Ali se za delo z mladoletnimi žrtvami posebej izobražujete?

Policija nenehno skrbi za usposabljanja in izpopolnjevanja kriminalistov in policistov, ki opravljajo delo z mladostniki in otroci. Kriminalisti in policisti se tako usposabljaajo in izpopolnjujejo v Sloveniji kot tudi v tujini. Policija organizira in vodi specialistična izobraževanja, usmerjena v poznavanje specifičnega področja poznavanja in dela z otroki – žrtvami nasilja v družini. Od leta 2008 dalje se v policiji izvaja tudi projekt pod imenom Multiplikatorji za področje nasilja v družini. Bistvo tega projekta je, da so vanj vključeni uslužbenci policije z večletnimi izkušnjami glede dela na terenu in obravnave nasilja v družini. Ti policisti in kriminalisti so dobro seznanjeni z delovanjem drugih vladnih institucij kot tudi nevladnih organizacij in imajo željo, da poleg svojega rednega usposabljanja tudi svoje sodelavce, ki so še manj izkušeni. S tem projektom skuša policija dvigniti kvaliteto obravnave nasilja v družini. Vseskozi pa se na to temo izobražujejo kriminalistke in kriminalisti za mladoletniško kriminaliteto tudi na skupnih letnih usposabljanjih.

5. Kako dosežete, da vam otrok, ki je bil žrtev nasilja zaupa in spregovori o svoji izkušnji?

Kot sem že omenila, mora imeti kriminalist, ki deluje na tem področju in opravlja zbiranje obvestil od oškodovanega otroka, izjemno veliko mero empatičnosti, pravo mero občutljivosti, poleg tega pa mora biti tudi strokovno usposobljen. Razgovor mora potekati v prijetnem, za otroka predvsem varnem prostoru, v katerem pa ne sme biti npr. preveč igrač, knjig in podobnih predmetov, ki bi lahko prevzeli otrokovo pozornost. Pred samim razgovorom se mora kriminalist dobro seznaniti s primerom. Z oškodovanim otrokom je potrebno najprej opraviti uvodni razgovor, da otrok v nekem prijetnem vzdušju s kriminalistom vzpostavi nek primeren odnos, nek "zlati most", predvsem pa se mora otrok počutiti sproščeno in varno. Priporoča se, da se oškodovanemu otroku postavljajo odprta vprašanja, da se lahko otrok prosto razgovori. Ko otrok govori, se ga ne prekinja. Šele ko otrok konča s pripovedovanjem, kriminalist otroku postavlja vprašanja, ki so pomembna za kriminalistično preiskavo oziroma za sam predkazenski postopek, nikakor pa se otroku ne sme postavljati sugestivnih vprašanj. Kriminalist mora razgovor voditi s

primernim tonom glasu in uporabljati mora izraze, ki so otroku razumljivi. Kriminalist mora razgovor z otrokom tudi zaključiti v prijetnem vzdušju, oškodovanemu otroku se je potrebno zahvaliti za pogovor, se pozanimati o njegovem počutju. Nikoli pa se oškodovanemu otroku ne sme nič obljubljati, za kar že v naprej vemo, da ne moremo izpolniti. Priporočljivo je tudi, da se otroka na primeren način preveri ali je njegovo pripovedovanje resnično, še posebno pri mlajših otrocih. To ne pomeni, da bi otrok lagal, lahko le pove z besedami, ki odraslemu pomenijo nekaj drugega.

6. Ali imate izkušnje, da se nasilje kljub obravnavi na CSD in policiji še vedno nadaljuje? Kaj storite v takih primerih?

Nemudoma je potrebno takoj odreagirati in oškodovanega otroka takoj zaščititi. Ukrepi so tudi tukaj zelo različni in so odvisni od vsakega posameznega primera. Možnosti so lahko od namestitve otroka v Krizni center za otroke in mladostnike, lahko tudi izrek prepovedi približevanja osumljencu do oškodovanega otroka, v hujših primerih tudi privedba osumljenca pred preiskovalnega sodnika, ki odloča o nadaljnjem postopku in lahko zoper njega tudi odredi pripor.

7. S katerimi ustanovami največ sodelujete v primerih nasilja nad otrokom?

V prvi vrsti policija sodeluje v predkazenskem postopku s pristojnim okrožnim državnim tožilstvom, saj le-ta usmerja delo policije, kot tudi s centri za socialno delo. Pa tudi z zdravstvenimi službami, vzgojnimi zavodi, izobraževalnimi zavodi, svetovalnimi centri, terapevtskimi ustanovami in nevladnimi organizacijami.

8. Kako bi ocenili sodelovanje s CSD in z drugimi ustanovami v primerih obravnave nasilja nad otrokom?

Sodelovanje z drugimi institucijami bi ocenila kot zelo dobro. Določene institucije ob sumu ogroženosti otroka izvedejo ukrepe po določenem protokolu in v okviru svojih pristojnosti, ob tem lahko ugotovijo tudi pomembna dejstva in okoliščine pomembna za policijsko oziroma kriminalistično preiskavo. Vsa ta ugotovljena dejstva in okoliščine institucije nato v obliki poročila, ki ga sestavijo na predhodno zaprosilo policije, posredujejo policiji. Ta dejstva in okoliščine, ki jih strokovni delavci posameznih institucij zaznajo ob svojem delu, so lahko zelo pomembne za sam predkazenski postopek.

9. V katerih primerih se na vašo pobudo skliče multidisciplinarni tim? Ali se tim sestane le kadar gre za konkreten primer, ali se sestajate tudi preventivno (v smislu skupnih preventivnih akcij)?

Policija lahko vedno predlaga CSD sklic multidisciplinarnega tima za obravnavanje nasilja v družini, če oceni, da je potrebno neposredno sodelovanje ter uskladitev dejavnosti organov in organizacij za zagotovitev varnosti žrtve ali za izmenjavo informacij in razjasnitev okoliščin, potrebnih za zaščito žrtve in da obstaja verjetnost ponovitve nasilnih ravnanj z možnostjo nastanka hujših posledic ali da se nasilje

dogaja že dlje časa ali ko je bila storilcu izrečena prepoved približevanja po predpisu, ki ureja pooblastila policije. Policija lahko tudi predlaga, kdo naj bodo udeleženci timskega sestanka. Glede izvajanja skupnih preventivnih akcij CSD in policije pa se dogovarja na skupnih rednih delovnih sestankih in posvetih, ne pa na multidisciplinarnih timih, ko se konkretno obravnava določen primer nasilja v družini in ogroženosti otrok.

10. Kje vidite prednosti multidisciplinarnih timov? Ali kdaj med sodelovanjem z drugimi institucijami, kot so CSD, šola in zdravstvo naletite tudi na kake ovire?

Glavna prednost multidisciplinarnih timov je predvsem v usklajenem medsebojnem sodelovanju vseh institucij, ki so vpletene v obravnavo določenega primera nasilja v družini, v hitri izmenjavi informacij ter razjasnitvi okoliščin. Prednost multidisciplinarnih timov je tudi v tem, da ob primeru ogroženosti otroka, vse institucije razdelijo konkretne delovne naloge in predvsem, da hitro steče delovanje vseh institucij, da se otroka hitro zaščiti in da se ugotovijo vsa dejstva in okoliščine oziroma da se izdela načrt delovanja vseh institucij. Multidisciplinarni tim v bistvu sestavlja skupina strokovnjakov različnih institucij z namenom zagotoviti celovito pomoč in zaščito posamezni žrtvi. Ovire med sodelovanjem različnih institucij se seveda pojavijo, vendar je ena izmed prednosti multidisciplinarnih timov ravno v tem, da se te ovire odpravijo in da se najdejo konstruktivne rešitve. Obravnava nasilja v družini ni samo v pristojnosti policije, temveč tudi ostalih institucij in samo s tesnim sodelovanjem vseh institucij se lahko zadeva reši na primeren in učinkovit način. Če povzamemo, v primeru sklica multidisciplinarnega tima so informacije na enem mestu, kar povečuje učinkovitost policije, CSD in vseh vpletenih v zaščito otroka.

11. Kaj svetujete, da bi se pri MDT spremenilo, da bi bili bolj učinkoviti?

Mislim, da so multidisciplinarni timi zelo učinkoviti, saj vse institucije, ki so vpletene v reševanje določenega primera, na tak način resnično hitro oblikujejo koordiniran in zelo učinkovit pristop k reševanju. Res pa je, da se morajo vse vpletene institucije hitro odzvati in tudi hitro izvesti vse določene ukrepe, ki se določijo na multidisciplinarnih timih. Konkretno iz mojih delovnih izkušenj pa lahko poudarim, da je na območju, kjer sem delovala kot kriminalistka, takšna obravnava nasilja v družini, potekala zelo hitro, strokovno, učinkovito in zelo usklajeno.

12. Kakšno je vaše stališče do udeležbe otroka, starša ali skrbnika oz. zaupne osebe na MDT? Ali so bile te osebe kdaj že vabljene na MSD, ko ste bili vi prisotni?

Ker prihajam iz policije, se pravi iz organa preiskovanja in odkrivanja kaznivih dejanj in njihovih storilcev, sem mnenja, in sem v času svojega delovanja kot kriminalistka to stališče tudi zagovarjala, da se oškodovanci naj ne bi bili udeleženci celotnega multidisciplinarnega tima oziroma vseh sej multidisciplinarnega tima. Namreč, na multidisciplinarnih timih strokovni predstavniki institucij podajo vse informacije in podatke, s katerimi razpolagajo, pa tudi svoja videnja in mišljenja ter predlagajo neke rešitve in podajajo svoje pobude. Policija tako članom

multidisciplinarnih timov pojasni tudi svojo strategijo poteka preiskave, vključno z zaključkom preiskave, se pravi, kako bo osumljenec kaznivega dejanja obravnavan. Policija, kot tudi tožilstvo in sodišče, imajo represivno vlogo in sicer lahko z izvrševanjem svojih pooblastil bistveno posežejo v življenje posameznika – povzročitelja nasilja, tako da mu omejijo temeljne pravice in svoboščine z namenom zaščite žrtve. Če pa bi bil na multidisciplinarnem timu prisoten tudi oškodovani otrok in bi bil tako seznanjen z vsemi ukrepi, bi lahko pri otroku nastala še dodatna travmatična izkušnja. Zavedati se moramo, da se otroci velikokrat bojijo posledic, ki bodo sledile zoper člana družine, osumljenca, ki je največkrat tudi eden od njegovih staršev. Poleg tega, da je otroka strah, ne smemo pozabiti tudi na dejstvo, da otroku v času odraščanja njegova družina pomeni vse in se boji, da ne bi ostali skupaj. Otroka se na multidisciplinarni tim torej nikoli ne vabi. Mi smo delovali tako, da smo se z vsemi člani multidisciplinarnega tima dogovorili, da se bo v bistvu multidisciplinarni tim izvedel v dveh delih, in sicer v prvem delu smo bili na timu samo udeleženci – strokovni delavci iz različnih institucij, v drugem delu pa so se pridružili še oškodovanci, in sicer polnoletni oškodovanci, starši oškodovanih otrok, zaupne osebe oziroma predstavniki NVO. Namreč, ko se v okviru tima sprejme tudi načrt pomoči, se na tim povabi tudi žrtev, ki jo lahko spremlja spremljevalec. Če je žrtev nasilja otrok, se na sejo tima za izdelavo načrta pomoči povabi starša, ki ni storilec oziroma, ki otroka ne ogroža, če je seveda njegova udeležba v otrokovo korist. Če sta oba starša storilca oziroma obstajajo kaki drugi zadržki, se na to sejo tima vabi otrokovega skrbnika.

13. Se vam zdi trenutni sistem obravnave mladoletnih žrtev primeren, ali bi kaj spremenili?

Priznati moram, da se prevečkrat počutim zelo slabo, ko vidim, da sistem v bistvu oškodovanega otroka, žrtev, ki je že tako travmatizirana, pusti "na cedilu". Mnenja sem, da so postopki predolgi, preveč togi, otrok mora večkrat različnim strokovnjakom, ki prihajajo iz različnih institucij razlagati o tem, kaj se mu je hudega dogajalo. Trenutno so v večini primerov kriminalisti tisti, ki z otrokom prvi opravijo razgovor oziroma zbiranje obvestil. Kriminalisti, delujoči na tem področju, se ustrezno usposabljaajo za preiskovanje kaznivih dejanj, kjer so žrtve otroci, vendar pa kljub temu, ti kriminalisti niso usposobljeni za izvedbo forenzičnega izpraševanja otrok – žrtev. Vedno pa je prostor za dodatna usposabljanja, za dodatne izboljšave. Ena izmed takih bolj učinkovitih pristopov, bi bila celostna obravnava otrok, ki so žrtve kaznivega dejanja z elementi nasilja. Se pravi, da bi bili na enem mestu strokovnjaki različnih strok. Tako tistih, ki bi zbirali dokaze, ki bi poskrbeli za zaščito otroka pred nadaljnjim nasiljem, kot tistih, ki skrbijo za duševno in čustveno pomoč oziroma predelavo stisk in travm žrtev, tako kratkoročno, kot dolgoročno. Za to bi morala obstajati multidisciplinarna ekipa, v katero bi bili vključeni tudi sodni izvedenci psihologije, klinične psihologije in psihiatrije za otroke, ki bi bili še posebej večji forenzičnega izpraševanja otrok. Forenzičnega izpraševanja otroka - žrtve bi se tako opravilo samo enkrat, postopek bi se posnel in tako bi otrok samo enkrat razlagal o svojih travmah. Posnetek forenzičnega pogovora z otrokom pa bi se uporabljal za vse nadaljnje postopke in se otroka ne bi nikjer več izpostavljalo, tudi v postopku na sodišču ne. Na tak celosten način bi otroku zelo pomagali oziroma tak način bi bil za

oškodovanega otroka najprimernejši. Predvsem pa bi s tem preprečili dodatno viktimizacijo oškodovanih otrok. Namreč, nikoli ne smemo pozabiti, da so ti otroci žrtve, ki jim je nekdo ukradel normalno otroštvo ter jih s tem po vsej verjetnosti tudi oropal nadaljnega normalnega življenja v odrasli dobi. Ne smemo se do njih vesti, kot da so le neki udeleženci oziroma subjekti v nekem postopku, od katerih moramo dobiti nujne informacije pomembne za nek proces. To so otroci, ki so doživeli hudo travmo in so živeli v hudih stiskah. Več raziskav je že pokazalo, da je ravno največji vir ponovne travmatizacije otroka nestrokovno in večkratno izpraševanja več strokovnjakov iz različnih institucij.

Intervju F (šolska svetovalna delavka):

1. Kako bi opisali svojo vlogo v postopkih zaščite otrok v primerih nasilja?

Moja vloga je glede na to, da sem svetovalna delavka, določena. V interesu nam je, da zaščitimo otroka vedno, kadar pride do nasilja –družinskega ali medvrstniškega. Kadar otrok pride in o nasilju pove, npr. svoji razredničarki oziroma zaupni osebi, sem jaz dolžna to zapisat in narediti prijavo. To je poseben obrazec, na katerega se dobesedno zapiše kaj je otrok povedal. Prijavo potem posredujem CSD. V primeru medvrstniškega nasilja pa obvestimo tudi policijo. Hkrati je naša naloga ta, da se moramo pogovoriti s tistim, ki je nasilnež in tudi s starši vpletenih otrok.

2. S katerimi institucijami najpogosteje sodelujete v postopkih zaščite otrok?

Največ sodelujemo s CSD in policijo, v primeru, da je kaka poškodba pa tudi z zdravstvom. Kdaj sodelujemo tudi s kriminalisti.

3. Ali ste kdaj vabljeni na MSD? V katerih primerih? Se na vabilo vedno odzovete?

Smo povabljeni vedno, kadar mi naredimo prijavo. Recimo če smo jo naredili, smo vabljeni in se vedno udeležimo. V drugih primerih pa je po mojih izkušnjah odvisno, včasih nas vabijo, včasih pa tudi ne. Se pa potrudim, da se vedno udeležim. Če sem odsotna, pa me nekdo nadomesti, torej nek drug predstavnik šole

4. Ali je bil MSD sklican v vseh primerih, kadar ste vi sum nasilja prijavili na CSD ali policijo? Če ni bil, ali bi lahko v odstotkih izrazili, v koliko primerih pa je bil sklican? Ali je bil kdaj sklican na vašo zahtevo?

Sklican je bil vedno, največkrat je bilo to na zahtevo CSD in smo bili mi vabljeni zraven. Sama do zdaj nimam izkušnje, da bili se tim sklical na našo zahtevo, saj je ob naši prijavi nasilja vedno CSD prevzel primer in načrtoval nadaljnjo obravnavo. Vključena sta bila po navadi tudi policija in zdravstvo.

- 5. Kako ocenjujete pripravljenost drugih ustanov za sodelovanje v MSD? Ali je velika razlika med vabljenimi in udeleženi oz. kakšna je pripravljenost udeleževati se tima?**

Po mojih izkušnjah se vedno odzovejo in kolikor sem bila jaz prisotna, smo bili vsi poklicani vedno prisotni, saj gre za otroka in nasilje. Včasih je bil kak zdravnik odsoten, ampak je poslal poročilo, kar se mi zdi tudi ustrezno, kadar se ne more fizično udeležiti tima.

- 6. Kakšna je vloga vaša vloga pri izdelavi ocene ogroženosti in ali vsebuje tudi delitev dela? Ali imate izkušnjo, da se ta ocena pripravlja na MSD?**

Če predstavim primer prijave, vse skupaj poteka tako, da jaz povem kaj se je zgodilo, strokovna delavka s CSD pride in to zapiše, potem pa CSD to oceno ogroženosti sestavi na podlagi teh informacij, ki jih jaz podam. Jaz sama pri tem ne sodelujem, ampak natančno opišem dogodek. Običajno mi predlagamo stvari na timih kake stvari, se pogovarjamo glede opisa situacije in se iz tega naredi potem naredi ocena. To ni enkrat dogodek, ne ostane samo pri prijavi, ampak je potrebno otroka in družino naprej spremljati, da več ne pride do tega.

- 7. Približno kolikokrat se mora MSD sestati pri posameznem primeru zaščite otroka pred nasiljem, preden se žrtvi zagotovi varnost in sestajanje ni več potrebno?**

Zelo različno, pri nekaterih je bilo že enkrat dovolj, odvisno od primera.

- 8. Kakšno je vaše stališče do udeležbe otroka, starša ali skrbnika oz. zaupne osebe na MSD? Ali so bile te osebe kdaj že vabljene na MSD, ko ste bili vi prisotni?**

Jaz nimam teh izkušenj. Ko mi je otrok zaupal o nasilju, sem to predala CSD, naprej pa je bila naša vloga ta, da spremljamo otroka na šoli. Po mojih izkušnjah otrok ali njegova zaupna oseba nista bila prisotna na timu. Zdi se mi, da bi bilo za otroka preveč stresno, da bi se moral soočiti s tem, ker je že doživljal nasilje.

- 9. Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti MSD?**

Prednost je v tem, da vsaka institucija naredi svoj del, ki ga pač more narediti in se delo porazdeli. Npr. zdravnik opazi, če se dogaja zloraba in lahko to tudi potrdi.

Lahko bi šlo tudi za lažni alarm in bi bila njegova naloga ta, da se sum nasilja ovrže. Pomembna je tudi vloga CSD, ki staršem in otroku oziroma celotni družini nudi podporo. Policija deluje kot en nadzor, ki ga je potrebno resno vzeti in v enih primerih policija ponudi tudi nam zaščito. Imela sem na primer primer, ko so otroka odpeljali in je policija nudila zaščito tudi nam, ker so staršem odvzeli otroka in so bili zaradi tega razburjeni pod stresom. Slabosti pa ne vidim. Multidisciplinarni timi morajo

biti, saj mi nismo dovolj, da bi lahko sami rešili takšne primere. Za rešitev primera so pomembne vloge vseh vpletenih institucij.

10. Ali se dogaja, da institucije žrtvi ne zagotovijo dolgoročne zaščite, torej da se otroci, ki so doživeli nasilje, s tem srečujejo ponovno in da ukrepi CSD na dolgi rok ne izboljšajo njihovega položaja? Kje vidite vzroke za to?

Odvisno kdo vrši nasilje, včasih se ponovi, včasih pa ne. Če so to vrstniki, potem imamo verjetno največjo vlogo, da ponovno nasilje preprečimo, mi v šoli. CSD ima recimo večjo vlogo v primerih nasilja v družini, saj oni delajo z družino, ji nudijo podporo in drugo. Ko pride do ponovitve nasilja si vsi pomembni organi potem nekako razdelimo naloge, pišemo poročila, izmenjamo informacije in delamo skupaj, da bi se nasilje prekinilo.

11. Se vam zdi trenutni sistem obravnave žrtve nasilja primeren, ali bi kaj spremenili?

Trenutno se mi zdi v redu. Mi, strokovni delavci na šoli smo dolžni, če opazimo znake nasilja in zaznamo, da je bil otrok žrtev nasilja, to prijaviti. To, da imamo strokovni delavci na šoli dolžnost prijave se mi zdi pozitivno, da se potem čim prej ukrepa in zaščiti otroka. Kar se tiče CSD pa imam dobre izkušnje, da se vedno vključijo in vodijo obravnavo. Tudi, kadar obvestimo policijo, res pridejo v čim krajšem roku, ravno tako tudi CSD takoj reagira. Ta takojšen odziv se nam zdi zelo pomemben.

Intervju G (Državna tožilka):

1. Kako bi opisali svojo vlogo v postopkih zaščite otrok v primerih nasilja?

Tožilstvo je represivni organ. Mi nastopimo takrat, ko prve službe že vstopijo v kontakt z otrokom. To je lahko ali CSD ali policija, odvisno na koga so se najprej obrnili – bodisi otrok ali pa starši tega otroka, oziroma tisti, ki mu želi pomagati. Mi pa kot represivni organ dejansko kar se otrok tiče skušamo delovati na tak način, da tega otroka čim manj izpostavljam, da nima z nami težav, z njim obzirno ravnamo in ga poskušamo ne še dodatno travmatizirati z našimi postopki. Je pa res, da so po navadi otroci za nas zelo pomembni, ker so ključne priče tega, kar se jim je zgodilo. Torej kadar se vrši nasilje nad njimi, so oni tisti, ki nam povejo kaj se je zgodilo, kdo je kaj naredil, je pa seveda potrebno z njimi zelo previdno ravnati, še posebej pri mlajših otrocih in tistih, ki ne razumejo teh postopkov.

2. S katerimi institucijami najpogosteje sodelujete v postopkih zaščite otrok?

Prvenstveno sodelujemo s policijo, ki je organ odkrivanja kaznivih dejanj. Sodelujemo tudi s CSD in šolami ter vrtci, ki jih otrok obiskuje. In to so ti glavni. Včasih tudi z zdravstvenim osebjem, kadar so vpletene kake poškodbe. Ampak prvenstveno pa policija in CSD.

3. Ali ste kdaj vabljeni na MSD? V katerih primerih? Se na vabilo vedno odzovete?

Vabljeni na time smo. Vabljeni smo v tistih primerih, kadar delavci na CSD ocenijo, da bi rabili naše sodelovanje. Odzovemo se pa vedno, razen res izjemoma, če bi bili vsi tožilci takrat zasedeni ko bi bil tim razpisan, ali pa če je zelo v kratkem roku razpisano in ni razpoložljivega tožilca. Drugače pa po mojih izkušnjah lahko rečem, da se tožilci vedno odzovemo na vabilo.

4. Kako je vaše stališče do udeležbe na MSD? Se vam zdi to potrebno ali obstajajo kake strokovne ovire za sodelovanje?

Strokovnih ovir za sodelovanje ne vidim. Delujemo pač vsak v okviru svojih pooblastil in to tudi povemo – torej česa ne moremo narediti, ne naredimo. Zdi se mi pa tudi vredno, zato da uskladimo delovanje in da ne dela vsak po svojem kanalu in eden mimo drugega, saj lahko s tem naredimo tudi škodo. Npr. če se nekdo z otrokom pogovori na nepravilen način, nam lahko pokvari vse za naprej, saj nikoli več ne moremo dobiti tiste njegove prvotne izjave, če je pogovor zapeljan v napačno smer. Zato je pomembno, da sodelujemo, se skoordiniramo in da vsi enako delamo in da vemo drug za drugega, kaj bo kdo naredil.

5. Kako ocenjujete pripravljenost drugih ustanov za sodelovanje v MSD? Ali je velika razlika med vabljenimi in udeleženi oz. kakšna je pripravljenost udeleževati se tima?

Po mojih izkušnjah, kar se tiče policije in šole ter vrtca, ni nikoli problema in se vedno udeležujemo. Se mi zdi pa, da je najmanjša odzivnost s strani zdravstvenega osebja. Po mojih izkušnjah, kadar so vabili zdravnike, niso bili odzivni, razen v enem primeru se spomnim, da se je zdravnik udeležil tima. Kje vi vidite razlog za to?

Zdravniki imajo svoje ambulate in tim je pogosto sklican v dopoldanskem času. Mi, ki imamo te službe, se lahko prilagodimo, zdravnik pa najbrž težko zapre ambulanto, zato da se bo lahko udeležil tima. Organizacija dela je pri njih malo drugačna in pogosto je tudi tako, da zdravniki podajo pisni odgovor in mogoče niti ne čutijo potrebe, da bi se tima osebno udeležili. Ker tudi mi (tožilci), kadar se ne moremo udeležiti tima, vsaj pisno odgovorimo in komuniciramo na tak način.

6. Kakšna je vloga vaša vloga pri izdelavi ocene ogroženosti in ali vsebuje tudi delitev dela? Ali imate izkušnjo, da se ta ocena pripravlja na MSD?

Ta ocena ogroženosti je precej nov institut, za katerega še nimamo izoblikovane neke prakse.. Zaenkrat to oceno ogroženosti pri nas naredijo policisti, ki imajo prvi stik z žrtvijo, potem pa je mišljeno tako, da vse ostale institucije, ki imajo stik z žrtvijo potem dopolnjujejo to oceno ogroženosti. Nam, kot tožilcem, je to težko, ker mi informacij s terena, razen tistih, ki jih pridobimo od drugih, nimamo. Mi recimo ne vabimo otrok in staršev k nam na tožilstvo, zato da bi lahko recimo dopolnili tako oceno, tako da jaz ne vidim, kako bi lahko tožilstvo kvalitetno dopolnjevalo tako oceno in sodelovalo pri

njenem oblikovanju. V tem primeru bi se mi zagotovo obrnili na CSD in bi njih prosili, da nam podajo dodatne informacije. Na timu pa še nismo nikoli ocene skupaj sestavljali, vsaj jaz nimam take izkušnje.

Torej kakšna je potem vaša vloga, ki jo imate na timu?

Mi dejansko v prvi fazi te vloge še nimamo, saj glede na to, da smo represivni organ, nastopimo takrat, ko te službe že svoje naredijo. Mi se lahko recimo dogovorimo, kadar gre za zelo travmatične dogodke ali zelo majhne otroke, da policija teh otrok ne zaslišuje, ampak mi predlagamo, da se to zaslišanje odvije na sodišču, kjer se zaslišanje tudi posname in mi v postopku otroka potem več ne zaslišujemo, da bo čim manjkrat zaslišan in da ga ne bomo dodatno travmatizirali. Recimo – strokovni delavec s CSD pripelje tega otroka v varno sobo, na primer brez spremstva staršev, kadar so oni tisti, ki ga ogrožajo in potem mi naredimo to zaslišanje, ki velja potem kasneje za postopke. Ali pa se dogovorimo glede tega, kaj bo policija naredila – recimo, da bo opravila razgovore s sosedi, medicinskim osebjem in ko bo to dobila, bo sestavila ovadbo. Torej v prvi fazi mi nimamo neke velike vloge, razen recimo, če že poznamo družino, smo jo že obravnavali in da vemo, da je na primer nekdo že bil kaznovan in potem v naših evidencah preverimo, ali ima npr. prepoved približevanja ali pa na primer pogojno kazen. Na ta način se potem pomagamo dogovoriti, kako bomo naprej delali.

7. Približno kolikokrat se mora MSD sestati pri posameznem primeru zaščite otroka pred nasiljem, preden se žrtvi zagotovi varnost in sestajanje ni več potrebno?

Ja to je odvisno od teže primera - za kako dejanje gre. Največkrat so timi enkrat in to zadostuje, so pa tudi primeri, ko smo se dobili dvakrat ali trikrat, ker je bila situacija tako zapletena, ali pa je bilo več otrok, ali pa so bile npr. težave pri umiku otroka iz družine in smo se poskušali dogovoriti, kaj bi naredili. Ampak po mojih izkušnjah po navadi zadostuje že eno srečanje

8. Kakšno je vaše stališče do udeležbe otroka, starša ali skrbnika oz. zaupne osebe na MSD? Ali so bile te osebe kdaj že vabljene na MSD, ko ste bili vi prisotni?

Naše stališče je, da te osebe ne sodijo na tak tim. Razlog je ta, da so te osebe nam vir informacij za naprej in če mi nekoga uporabimo in ga rabimo kot pričo, potem ta ne sme biti prisoten pri zbiranju obvestil od nekoga drugega, ker se potem taka zadeva kontaminira. Mi ne želimo, da so te osebe – kdorkoli, izven kroga strokovnih ljudi prisotne na tem timu. Po navadi se na CSD sami, izven tima, pogovorijo s temi osebami, ampak kadar smo na timu prisotni policija in tožilstvo, pa teh oseb ni zraven oziroma tudi ni zaželeno, da so zraven. Kar se tiče CSD, je po njihovem mnenju zagotovo zaželeno, da so te osebe zraven na timih, ampak nam pa to ne pomaga. Ko mi sprožimo nek postopek na sodišču in zaslišujemo priče, te priče ne smejo biti kontaminirane z izjavami nekoga drugega. Mi torej potrebujemo njihovo lastno izjavo, še predno je nekdo od nekoga tretjega slišal nekaj – to potem pomeni, da ne gre za njegovo lastno zaznavo, ampak gre za posredno informacijo, ki jo je oseba dobila z druge roke. Mi rabimo čisto prvo, nekontaminirano izjavo. Tako da lahko rečem, kar se tožilstva tiče, se mi prisotnosti žrtev na timih izogibamo.

9. Kakšne so po vašem mnenju prednosti in slabosti MSD?

Težko bi rekla kaj je slaba stran. Mogoče je slabost to, da se kdaj kdo preveč nanaša na drugega, da bo ta kaj naredil in se prelaga odgovornost z enega na drugega. Drugače pa vidim predvsem prednosti, ker vsi skupaj sodelujemo in se potem dejansko dogovorimo in zapišemo skupinske zaključke. Da uskladimo ravnanje za naprej.

10. Ali se dogaja, da institucije žrtvi ne zagotovijo dolgoročne zaščite, torej da se otroci, ki so doživeli nasilje, s tem srečujejo ponovno in da ukrepi CSD na dolgi rok ne izboljšajo njihovega položaja? Kje vidite vzroke za to?

Ja, nasilje je dinamika. Lahko se začasno prekine, ampak če se čez čas vse vrne v stare tirnice, je velika verjetnost, da se nasilje ponovi. Mislim, da je to predvsem odvisno od človeške narave, saj je zelo težko spremeniti človeka, da bo drugače razmišljal kot prej – to je utopija. Namen kazenskih sankcij naj bi bil, da bodo spremenile človeka, ampak če človek sam nima želje in volje po tem, da bi kaj spremenil, ti tudi nihče drug, niti represivni organ ne more pomagati. Tako da, če se tak otrok vrne nazaj v isto okolje, z isto dinamiko, je zelo velika verjetnost, da se bo nasilje ponovilo.

Mogoče je manjša verjetnost če je otrok starejši in se zna sam braniti in prej zaščiti, ampak po mojih izkušnjah se nasilje velikokrat ponavlja.

Kako potem ukrepate?

Mi kot represivni organ predvsem stopnjujemo naše sankcije – gre za strožje kaznovanje, če se ponovi ista stvar. Torej, če je nekdo najprej dobil samo opozorilno sankcijo ali pogojno obsodbo, da tega ne bo ponovil in kadar potem nekdo stori isto dejanje, to za nas pomeni strožje kaznovanje, ne primer zaporno kazen. Kar se pa tiče zaščite otrok, je pa to morda tudi nek signal, da bi bilo potrebno mogoče otroka umakniti iz družine za nekaj časa ali pa ga ne več vrniti za nazaj. Torej sledi bolj strožji ukrep od prvotnega.

11. Se vam zdi trenutni sistem obravnave žrtve nasilja primeren, ali bi kaj spremenili?

Izboljšave so vedno možne, ne bi pa znala konkretno odgovoriti, kaj bi to bilo. Idealno bi seveda bilo, da bi bili vsi mehanizmi taki, da bi lahko za otroka takoj poskrbeli in ga umaknili ter da bi bilo zanj idealno poskrbeli. Se mi pa zdi, da je veliko odvisno tudi od osebe, ki dela na primeru, koliko se osebno angažira in ima interesa, da se kaj spremeni, ali pa gre samo za pisanje na kup papirja.

9.3. Priloga 3: odprto kodiranje

Kodiranje A:

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
A1	Zelo pogosto v sporih med staršema ob razpadu skupnosti je to eden od staršev	Eden od staršev ob razvezi	Starš žrtve	Prijavitelj nasilja
A2	zelo pogosta obvestila policije o zaznavi suma nasilja v družini	Policija – zelo pogosto	Policija	Prijavitelj nasilja
A3	bistveno redkeje pa se otroci zaupajo kaki tretji osebi, recimo sosedje, znanci, prijatelji družine	Sosedje, znanci ali prijatelji družine – redkeje	Tretja oseba	Prijavitelj nasilja
A4	včasih tudi dobimo kakšno prijavo s strani šole	Šola - včasih	Vzgojnoizobraževalne institucije	Prijavitelj nasilja
A5	zdravstva	Zdravstvo	Zdravstvene Institucije	Prijavitelj nasilja
A6	Kakšni najstniki tudi sami prijavijo	Najstniki sami prijavijo - včasih	Žrtev	Prijavitelj nasilja
A7	So razlike	Se pojavljajo	Razlike v obravnavi	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
A8	mi dolžni sodelovat v zaščito otroka - če so mladoletni in če je starš osumljenec	Dolžnost strokovnega delavca CSD, da deluje v zaščito otroka, če mladoleten in starš osumljenec	Značilnosti obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
A9	navežemo nek kontakt	Navezovanje kontakta	Vključevanje otroka v obravnavo	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
A10	da slišimo, kaj dejansko pove	Poslušanje	Vključevanje otroka v obravnavo	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
A11	imamo možnost tudi postaviti kako vprašanje	Postavljanje vprašanj otroku	Vključevanje otroka v obravnavo	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
A12	otrok med obravnavo pomemben sogovornik	Pogovor z otrokom	Vključevanje otroka v obravnavo	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
A13	zelo pomemben je odnos	Vzpostavitev odnosa	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
A14	pomembno, da si pošten	Poštenost	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
A15	Odkrit	Odkritost	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo

A16	jim jasno poveš, kakšne so možnosti	Jasnost glede možnosti	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
A17	pomembno, da ji znaš dati občutek, da ji verjameš	Občutek, da jim verjameš	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
A18	Jaz mislim da ne	Ni nasprotovanj	Primerjava vlog sodnih izvedencev in socialnih delavcev pri poročanju sodišču	Sodni izvedenci
A19	vedno smo prišli do istih zaključkov in ugotovitev	Isti zaključki, ugotovitve	Primerjava vlog sodnih izvedencev in socialnih delavcev pri poročanju sodišču	Sodni izvedenci
A20	opozoriti starše	Opozorilo	Delo s starši	Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok
A21	jim zelo jasno razložiti zakaj s svojim vedenjem svojega otroka ogrožajo	Soočenje staršev z ogrožajočim vedenjem	Načini dela s starši	Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok
A22	starše oziroma povzročitelje povabimo na razgovor	Povabilo na razgovor	Načini dela s starši	Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok
A23	Ja, bi rekla da se to žal tudi dogaja	Se ponavlja	Verjetnost ponovitve	Ponavljanje nasilja
A24	imam tudi že opravka z drugo generacijo in z njihovimi težavami. Recimo otroci so bili žrtve pred 15/20 leti v svojih matičnih družinah, danes pa so lahko v vlogi storilcev ali pa tudi žrtev že v svojih družinah	Otroci včasih žrtve, danes storilci	Izkušnje glede ponavljanja nasilja	Ponavljanje nasilja
A25	Najprej opozorilo	Opozorilo	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljanje nasilja
A26	začnemo z opozorili	Opozorilo	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljanje nasilja
A27	svetovanjem	Svetovanje	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljanje nasilja
A28	stopnjujemo ukrepe	Stopnjevanje ukrepov	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljanje nasilja
A29	se da vsako stvar izboljšati	Se da izboljšati	Mnenje	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
A30	Na centru ... premalo možnosti izvajati svetovanje	Premalo možnosti za izvajanje svetovanja	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev

A31	premalo časa	Premalo časa	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
A32	Zunanjih izvajalcev, ... v našem okolju zelo malo	Malo zunanjih izvajalcev	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev

A33	sklicatelj MDT vedno CSD	Vedno CSD	Sklicatelj MDT	Multidisciplinarni tim
A34	navadno tudi pobudnik sklica tima	CSD – navadno	Pobudnik za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
A35	Pobudnik pa je lahko tudi katera od drugih sodelujočih institucij	Katerakoli sodelujoča institucija	Pobudnik za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
A36	nepreverjene in netočne informacije	Nepreverjene informacije	Kriterij za sklic tima	Multidisciplinarni tim
A37	da pridobimo več informacij	Izmenjava informacij	Kriterij za sklic tima	Multidisciplinarni tim
A38	zaradi načrta pomoči	Izdelava načrta pomoči	Kriterij za sklic tima	Multidisciplinarni tim
A39	zaradi ocene ogroženosti	Ocena ogroženosti	Kriterij za sklic tima	Multidisciplinarni tim
A40	da uskladimo obravnavo na CSD s preiskavo policije	Uskladitev obravnave	Kriterij za sklic tima	Multidisciplinarni tim
A41	objektivizacija zbranih informacij	Objektivizacija informacij	Namen notranjega tima	Notranji tim
A42	zaradi boljše ocene ogroženosti	Ocena ogroženosti	Namen notranjega tima	Notranji tim
A43	izdelave boljšega načrta pomoči	Načrt pomoči	Namen notranjega tima	Notranji tim
A44	To mi vedno naredimo	Vedno	Sestajanje notranjega tima	Notranji tim
A45	Policija je zelo pripravljena za sodelovanje	Zelo pripravljeni sodelovati	Pripravljenost policije	Ocena sodelovanja v MDT
A46	tudi šola in vrtec enako	Zelo pripravljeni sodelovati	Pripravljenost vzgojno – izobraževalnih ustanov	Ocena sodelovanja v MDT
A47	Najbolj pa imamo probleme dobiti fizično na time zdravnike	Najmanjkrat prisotni	Pripravljenost zdravstva	Ocena sodelovanja v MDT
A48	So pa zdravniki pripravljeni dati kake informacije po telefonu, ali pa kaj napisati	Namesto fizične prisotnosti podajanje informacij pisno ali preko telefona	Pripravljenost zdravstva	Ocena sodelovanja v MDT

A49	CSD, ki smo nosilci primera in predstavniki ostalih institucij skupaj dolžni narediti oceno ogroženosti	Ocena ogroženosti	Kriterij za sklic tima	Multidisciplinarni tim
A50	izmenjava informacij na timu za izdelavo ocene ogroženosti je najbolj pomembna	Izmenjava informacij	Vloga MDT pri izdelavi ocene ogroženosti	Multidisciplinarni timi
A51	Gre za delitev dela, si velikokrat	Delitev dela	Vloga MDT pri izdelavi ocene	Multidisciplinarni timi

	naloge razdelimo		ogroženosti	
A52	Načrt pomoči se vedno naredi	Vedno	Izdelava načrta pomoči	Načrt pomoči
A53	na primer svetovalno delo z družino	Svetovalno delo	Vsebina načrta pomoči	Načrt pomoči
A54	napotitev na osebno pomoč	Osebna pomoč	Vsebina načrta pomoči	Načrt pomoči
A55	napotitev na pomoč družini za dom	Pomoč družini za dom	Vsebina načrta pomoči	Načrt pomoči
A56	recimo predlog, da starša otroka vključita v vrtec	Predlog za vključitev v vrtec	Vsebina načrta pomoči	Načrt pomoči
A57	npr. da se mami ponudi varna hiša	Ponudba varne hiše	Vsebina načrta pomoči	Načrt pomoči
A58	je to načrt pomoči – otroku zagotoviš varnost	Zagotovitev varnosti	Namen načrta pomoči	Načrt pomoči
A59	dobimo več informacij	Več informacij	Prednosti	Multidisciplinarni timi
A60	delno prerazporedimo odgovornost	Prerazporeditev odgovornosti	Prednosti	Multidisciplinarni timi
A61	uskladimo obravnavo	Uskladitev obravnave	Prednosti	Multidisciplinarni timi
A62	na teh timih žrtve same slišijo kakšni ukrepi v njihovo zaščito obstajajo na policiji in tožilstvu	Seznanjanje žrtve z ukrepi za zaščito	Prednosti	Multidisciplinarni timi
A63	opolnomočenje žrtve	Opolnomočenje žrtve	Prednosti	Multidisciplinarni timi
A64	sem imela kdaj občutek, da si še vedno sam	Kljub sodelovanju občutek, da sam	Slabosti	Multidisciplinarni timi

A65	smo si pa na timih večkrat različnega mnenja, ali je res tako nujno, da izvedemo nek strožji ukrep	Različna mnenja o nujnosti izvedbe ukrepa	Slabosti	Multidisciplinarni timi
A66	slišiš različna mnenja	Različni vidiki	Prednosti	Multidisciplinarni timi
A67	Odvisno od primera	Odvisno od primera	Število srečanj MDT pred zagotovitvijo varnosti žrtve	Multidisciplinarni timi
A68	Timi se praviloma sestajajo brez otrok	Brez otrok	Otrok na MDT	Žrtev na MDT
A69	Otrok ne vabimo na time, vsaj pri nas nimamo te prakse	Ni vabljen	Otrok na MDT	Žrtev na MDT
A70	Odrasle žrtve pa občasno povabimo	Občasno vabljene	Odrasla žrtev na MDT	Žrtev na MDT
A71	in se v večini primerov odzovejo	Se večinoma odzovejo	Odrasla žrtev na MDT	Žrtev na MDT
A72	sicer pa se lahko sestanemo tudi brez njih	Ni pogoj	Prisotnost žrtve kot pogoj za sestajanje	Žrtev na MDT

Kodiranje B:

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
B1	najpogosteje prijavi nekdo iz skupine sorodnikov otroka	Sorodnik otroka – najpogosteje	Tretja oseba	Prijavitelj nasilja
B2	se obravnava otroka razlikuje glede na njegovo starost	Starost otroka	Dejavniki, ki vplivajo na način obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
B3	otrok na tej razvojni fazi, da je sposoben verbalizirati stvari in sploh razumeti vsebino ter namen pogovora, po navadi opravimo pogovor z otrokom	Pogovor z otrokom	Vključevanje otroka v obravnavo	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
B4	otrok dobi neko izkušnjo razumevanja	Izkušnja razumevanja	Cilj obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
B5	podpore	Podpora	Cilj obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
B6	poslušanja	Poslušanje	Vključevanje otroka v obravnavo	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
B7	razbremenjevanje krivde	Razbremenitev krivde	Cilj obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja

B8	Z mlajšimi otroki se pa sama ne pogovarjam, ampak poskusimo ... otroka usmeriti, da se vključi v kake terapevtske obravnave (B8).	Vključitev predšolskega otroka v terapevtsko obravnavo	Vključevanje otroka v obravnavo	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
B9	otroku pripeljat v življenje čim več teh varovalni dejavnikov (B9)	Varovalni dejavniki – čimveč	Opора otroku med obravnavo	Varen prostor in opora med obravnavo
B10	ugotoviti, kaj je njemu v veselje	Ugotoviti kaj otroka veseli	Opора otroku med obravnavo	Varen prostor in opora med obravnavo
B11	kaj mu je v oporo	Ugotoviti kaj otroku v oporo	Opора otroku med obravnavo	Varen prostor in opora med obravnavo
B12	doseči zaupanje je kar težko	Težko doseči zaupanje	Ustvarjanje zaupnega prostora	Varen prostor in opora med obravnavo
B13	približati preko vsebin, ki njega zanimajo	Približevanje preko vsebin, ki otroka zanimajo	Ustvarjanje zaupnega prostora	Varen prostor in opora med obravnavo
B14	mu zagotavljam	Zagotavljanje	Ustvarjanje	Varen prostor in

	zaupnost	zaupnosti	zaupnega prostora	opora med obravnavo
B15	gremo res zelo počasi	Pomembno, da vse poteka počasi	Ustvarjanje zaupnega prostora	Varen prostor in opora med obravnavo
B16	pomembno je, da so pogovori kratki	Kratki pogovori	Ustvarjanje zaupnega prostora	Varen prostor in opora med obravnavo
B17	ne zdi se mi da se kreše, sploh ne	Ni nasprotovanj	Primerjava vlog sodnih izvedencev in socialnih delavcev pri poročanju sodišču	Sodni izvedenci
B18	Izvedenci so pa vsekakor nujni	So nujni	Mnenje o nujnosti sodnih izvedencev	Sodni izvedenci
B19	še en dodatni vidik	Dodatni vidik	Razlog za nujnost sodnih izvedencev	Sodni izvedenci
B20	dodatna perspektiva	Dodatna perspektiva	Razlog za nujnost sodnih izvedencev	Sodni izvedenci
B21	delo s starši oziroma z družino	Delo s starši	Delo s starši	Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok
B22	Torej svetovanje v smislu izboljšanja disfunkcionalnih družinskih odnosov	Svetovanje s ciljem izboljšanja družinskih odnosov	Načini dela s starši	Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok
B23	imam izkušnje, da se tudi	Se ponavlja	Verjetnost ponovitve	Ponavljjanje nasilja
B24	ponudimo družinsko svetovanje	Svetovanje	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljjanje nasilja

B25	Mi vseskozi ocenjujemo ogroženost otroka	Sprotno ocenjevanje ogroženosti otroka	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljanje nasilja
B26	sodišču predlagamo ukrepe po DZ, če se nasilje ponavlja	Stopnjevanje ukrepov	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljanje nasilja
B27	Men se zdi sistem v redu	V redu	Mnenje	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
B28	so resursi premajhni, da bi lahko žrtve obravnavali tako, kot bi bilo treba	Premajhni resursi	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
B29	Potrebovali bi več storitev	Več storitev	Predlagane izboljšave	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
B30	več vključevanja v pomoč družini za dom	Več storitev pomoči družini za dom	Predlagane izboljšave	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
B31	in osebno pomoč	Več osebne pomoči	Predlagane izboljšave	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
B32	imamo premalo kadra	Premalo kadra	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
B33	naših krajev omejen	Omejen dostop do	Pomanjkljivosti	Mnenje o

	dostop do nevladnih organizacij	NVO		trenutnem sistemu obravnave žrtev
B34	na ruralnih območjih pa je CSD skoraj edini, ki ponuja take storitve	Malo zunanjih izvajalcev	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
B35	Skliče ga pri nas socialni delavec, ki obravnava primer	CSD: Socialni delavec	Pobudnik za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
B36	se naredi en načrt pomoči otroku	Izdelava načrta pomoči	Kriterij za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
B37	se vključi vse, ki so vpleteni v otrokovo življenje	Potreba po sodelovanju večih institucij	Kriterij za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
B38	Sestane se vedno kadar se dela ocena ogroženosti	Ocena ogroženosti	Kriterij za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
B39	Kriterij je torej pomanjkanje informacij	Pomanjkanje informacij	Kriterij za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
B40	namen isti – da se naredi ocena ogroženosti	Ocena ogroženosti	Namen notranjega tima	Notranji tim
B41	in načrt pomoči	Načrt pomoči	Namen notranjega tima	Notranji tim
B42	si razdelimo naloge	Razdelitev nalog	Namen notranjega tima	Notranji tim
B43	Se pa pri nas notranji tim vedno skliče	Vedno	Sestajanje notranjega tima	Notranji tim

B44	Pripravljeni so se udeleževati timov, vsaj sama nimam izkušnje, da se ne bi	So pripravljeni	Pripravljenost drugih ustanov za sodelovanje	Ocena sodelovanja v MDT
B45	problem v zdravstvu, saj imajo pediatri svojo ambulanto in jim je časovno težko priti	Najmanjkrat prisotni	Pripravljenost zdravstva	Ocena sodelovanja v MDT
B46	Šola	Zelo pripravljeni sodelovati	Pripravljenost vzgojno – izobraževalnih ustanov	Ocena sodelovanja v MDT
B47	Policija	Zelo pripravljeni sodelovati	Pripravljenost policije	Ocena sodelovanja v MDT
B48	in tožilstvo pa res skoraj vedno brez težav sodelujejo	Zelo pripravljeni sodelovati	Pripravljenost tožilstva	Ocena sodelovanja v MDT
B49	Naj bi jo vseboval in seveda se tako na timu zmenimo	Delitev dela	Vloga MDT pri izdelavi ocene ogroženosti	Multidisciplinarni timi
B50	se zmenimo, kdo bo kaj naredil	Delitev dela	Vloga MDT pri izdelavi ocene ogroženosti	Multidisciplinarni timi
B51	in kdaj se bo kak korak opravil	Dogovor o časovnem zaporedju nalog	Vloga MDT pri izdelavi ocene ogroženosti	Multidisciplinarni timi
B52	Sama pri vsakem primeru naredim načrt pomoči	vedno	Izdelava načrta pomoči	Načrt pomoči
B53	Vsebuje pa korake dela	Koraki dela	Vsebina načrta pomoči	Načrt pomoči
B54	konkretni dogovori	Konkretni dogovori	Vsebina načrta pomoči	Načrt pomoči
B55	Problem je, da to težko imenujemo tim, ker tim potrebuje svoj čas, da se sploh vzpostavi	Ni zares »tim«	Slabosti	Multidisciplinarni tim
B56	se pravo timsko delo sploh ni mora razviti, kot naj bi po teoriji se	Ni pravega timskega dela	Slabosti	Multidisciplinarni tim
B57	Prednost je pa vsekakor multidisciplinarnost	Več disciplin	Prednosti	Multidisciplinarni timi
B58	pogled iz različnih perspektiv	Različni vidiki	Prednosti	Multidisciplinarni timi
B59	večjo širino	Večja širina	Prednosti	Multidisciplinarni timi
B60	več različnih rešitev	Različne rešitve	Prednosti	Multidisciplinarni timi

B61	Imam izkušnje, da se enkrat ali večjemu 2x sestane.. Varnost je pa prioriteta in se mora zagovoriti nemudoma, še preden je tim, če mi izvemo za to. Sploh kadar gre za otroka in če oceniš, da je njegova življenjska situacija ogrožajoča. Takrat ne čakaš, da boš imel čez 1 teden tim – tako kot tudi pri odrasli osebi, če izveš da je ogrožena	Eno ali dve	Število srečanj MDT pred zagotovitvijo varnosti žrtve	Multidisciplinarni timi
B62	Jaz nimam izkušnje, da bi bil otrok vabljen	Ni vabljen	Otrok na MDT	Žrtev na MDT
B63	Ni pa to pogoj za sestajanje	Ni pogoj	Prisotnost žrtve kot pogoj za sestajanje	Žrtev na MDT
B64	Kadar so odrasle osebe povabljene, se po mojih izkušnjah vedno odzovejo, celo zelo rade	Se vedno odzovejo	Odrasla žrtev na MDT	Žrtev na MDT

Kodiranje C:

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
C1	, največkrat prejmemo informacije s strani šol	Šola - največkrat	Vzgojnoizobraževalne institucije	Prijavitelj nasilja
C2	Pediatrov	Pediatr	Zdravstvene institucije	Prijavitelj nasilja
C3	Vrtcev	Vrtec	Vzgojnoizobraževalne institucije	Prijavitelj nasilja
C4	občasno pa tudi z anonimno prijavo	Anonimna prijava	Anonimno	Prijavitelj nasilja
C5	Pogovor z otrokom je zelo pomemben	Pogovor z otrokom	Vključevanje otroka v obravnavo	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
C6	, opravimo skupaj s policijo razgovor z otrokom, v njemu poznanem okolju, na šoli	Pogovor v otroku poznanem okolju (šola)	Opora otroku med obravnavo	Varen prostor in opora med obravnavo
C7	Ponudi se mu tudi možnost prisotnosti zaupne osebe	Možnost prisotnosti zaupne osebe	Opora otroku med obravnavo	Varen prostor in opora med obravnavo
C8	Izrazoslovje se prilagodi starosti otroku	Starost otroka	Dejavniki, ki vplivajo na način obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
C9	se preiskovanje nasilja nad otrokom zaupa policistom, ki imajo »posluh« za tovrstno tematiko.	Preiskovanje nasilja prevzame policist z izkušnjami	Značilnosti obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
C10	Z majhnimi otroci ne opravljamo razgovorov, predšolskimi	Brez pogovora, če otrok predšolski	Vključevanje otroka v obravnavo	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
C11	V primeru, da obstaja sum spolnega nasilja nad predšolskih otrokom, otroka vključimo v klinično psihološko obravnavo	Vključitev predšolskega otroka v terapevtsko obravnavo	Vključevanje otroka v obravnavo	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
C12	Prvi kontakt je vedno preko osebe, ki ji otrok zaupa	Možnost prisotnosti zaupne osebe	Opora otroku med obravnavo	Varen prostor in opora med obravnavo
C13	Največkrat je to res delavec šole	Zaupna oseba pogosto delavec šole	Ustvarjanje zaupnega prostora	Varen prostor in opora med obravnavo
C14	Občasno tudi kateri od bližnjih sorodnikov	Zaupna oseba občasno bližnji sorodnik	Ustvarjanje zaupnega prostora	Varen prostor in opora med obravnavo

C15	Namen izvedenca je, da pojasni specifična vprašanja, na katere CSD ne	Pojasnitev specifičnih vprašanj, na katere CSD ne more	Razlog za nujnost sodnih izvedencev	Sodni izvedenci
-----	--	--	-------------------------------------	-----------------

90

	more odgovoriti, ker ne razpolagamo z določenimi znanji			
C16	CSD zaznava visoko stopnjo ogroženosti in sodišče ne odreagira z ukrepom v zaščito otroka, ampak zaprosi še za izvedeniško mnenje	Sodišče zaprosi za izvedeniško mnenje da se prepriča o nujnosti ukrepa, ki ga predlaga CSD	Primerjava vlog sodnih izvedencev in socialnih delavcev pri poročanju sodišču	Sodni izvedenci
C17	Menim, da ugotovitve strokovne službe CSD in mnenje izvedenca nimajo istega namena	Ugotovitve CSD in mnenje izvedenca imajo različen namen	Primerjava vlog sodnih izvedencev in socialnih delavcev pri poročanju sodišču	Sodni izvedenci
C18	CSD poda širšo sliko dinamike znotraj družine	CSD - Širša slika družinske dinamike	Primerjava vlog sodnih izvedencev in socialnih delavcev pri poročanju sodišču	Sodni izvedenci
C19	izvedeniško mnenje pa poglobi vpogled v dinamiko s specifičnimi odgovori	Izvedenec - Poglobljen vpogled v družinsko dinamiko	Razlog za nujnost sodnih izvedencev	Sodni izvedenci
C20	Izbira ukrepa za zaščito otroka je odvisna od stopnje ogroženosti otroka	Odvisno od stopnje ogroženosti	Značilnosti ukrepov	Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok
C21	da starša sooča z vedenji, ki povzročajo škodo otrokovem razvoju	Soočanje staršev z ogrožajočimi vedenji	Načini dela s starši	Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok
C22	posredovanja informacij staršem kaj ne deluje in kakšne spremembe je potrebno uvesti, da ne prihaja do ponovitev nasilja, do škode na otrokovem razvoju	Učenje starševskih veščin	Načini dela s starši	Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok

88

C23	Kajti starš, ki je soočen s svojim ravnanjem, je njegov najbolj naraven odziv obrambna drža	Soočanje starša z ogrožajočimi vedenji	Načini dela s starši	Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok
C24	staršu na začetku jasno povemo, da je nasilje nad otrokom nedopustno	Jasno sporočilo - nasilje nedopustno	Načini dela s starši	Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok
C25	in kaj sledi, če	Seznanitev z možni	Načini dela s starši	Najpogostejši ukrepi

	bodo nadaljevali z izvajanjem nasilja	ukrepi ob nadaljevanju vedenja		za zaščito otrok
C26	in da ga opremimo z veččinami kaj pa naj naredi, ko se njegova frustracija poveča	Učenje starševskih veččin	Načini dela s starši	Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok
C27	Zagotovo se dogaja	Se ponavlja	Verjetnost ponovitve	Ponavljjanje nasilja
C28	posežemo po strožjem ukrepu	Stopnjevanje ukrepov	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljjanje nasilja
C29	navežemo kontakt s staršem, ki ni povzročitelj in preverimo ali lahko načrt pomoči naslonimo na starša, ki ni povzročitelj	Sodelovanje z neogrožajočim staršem	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljjanje nasilja
C30	Preverimo tudi uvid starša, ki ni povzročitelj, v nedopustno ravnanje partnerja do otroka (kritičnost do nasilja)	Preverba kritičnosti neogrožajočega starša do nasilja nad otrokom	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljjanje nasilja
C31	ali je tudi sam žrtev nasilja	Preverba ali neogrožajoči starš žrtev nasilja	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljjanje nasilja
C32	strokovna služba podpre starša, ki je žrtev nasilja	Podpora CSD ogroženemu staršu	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljjanje nasilja
C33	okrepimo odraslo žrtev nasilja, na ta način se tudi odpravijo tveganja za otroka	Krepitev ogroženega starša in odprava tveganj za otroka	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljjanje nasilja
C34	skladno s stopnjo ogroženosti, lahko CSD izpelje tudi nujni odvzem	Nujni odvzem otroka skladno s stopnjo ogroženosti	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljjanje nasilja

C35	Če se ga vse službe držimo in vsaka služba odigra svojo vlogo, je primeren	Primeren ob korektnem sodelovanju vseh služb	Mnenje	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
C36	Do lanskega leta smo napredovali v sodelovanju	Do lani napredek v sodelovanju	Pozitivne strani	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
C37	v ustvarjanju ničelne tolerance do nasilja	Ničelna tolerance do nasilja	Pozitivne strani	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
C38	so se zgodili v našem prostoru primeri, ko je sodišče odločilo drugače ob izreku prepovedi približevanja kot	Razlikovanje mnenj sodišča in policije glede izreka prepovedi približevanja	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev

	policija			
C39	CSD in policija zelo dobro sodelujemo	Dobro sodelovanje CSD in policije	Pozitivne strani	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
C40	sodišče je druga veja oblasti in so precej okorni pri sprejemanju novih stališč	Sodišče okorno pri sprejemanju novih stališč	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
C41	Sodišče občasno ne prepozna subtilne dinamike nasilja, preveč pavšalno oceni situacijo	Sodišče občasno premalo občutljivo in spregleda nasilje	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
C42	Težava je v tem, da ne verjame niti strokovni službi CSD, ki v poročilu izpostavi elemente subtilne dinamike nasilja	Sodišče nezaupljivo do CSD	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
C43	Problem je, ker je v Sloveniji zelo malo strokovnjakov, ki imajo specifična znanja za delo z otroci žrtvami spolnega nasilja	Premalo strokovnjakov s specifičnimi znanji za delo z otroki i, ki žrtve spolnega nasilja	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
C44	Tudi preiskovalcev na policiji	Premalo strokovnjakov s specifičnimi znanji za delo z otroci, ki žrtve spolnega nasilja	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev

C45	Pobudo za sklic tima lahko poda katerikoli deležnik v reševanju primera (katera koli služba, uporabnik)	Katerakoli sodelujoča institucija	Pobudnik za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
C46	največkrat je namen pregled situacije	Pregled situacije	Kriterij za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
C47	izmenjava informacij	Izmenjava informacij	Kriterij za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
C48	ter izdelava načrta pomoči	Izdelava načrta pomoči	Kriterij za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
C49	Sklicatelj je CSD	CSD		
C50	Vedno pa se skliče v primeru, ko odrasla žrtev nasilja, za nadaljnje postopke, potrebuje oceno ogroženosti	Ocena ogroženosti	Kriterij za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
C51	se uskladijo koraki v procesu zaščite	Uskladitev obravnave	Kriterij za sklic MDT	Multidisciplinarni tim

	žrtve			
C52	določijo naloge članov tima	Razdelitev nalog	Kriterij za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
C53	se pogosto uporablja	Pogosto	Sestajanje notranjega tima	Notranji tim
C54	tima je kontekst situacije umestiti v strokovne smernice in zakonodajo	Situacijo umestiti v zakonodajo in strokovne smernice	Namen notranjega tima	Notranji tim
C55	uskladimo strokovna stališča	Uskladitev strokovnih stališč	Namen notranjega tima	Notranji tim
C56	dorečemo naloge	Razdelitev nalog	Namen notranjega tima	Notranji tim
C57	se vse službe odzovejo na vabilo za tim	So pripravljeni	Pripravljenost drugih ustanov za sodelovanje	Ocena sodelovanja v MDT
C58	V našem okolju ni težav z udeležbo na srečanjih MDT, razen kar se tiče tožilstva	Slabša udeležba	Pripravljenost tožilstva	Ocena sodelovanja v MDT
C59	izpostavijo tvegane okoliščine, ... na podlagi česar se	Izmenjava informacij	Vloga MDT pri izdelavi ocene ogroženosti	Multidisciplinarni timi

	ugotovi stopnjo ogroženosti			
C60	Na timu se lahko podelijo naloge med udeleženci tima	Delitev dela	Vloga MDT pri izdelavi ocene ogroženosti	Multidisciplinarni timi
C61	Načrt pomoči je sestavni del strokovnega dela z žrtvijo pomoči	vedno	Izdelava načrta pomoči	Načrt pomoči
C62	vsebina je predpisana v Družinskem zakoniku	Predpisana v DZ	Vsebina načrta pomoči	Načrt pomoči
C63	Načeloma vidim same prednosti	So same prednosti	Prednosti	Multidisciplinarni timi
C64	se službe med sabo uskladimo	Uskladitev obravnav	Prednosti	Multidisciplinarni timi
C65	delujemo v največjo korist za zaščito žrtve nasilja	Opolnomočenje žrtve	Prednosti	Multidisciplinarni timi
C66	Slaba izkušnja se je pokazala v primeru, ko je odrasla žrtev nasilja posredovala zapis timskega sestanika in oceno ogroženosti odvetniku, le-ta pa je vsebino	Izkušnja – odrasla žrtev razkrila informacije iz MDT	Slabosti	Multidisciplinarni timi
	posredoval v postopkih na sodišču			
C67	To težko rečem, vsak primer je drugačen	Odvisno od primera	Število srečanj MDT pred zagotovitvijo varnosti žrtve	Multidisciplinarni timi
C68	Na začetku obravnav se zagotovo enkrat ali dvakrat sestanemo	Eno ali dve	Število srečanj MDT pred zagotovitvijo varnosti žrtve	Multidisciplinarni timi
C69	Na timske sestanke ne vabimo osnovnošolskih otrok, izjemoma, glede na konkretno situacijo morda v starostnem obdobju za 8. ali 9. R	Brez otrok, razen izjemoma 8. ali 9. razred	Otrok na MDT	Žrtev na MDT

C70	Največkrat smo imeli izkušnjo, da smo vabili na timski sestanek srednješolce ki imajo že delno opravilno sposobnost in so sposobni sodelovati na timskem sestanku, razumeti vsebino in suvereno predstaviti svoje stališče in pričakovanja. Hkrati so tudi sposobni prevzeti kakšno nalogo za svojo zaščito	Vabijo srednješolske otroke	Otrok na MDT	Žrtev na MDT
C71	Vedno pa je član tima odrasla žrtev nasilja	Se vedno odzovejo	Odrasla žrtev na MDT	Žrtev na MDT

Kodiranje D:

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
D1	Največkrat se nasilje nad otroki zazna, ko policija intervenira v družini, zaradi nasilja nad odraslo osebo	Policija – zelo pogosto	Policija	Prijavitelj nasilja
D2	Drugi pomembni prijavitelj nasilja nad otroki pa so šole oziroma vrtci	Šola oziroma vrtec	Vzgojno – izobraževalne ustanove	Prijavitelj nasilja
D3	Vključevanje otroka v obravnavo je	Vključevanje odvisno od številnih	Vključevanje otroka v	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja

	odvisno od številnih dejavnikov	dejavnikov	obravnavo	
D4	kdo je izvajalec nasilja	Kdo povzročitelj nasilja	Dejavniki, ki vplivajo na način obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
D5	ali obstaja neogražujoči starš	Obstoj neogražujočega starša	Dejavniki, ki vplivajo na način obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
D6	kakšnemu nasilju je otrok izpostavljen	Vrsta nasilja	Dejavniki, ki vplivajo na način obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
D7	pomembna tudi starost otroka	Starost otroka	Dejavniki, ki vplivajo na način obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja

D8	druge psihosocialne značilnosti otroka	Psihosocialne značilnosti otroka	Dejavniki, ki vplivajo na način obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
D9	ali se z njimi opravi razgovor ali ne	Pogovor z otrokom	Vključevanje otroka v obravnavo	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
D10	... Starejši ko je otrok, bolj ga vključujemo v obravnavo	Starejši otrok bolj vključen	Vključevanje otroka v obravnavo	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
D11	Ob upoštevanju njegovih specifičnosti (npr. otrok s posebnimi potrebami)	Upoštevanje specifičnosti otroka	Dejavniki, ki vplivajo na način obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
D12	obrnava vsakega otroka se načrtuje individualno in medinstitucionalno	Individualno in medinstitucionalno načrtovanje obravnave	Načrtovanje obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
D13	da otroka dodatno sekundarno ne travmatiziramo	Brez dodatne travmatizacije otroka	Cilj obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
D14	V sodelovanju z institucijami, ki otroka poznajo načrtujemo, kaj je za otroka varen prostor	Načrtovanje varnega prostora z drugimi institucijami	Ustvarjanje zaupnega prostora	Varen prostor in opora med obravnavo
D15	največkrat je sploh za prvi stik, ta varni prostor za otroka šola	Pogovor v otroku poznanem okolju - šola	Opора otroku med obravnavo	Varen prostor in opora med obravnavo
D16	Otroku se tudi ponudi možnost, da ima ob sebi zaupno osebo	Možnost prisotnosti zaupne osebe	Opора otroku med obravnavo	Varen prostor in opora med obravnavo
D17	Vedno se tudi k otroku ne pristopa direktno, ampak se najprej z njim vzpostavi odnos	Vzpostavitev odnosa	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
D18	na koncu razgovora se otroka razbremeniti	Razbremenitev krivde	Cilj obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
D19	se ga informira o postopku	Informiranje o postopku	Informiranje	Varen prostor in opora med obravnavo
D20	o možnih oblikah pomoči	Informiranje o možnih oblikah pomoči	Informiranje	Varen prostor in opora med obravnavo
D21	Otroku se zagotavlja pomoč in podpora skozi celotni postopek	pomoč in podpora skozi celoten postopek	Opора otroku med obravnavo	Varen prostor in opora med obravnavo
D22	največ naredimo, če so mu je ta opora starš, ki ne zlorablja	Opора nezlorablajoči starš	Opора otroku med obravnavo	Varen prostor in opora med obravnavo

D23	Včasih seveda prihaja do določenih razhajanj	Včasih določena razhajanja	Primerjava vlog sodnih izvedencev in socialnih delavcev pri poročanju sodišču	Sodni izvedenci
D24	je mnenje izvedencev zelo pomembno tudi za delo CSD	Njihovo delo pomembno za CSD	Mnenje o nujnosti sodnih izvedencev	Sodni izvedenci
D25	odvisno od primera oziroma od stopnje ogroženosti otroka	Odvisno od stopnje ogroženosti	Značilnosti ukrepov	Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok
D26	prioriteta je mobilizacija družine	Mobilizacija družine	Delo s starši	Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok
D27	primeru, da se situacija za otroka ne izboljšuje, se ukrepi stopnjujejo	Stopnjevanje ukrepov	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljanje nasilja
D28	Sistem obravnave se je z DZ spremenil, vendar se praksa šele ustvarja, zato težko rečem	Praksa se po DZ šele ustvarja – težko reče	Mnenje	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
D29	Upam, da se bo ustvarila praksa, ki bo prednost dajala pravicam in koristim otrok, ne pa pravicam odraslih, ki zlorabljajo	Praksa, ki daje prednost pravicam in koristim otrok	Predlagane izboljšave	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
D30	o odločitvi za sklic tima odloča nosilec primera	CSD - Nosilec primera	Pobudnik za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
D31	Predlagatelj pa je lahko več	Katerakoli sodelujoča institucija	Pobudnik za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
D32	Kriterij je , da je potrebno za dosego prekinitve nasilja in za zagotovitev dolgoročne varnosti žrtve sodelovanje več služb oziroma deležnikov	Potreba po sodelovanju večih institucij	Kriterij za sklic MDT	Multidisciplinarni tim
D33	Notranji timi so zelo pogosti	Pogosto	Sestajanje notranjega tima	Notranji tim
D34	in o njihovem sklicu odloči nosilec primera	Nosilec primera	Sklicatelj notranjega tima	Notranji tim
D35	ga pa predlaga katerakoli strokovna delavka oziroma delavec CSD	Katerikoli strokovni delavec CSD	Predlagatelj notranjega tima	Notranji tim
D36	Namen je da se načrtuje obravnava primera znotraj CSD	Načrtovanje obravnave znotraj CSD	Namen notranjega tima	Notranji tim
		CSD		

D37	da se temu ustrezno razdelijo naloge	Razdelitev nalog	Namen notranjega tima	Notranji tim
D38	ena od odločitev je lahko tudi odločitev za zunanji MDT	Odločanje za zunanji MDT	Namen notranjega tima	Notranji tim
D39	Pripravljenost drugih institucij je ustrezna	Ustrezna	Pripravljenost drugih ustanov	Ocena sodelovanja v MDT
D40	zavedajo se svojih nalog	Zavedanje svojih nalog	Pripravljenost drugih ustanov	Ocena sodelovanja v MDT
D41	Odgovornosti	Zavedanje odgovornosti	Pripravljenost drugih ustanov	Ocena sodelovanja v MDT
D42	ni nikoli dileme, ali bi se ali ne udeležili tima	So pripravljeni	Pripravljenost drugih ustanov	Ocena sodelovanja v MDT
D43	MDT ima določene v pravilniku svoje naloge, ena od njih je tudi izdelava ocene ogroženosti	Določeno s pravilnikom	Vloga MDT pri izdelavi ocene ogroženosti	Multidisciplinarni timi
D44	seveda glede na izdelano oceno ogroženosti delitev nalog	Delitev dela	Vloga MDT pri izdelavi ocene ogroženosti	Multidisciplinarni timi
D45	je seznam aktivnosti, ki jih je potrebno izvesti, da bo žrtev dolgoročno varna pred nasiljem, glede na oceno ogroženosti	Koraki dela	Vsebina načrta pomoči	Načrt pomoči
D46	Dela se v vsakem primeru	Vedno	Izdelava načrta pomoči	Načrt pomoči
D47	MDT je zelo pomemben saj osvetli primer z različnih vidikov	Različni vidiki	Prednosti	Multidisciplinarni timi
D48	nasilje večplasten problem, je lahko samo medinstitucionalen odziv ustrezen in učinkovit	Več disciplin	Prednosti	Multidisciplinarni timi
D49	Odvisno od primera, ni pravila	Odvisno od primera	Število srečanj MDT pred zagotovitvijo varnosti žrtve	Multidisciplinarni timi
D50	Otrok na tim ni vabljen	Ni vabljen	Prisotnost otroka na MDT	Žrtev na MDT
D51	Glede vabljenosti zaupne osebe, je odvisno kdo ta oseba je če je to svetovalni delavec šole je vsekakor povabljen	Odvisno od osebe	Povabilo otrokove zaupne osebe	Žrtev na MDT
D52	Prisotnost žrtve ni nujna in se tim lahko sestane tudi brez nje	Ni pogoj	Prisotnost žrtve kot pogoj za sestajanje	Žrtev na MDT

Kodiranje E:

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
E1	v večini primerov policija prejme prijave od vzgojnih in izobraževalnih zavodov	Šole in vrtci	Vzgojnoizobraževalne institucije	Prijavitelj nasilja
E2	zdravstvenih ustanov, zlasti pediatrov	Pediatri	Zdravstvene institucije	Prijavitelj nasilja
E3	tudi od Centrov za socialno delo		CSD	Prijavitelj nasilja
E4	in od nevladnih organizacij		Nevladne organizacije	Prijavitelj nasilja
E5	Le v redkih primerih podajo prijave osebe – posamezniki, se pravi tisti ljudje, ki prebivajo v okolici oziroma v bližini oškodovanega otroka	Sosedje, znanci ali prijatelji družine – redkeje	Tretja oseba	Prijavitelj nasilja
E6	Starši praviloma podajo prijavo o nasilju nad otroci zoper drugega starša, ko sta razvezana in živita na različnih naslovih	Eden od staršev ob razvezi	Starš žrtve	Prijavitelj nasilja
E7	Policijska preiskava je vedno usmerjena v zaščito otroka	Usmerjenost v zaščito otroka	Ukrepi glede otroka	Prvi ukrepi za zaščito otroka
E8	kot tudi v identifikacijo storilca	Identifikacija storilca	Ukrepi glede storilca	Prvi ukrepi za zaščito otroka
E9	njegovo izsleditev	Izsleditev storilca	Ukrepi glede storilca	Prvi ukrepi za zaščito otroka
E10	in ukrepanje zoper storilca	Ukrepanje zoper storilca	Ukrepi glede storilca	Prvi ukrepi za zaščito otroka
E11	Policija izvede vse ukrepe, da se sprva zaščiti oškodovani otrok	Takojšnja zaščita otroka	Ukrepi glede otroka	Prvi ukrepi za zaščito otroka
E12	se zavarujejo vsi dokazi	Zavarovanje dokazov	Različni ukrepi	Prvi ukrepi za zaščito otroka
E13	vsakem najmanjšem sumu nasilja nad otrokom v družini se policija takoj odzove	Takojšnji odziv ob sumu nasilja nad otrokom	Različni ukrepi	Prvi ukrepi za zaščito otroka
E14	in začne izvajati vrsto različnih ukrepov	Izvajanje različnih ukrepov	Različni ukrepi	Prvi ukrepi za zaščito otroka
E15	, takoj tudi obvesti pristojni center za socialno delo	Obvestilo pristojnemu CSD	Različni ukrepi	Prvi ukrepi za zaščito otroka
E16	se opravi razgovor z otrokom	Pogovor z otrokom	Ukrepi glede otroka	Prvi ukrepi za zaščito otroka

E17	zbiranje obvestil od ostalih oseb, ki bi o nasilju nad oškodovanim otrokom vedele kaj	Zbiranje obvestil	Različni ukrepi	Prvi ukrepi za zaščito otroka
-----	--	-------------------	-----------------	-------------------------------

99

	povedati			
E18	pridobivanje materialnih dokazov in ostalih dejstev	Pridobivanje dokazov	Različni ukrepi	Prvi ukrepi za zaščito otroka
E19	policija tako sodeluje tudi z ostalimi institucijami, ki lahko podajo pomembne informacije	Sodelovanje s pomembnimi institucijami	Različni ukrepi	Prvi ukrepi za zaščito otroka
E20	Razgovor z otrokom opravijo kriminalisti in kriminalistke, ki so še posebej usposobljeni za razgovore z oškodovanimi otroki	Pogovor z otrokom	Vključevanje otroka v obravnavo	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
E21	otroku je potrebno izkazati ogromno empatičnosti in sočutnosti	Izkušnja razumevanja	Cilj obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
E22	potrebno upoštevati razvojne značilnosti oškodovanega otroka	Psihosocialne značilnosti otroka	Dejavniki, ki vplivajo na način obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
E23	Pri razgovoru z otroci velja pravilo, ki narekuje dobro pripravo na sam razgovor z otrokom	Dobra priprava na pogovor	Načrtovanje obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
E24	Seveda so razlike glede na starost otroka,	Starost otroka	Dejavniki, ki vplivajo na način obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
E25	Policija nenehno skrbi za usposabljanja in izpopolnjevanja kriminalistov in policistov, ki opravljajo delo z mladostniki in otroci.		Nenehno usposabljanje policistov in kriminalistov	Izobraževanje za delo z mladoletnimi žrtvami
E26	se tako usposablja in izpopolnjuje v Sloveniji kot tudi v tujini		Usposabljanje v Sloveniji in tujini	Izobraževanje za delo z mladoletnimi žrtvami

E27	Policija organizira in vodi specialistična izobraževanja, usmerjena v poznavanje specifičnega področja poznavanja in dela z otroki – žrtvami nasilja v družini	Specialistična izobraževanja, usmerjena v poznavanje dela z otroki	Izobraževanja	Izobraževanje za delo z mladoletnimi žrtvami
E28	Od leta 2008 dalje se v policiji izvaja tudi projekt pod imenom Multiplikatorji za področje nasilja v družini. Bistvo tega projekta je, da so	Projekt Multiplikatorji – bolj izkušeni policisti usposabljaajo manj izkušene sodelavce	Izobraževanja	Izobraževanje za delo z mladoletnimi žrtvami

	vanj vključeni uslužbenci policije z večletnimi izkušnjami glede dela na terenu in obravnave nasilja v družini. Ti policisti in kriminalisti so dobro seznanjeni z delovanjem drugih vladnih institucij kot tudi nevladnih organizacij in imajo željo, da poleg svojega rednega usposabljaajo tudi svoje sodelavce, ki so še manj izkušeni			
E29	izjemno veliko mero empatičnosti	Empatičnost	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
E30	pravo mero občutljivosti	Občutljivost	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
E31	strokovno usposobljen	Strokovna usposobljenost	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
E32	Razgovor mora potekati v prijetnem, za otroka predvsem varnem prostoru	Razgovor v prijetnem, varnem prostoru	Potek obravnave	Varen prostor in opora med obravnavo
E33	v katerem pa ne sme biti npr. preveč igrač, knjig in podobnih predmetov, ki bi lahko prevzeli otrokovo pozornost	Brez predmetov, ki bi pritegnili otrokovo pozornost	Potek obravnave	Varen prostor in opora med obravnavo

E34	Pred samim razgovorom se mora kriminalist dobro seznaniti s primerom	Dobro poznati primer	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
E35	Z oškodovanim otrokom je potrebno najprej opraviti uvodni razgovor, da otrok v nekem prijetnem vzdušju s kriminalistom vzpostavi nek primeren odnos	Vzpostavitev odnosa	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
E36	se mora otrok počutiti sproščeno in varno	Doseči varno in sproščeno počutje otroka	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
E37	se oškodovanemu otroku postavljajo odprta vprašanja, da se lahko otrok prosto razgovori	Postavljanje odprtih vprašanj	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
E38	Ko otrok govori, se	Brez prekinjanja	Odnos strokovnega	Varen prostor in

	ga ne prekinja		delavca	opora med obravnavo
E39	se otroku ne sme postavljati sugestivnih vprašanj	Brez sugestivnih vprašanj	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
E40	Kriminalist mora razgovor voditi s primernim tonom glasu	Primeren ton glasu	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
E41	uporabljati mora izraze, ki so otroku razumljivi	Uporaba otroku razumljivih izrazov	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo
E42	razgovor z otrokom tudi zaključiti v prijetnem vzdušju	Razbremenitev krivde	Potek obravnave	Obravnava otrok, ki žrtve nasilja
E43	oškodovanemu otroku se je potrebno zahvaliti za pogovor	Zahvala otroku	Potek obravnave	Varen prostor in opora med obravnavo
E44	se pozanimati o njegovem počutju	Pozanimanje o otrokovem počutju	Potek obravnave	Varen prostor in opora med obravnavo
E45	Nikoli pa se oškodovanemu otroku ne sme nič obljubljeni, za kar že vnaprej vemo, da ne moremo izpolniti	Jasnost glede možnosti	Odnos strokovnega delavca	Varen prostor in opora med obravnavo

E46	Priporočljivo je tudi, da se otroka na primeren način preveri ali je njegovo pripovedovanje resnično, še posebno pri mlajših otrocih. To ne pomeni, da bi otrok lagal, lahko le pove z besedami, ki odraslemu pomenijo nekaj drugega	Preveriti resničnost otrokovih izjav	Potek obravnave	Varen prostor in opora med obravnavo
E47	Nemudoma je potrebno takoj odreagirati	Takojšnji odziv	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljjanje nasilja
E48	oškodovanega otroka takoj zaščititi	Takojšnja zaščita	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljjanje nasilja
E49	so tudi tukaj zelo različni in so odvisni od vsakega posameznega primera	Odvisni od primera	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljjanje nasilja
E50	Možnosti so lahko od namestitve otroka v Krizni center za otroke in mladostnike	Namestitev v KMC	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljjanje nasilja
E51	lahko tudi izrek prepovedi približevanja osumljencu do oškodovanega otroka	Stopnjevanje ukrepov	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljjanje nasilja
E52	hujših primerih tudi	Stopnjevanje	Ukrepi ob	Ponavljjanje nasilja

	privedba osumljenca pred preiskovalnega sodnika	ukrepov	ponovnem nasilju	
E53	s pristojnim okrožnim državnim tožilstvom	Okrožno državno tožilstvo		Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
E54	kot tudi s centri za socialno delo	CSD		Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
E55	Pa tudi z zdravstvenimi službami	Zdravstvene institucije		Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
E56	vzgojnimi zavodi	Vzgojni zavodi		Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
E57	izobraževalnimi zavodi	Vzgojnoizobraževalne institucije		Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok

E58	svetovalnimi centri	Svetovalni centri		Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
E59	terapevtskimi ustanovami	Terapevtske ustanove		Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
E60	nevladnimi organizacijami	NVO		Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
E61	Sodelovanje z drugimi institucijami bi ocenila kot zelo dobro	So pripravljeni	Pripravljenost drugih ustanov	Ocena sodelovanja v MDT
E62	če oceni, da je potrebno neposredno sodelovanje ter uskladitev dejavnosti organov in organizacij za zagotovitev varnosti žrtve	Potreba po sodelovanju večih institucij	Kriterij za sklic tima	Multidisciplinarni tim
E63	ali za izmenjavo informacij	Izmenjava informacij	Kriterij za sklic tima	Multidisciplinarni tim
E64	razjasnitev okoliščin	Pregled situacije	Kriterij za sklic tima	Multidisciplinarni tim
E65	obstaja verjetnost ponovitve nasilnih ravnanj z možnostjo nastanka hujših posledic	Verjetnost ponovitev nasilnih ravnanj	Kriterij za sklic tima	Multidisciplinarni tim
E66	ali da se nasilje dogaja že dlje časa	Dlje trajajoče nasilje	Kriterij za sklic tima	Multidisciplinarni tim
E67	ali ko je bila storilcu izrečena prepoved	Storilcu izrečena prepoved	Kriterij za sklic tima	Multidisciplinarni tim

	približevanja po predpisu, ki ureja pooblastila policije	približevanja		
E68	Glede izvajanja skupnih preventivnih akcij CSD in policije pa se dogovarja na skupnih rednih delovnih sestankih in posvetih	Na skupnih rednih delovnih sestankih in posvetih	Preventivno sestajanje tima	Multidisciplinarni tim
E69	Glavna prednost multidisciplinarnih timov je predvsem v usklajenem medsebojnem sodelovanju vseh institucij	Uskladitev obravnave	Prednosti	Multidisciplinarni timi

E70	v hitri izmenjavi informacij	Izmenjava informacij	Prednosti	Multidisciplinarni timi
E71	razjasnitvi okoliščin	Razjasnitev okoliščin	Prednosti	Multidisciplinarni timi
E72	vse institucije razdelijo konkretne delovne naloge	Razdelitev delovnih nalog	Prednosti	Multidisciplinarni timi
E73	hitro steče delovanje vseh institucij, da se otroka hitro zaščiti	Hitro delovanje institucij	Prednosti	Multidisciplinarni timi
E74	se ugotovijo vsa dejstva in okoliščine	Izmenjava informacij	Prednosti	Multidisciplinarni timi
E75	se izdela načrt delovanja vseh institucij	Načrt delovanja	Prednosti	Multidisciplinarni timi
E76	Ovire med sodelovanjem različnih institucij se seveda pojavijo	Ovire se pojavljajo	Slabosti	Multidisciplinarni timi
E77	prednosti multidisciplinarnih timov ravno v tem, da se te ovire odpravijo	Odpravljanje ovir	Prednosti	Multidisciplinarni timi
E78	se najdejo konstruktivne rešitve	Različne rešitve	Prednosti	Multidisciplinarni timi
E79	so informacije na enem mestu	Več informacij	Prednosti	Multidisciplinarni timi
E80	Mislim, da so multidisciplinarni timi zelo učinkoviti	MDT učinkoviti	Prednosti	Multidisciplinarni timi
E81	sem mnenja, ..., da oškodovanci naj ne bi bili udeleženci celotnega multidisciplinarnega tima oziroma vseh sej multidisciplinarnega tima	Ne sodi na tim	Stališče do prisotnosti otroka in odrasle žrtve na MDT	Žrtev na MDT
E82	Če pa bi bil na multidisciplinarnem timu prisoten tudi	Če otrok prisoten – zanj dodatna travmatična	Stališče do prisotnosti otroka in odrasle žrtve na	Žrtev na MDT

	oškodovani otrok in bi bil tako seznanjen z vsemi ukrepi, bi lahko pri otroku nastala še dodatna travmatična izkušnja	izkušnja	MDT	
E83	Otroka se na multidisciplinarni tim torej nikoli ne vabi	Ni vabljen	Otrok na MDT	Žrtev na MDT

E84	Mi smo delovali tako, da smo se z vsemi člani multidisciplinarnega tima dogovorili, da se bo v bistvu multidisciplinarni tim izvedel v dveh delih, in sicer v prvem delu smo bili na timu samo udeleženci – strokovni delavci iz različnih institucij, v drugem delu pa so se pridružili še oškodovanci, in sicer polnoletni oškodovanci, starši oškodovanih otrok, zaupne osebe oziroma predstavniki NVO	MDT v dveh delih – v drugem delu prisotne polnoletne žrtve oz. zaupne osebe	Stališče do prisotnosti otroka in odrasle žrtve na MDT	Žrtev na MDT
E85	ko se v okviru tima sprejme tudi načrt pomoči, se na tim povabi tudi žrtev, ki jo lahko spremlja spremljevalec. Če je žrtev nasilja otrok, se na sejo tima za izdelavo načrta pomoči povabi starša, ki ni storilec oziroma, ki otroka ne ogroža, če je seveda njegova udeležba v otrokovo korist	Vabljen ob sprejetju načrta pomoči	Povabilo otrokove zaupne osebe	Žrtev na MDT
E86	Priznati moram, da se prevečkrat počutim zelo slabo, ko vidim, da sistem v bistvu oškodovanega otroka, žrtev, ki je že tako travmatizirana, pusti "na cedilu"	Sistem otroka pusti »na cedilu«	Mnenje	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
E87	, da so postopki predolgi	Predolgi postopki	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
E88	otrok mora večkrat različnim strokovnjakom, ki prihajajo iz različnih institucij razlagati o tem, kaj se mu je hudega dogajalo	Dodatno obremenjevanje otroka	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev

E89	kriminalisti niso usposobljeni za izvedbo forenzična izpraševanja otrok – žrtev	Neusposobljenost kriminalistov za izpraševanje	Pomanjkljivosti	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
E90	Ena izmed takih bolj učinkovitih pristopov, bi bila celostna obravnava otrok, ki so žrtve kaznivega dejanja z elementi nasilja	Celostna obravnava otrok	Predlagane izboljšave	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
E91	Forenzičnega izpraševanja otroka - žrtve bi se tako opravilo samo enkrat, postopek bi se posnel in tako bi otrok samo enkrat razlagal o svojih travmah. Posnetek forenzičnega pogovora z otrokom pa bi se uporabljal za vse nadaljnje postopke in se otroka ne bi nikjer več izpostavljalo, tudi v postopku na sodišču ne	Enkratno izpraševanje otroka, ki bi se posnelo	Predlagane izboljšave	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
E92	Ne smemo se do njih vesti, kot da so le neki udeleženci oziroma subjekti v nekem postopku, od katerih moramo dobiti nujne informacije pomembne za nek proces. To so otroci, ki so doživeli hudo travmo in so živeli v hudih stiskah. Več raziskav je že pokazalo, da je ravno največji vir ponovne travmatizacije otroka nestrokovno in večkratno izpraševanja več strokovnjakov iz različnih institucij	Pazljivo ravnanje z otrokom in izogibanje ponovni travmatizaciji	Predlagane izboljšave	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev

Kodiranje F:

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
------------	--------	-------	------------	------

F1	interesu nam je, da zaščitimo otroka vedno, kadar pride do nasilja	Interes - zaščititi otroka	Načela delovanja	Vloga v postopkih zaščite otrok
F2	otrok pride in o nasilju pove, npr. svoji razredničarki oziroma zaupni osebi, sem jaz dolžna to zapisat in narediti prijavo	Dolžnost prijave	Naloge organa	Vloga v postopkih zaščite otrok
F3	Prijavo potem posredujem CSD	Posredovanje prijave CSD	Naloge organa	Vloga v postopkih zaščite otrok
F4	Največ sodelujemo s CSD		CSD	Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
F5	in policijo		Policija	Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
F6	v primeru, da je kaka poškodba pa tudi z zdravstvom		Zdravstvene institucije	Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
F7	Kdaj sodelujemo tudi s kriminalisti		Kriminalisti	Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
F8	Smo povabljeni vedno, kadar mi naredimo prijavo	Vabljeni vedno, kadar podajo prijavo	Kriterij za povabilo	Povabilo na MDT
F9	se vedno udeležimo	Vedno	Odziv na povabilo	Povabilo na MDT
F10	V drugih primerih pa je po mojih izkušnjah odvisno, včasih nas vabijo, včasih pa tudi ne	Ko ne prijavijo nasilja, včasih vabljeni, včasih ne	Kriterij za povabilo	Povabilo na MDT
F11	Se pa potrudim, da se vedno udeležim. Če sem odsotna, pa me nekdo nadomesti, torej nek drug predstavnik šole	Vedno, razen izjemoma,	Odziv na povabilo	Povabilo na MDT
F12	Sklican je bil vedno	Vedno	Sklic ob prijavi nasilja na CSD	Sklic MDT
F13	Sama do zdaj nimam izkušnje, da bili se tim sklican na našo zahtevo, saj je ob naši prijavi nasilja vedno CSD prevzel primer in načrtoval	Nikoli – CSD prevzel načrtovanje obravnave	Sklic na zahtevo šole	Sklic MDT

	nadaljnjo obravnavo			
F14	Po mojih izkušnjah se vedno odzovejo	So pripravljeni	Pripravljenost drugih ustanov	Ocena sodelovanja v MDT
F15	, smo bili vsi poklicani vedno prisotni	Vsi vabljeni vedno prisotni	Pripravljenost drugih ustanov	Ocena sodelovanja v MDT
F16	Včasih je bil kak zdravnik odsoten	Občasna odsotnost	Pripravljenost zdravstva	Ocena sodelovanja v MDT
F17	ampak je poslal poročilo, kar se mi zdi tudi ustrezno, kadar se ne more fizično udeležiti tima	Namesto fizične prisotnosti podajanje pisnih informacij	Pripravljenost zdravstva	Ocena sodelovanja v MDT
F18	potem pa CSD to oceno ogroženosti sestavi na podlagi teh informacij, ki jih jaz podam. Jaz sama pri tem ne sodelujem, ampak natančno opišem dogodek	Sestava ocene ogroženosti na podlagi podanih informacij šolske svetovalne delavke	Dosedanje izkušnje	Izdelave ocene ogroženosti
F19	Običajno mi predlagamo stvari na timih kake stvari	Podajanje predlogov	Vloga šole	Izdelave ocene ogroženosti
F20	se pogovarjamo glede opisa situacije	Pogovor o situaciji	Vloga šole	Izdelave ocene ogroženosti
F21	odvisno od primera	Odvisno od primera	Število srečanj MDT pred zagotovitvijo varnosti žrtve	Multidisciplinarni timi
F22	Po mojih izkušnjah otrok	Brez otrok	Otrok na MDT	Žrtev na MDT
F23	ali njegova zaupna oseba nista bila prisotna na timu	Brez	Povabilo otrokove zaupne osebe na MDT	Žrtev na MDT
F24	Prednost je v tem, da vsaka institucija naredi svoj del, ki ga pač more narediti in se delo porazdeli	Razdelitev delovnih nalog	Prednosti	Multidisciplinarni timi
F25	Slabosti pa ne vidim	Jih ni	Slabosti	Multidisciplinarni timi

F26	Multidisciplinarni timi morajo biti, saj mi nismo dovolj, da bi lahko sami rešili takšne primere. Za rešitev primera so pomembne vloge vseh vpletenih institucij	Več disciplin	Prednosti	Multidisciplinarni timi
F27	Odvisno kdo vrši nasilje, včasih se ponovi, včasih pa ne	Odvisno od primera	Verjetnost ponovitve	Ponavljanje nasilja
F28	CSD ima recimo večjo vlogo v primerih nasilja v družini, saj oni delajo z družino, ji nudijo podporo in drugo	Kadar ponovitev nasilja v družini, vzrok delo CSD, saj imajo oni največjo vlogo	Vzroki za ponovitev	Ponavljanje nasilja
F29	Trenutno se mi zdi v redu	V redu	Mnenje	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
F30	To, da imamo strokovni delavci na šoli dolžnost prijave se mi zdi pozitivno, da se potem čim prej ukrepa in zaščiti otroka	Dolžnost prijave nasilja strokovnih delavcev na šoli	Pozitivne strani	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
F31	Kar se tiče CSD in policije pa imam dobre izkušnje, da se vedno vključijo in vodijo obravnavo	Dobre izkušnje sodelovanja s CSD in policijo	Pozitivne strani	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
F32	Tudi, kadar obvestimo policijo, res pridejo v čim krajšem roku, ravno tako tudi CSD takoj reagira. Ta takojšen odziv se nam zdi zelo pomemben.	Dobre izkušnje sodelovanja s CSD in policijo	Pozitivne strani	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev

Kodiranje G:

ŠT. IZJAVE	IZJAVA	POJEM	KATEGORIJA	TEMA
G1	Mi nastopimo takrat, ko prve službe že vstopijo v kontakt z otrokom	Kasnejša vključitev	Vstop v postopek zaščite	Vloga v postopkih zaščite otrok

G2	skušamo delovat na tak način, da tega otroka čim manj izpostavljam	Čim manjše izpostavljanje otroka	Načela delovanja	Vloga v postopkih zaščite otrok
G3	z njim obzirno ravnamo	Obzirno ravnanje z otrokom	Načela delovanja	Vloga v postopkih zaščite otrok
G4	ga poskušamo ne še dodatno travmatizirati z našimi postopki	Izogibanje dodatni travmatizaciji otroka	Načela delovanja	Vloga v postopkih zaščite otrok
G5	otroci za nas zelo pomembni, ker so ključne priče tega, kar se jim je zgodilo	Otrok zanje ključna priča	Pomen otroka za organ	Vloga v postopkih zaščite otrok

G6	Prvenstveno sodelujemo s policijo		Policija	Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
G7	Sodelujemo tudi s CSD		CSD	Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
G8	in šolami ter vrtci, ki jih otrok obiskuje	Šole, vrtci	Vzgojnoizobraževalne institucije	Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
G9	Včasih tudi z zdravstvenim osebjem, kadar so vpletene kake poškodbe	Zdravstveno osebje	Zdravstvene institucije	Sodelujoče institucije v postopkih zaščite otrok
G10	Vabljeni na time smo	So vabljeni	Kriterij na povabilo	Povabilo na MDT
G11	Vabljeni smo v tistih primerih, kadar delavci na CSD ocenijo, da bi rabili naše sodelovanje	Potreba CSD po sodelovanju	Kriterij za povabilo	Povabilo na MDT
G12	Odzovemo se pa vedno, razen res izjemoma, če bi bili vsi tožilci takrat zasedeni ko bi bil tim razpisan, ali pa če je zelo v kratkem roku razpisano in ni razpoložljivega tožilca	Vedno, razen izjemoma	Odziv na povabilo	Povabilo na MDT
G13	Strokovnih ovir za sodelovanje ne vidim	Ni strokovnih ovir za sodelovanje	Prednosti	Multidisciplinarni timi

G14	Delujemo pač vsak v okviru svojih pooblastil in to tudi povemo – torej česa ne moremo narediti, ne naredimo.	Delovanje vsak v svojem okviru pooblastil	Prednosti	Multidisciplinarni timi
G15	Zdi se mi pa tudi vredu, zato da uskladimo delovanje	Uskladitev obravnave	Prednosti	Multidisciplinarni timi
G16	je pomembno, da sodelujemo	Sodelovanje pomembno	Prednosti	Multidisciplinarni timi
G17	in da vsi enako delamo	Usklajeno delovanje	Prednosti	Multidisciplinarni timi
G18	da vemo drug za drugega, kaj bo kdo naredil	Načrt delovanja	Prednosti	Multidisciplinarni timi
G19	mojih izkušnjah, kar se tiče policije	Zelo pripravljeni sodelovati	Pripravljenost policije	Ocena sodelovanja v MDT
G20	in šole ter vrtca, ni	Zelo pripravljeni	Pripravljenost	Ocena sodelovanja

	nikoli problema in se vedno udeležujemo	sodelovati	vzgojno – izobraževalnih ustanov	v MDT
G21	Se mi zdi pa, da je najmanjša odzivnost s strani zdravstvenega osebja	Najmanjkrat priostni	Pripravljenost zdravstva	Ocena sodelovanja v MDT
G22	Zdravniki imajo svoje ambulate in tim je pogosto sklican v dopoldanskem času. Mi, ki imamo te službe, se lahko prilagodimo, zdravnik pa najbrž težko zapre ambulantno, zato da se bo lahko udeležil tima	Tim v dopoldanskem času – ambulantna	Razlogi za neudeležbo zdravstvenih delavcev na MDT	Ocena sodelovanja v MDT
G23	pogosto je tudi tako, da zdravniki podajo pisni odgovor in mogoče niti ne čutijo potrebe, da bi se tima osebno udeležili	Pisne informacije – brez potrebe po osebni udeležbi	Razlogi za neudeležbo zdravstvenih delavcev na MDT	Ocena sodelovanja v MDT

G24	Ta ocena ogroženosti je precej nov institut, za katerega še nimamo izoblikovane neke prakse	Nov institut - ni prakse	Dosedanje izkušnje	Izdelave ocene ogroženosti
G25	Zaenkrat to oceno ogroženosti pri nas naredijo policisti, ki imajo prvi stik z žrtvijo, potem pa je mišljeno tako, da vse ostale institucije, ki imajo stik z žrtvijo potem dopolnjujejo to oceno ogroženost	Izdelajo policisti – ostali organi dopolnjujejo	Dosedanje izkušnje	Izdelave ocene ogroženosti
G26	Mi recimo ne vabimo otrok in staršev k nam na tožilstvo, zato da bi lahko recimo dopolnili tako oceno, tako da jaz ne vidim, kako bi lahko tožilstvo kvalitetno dopolnjevalo tako oceno in sodelovalo pri njenem	Brez neposrednega stika z žrtvijo – težko sodelujejo pri oblikovanju	Dosedanje izkušnje	Izdelave ocene ogroženosti

	oblikovanju			
G27	Na timu pa še nismo nikoli ocene skupaj sestavljali, vsaj jaz nimam take izkušnje	Na MDT niso skupaj pripravljali ocene	Dosedanje izkušnje	Izdelave ocene ogroženosti
G28	Mi dejansko v prvi fazi te vloge še nimamo, saj glede na to, da smo represivni organ, nastopimo takrat, ko te službe že svoje naredijo	V prvi fazi brez vloge	Vloga na MDT	Multidisciplinarni timi

G29	Mi se lahko recimo dogovorimo, kadar gre za zelo travmatične dogodke ali zelo majhne otroke, da policija teh otrok ne zaslišuje, ampak mi predlagamo, da se to zaslišanje odvije na sodišču, kjer se zaslišanje tudi posname in mi v postopku otroka potem več ne zaslišujemo, da bo čim manjkrat zaslišan in da ga ne bomo dodatno travmatizirali	Predlog policiji, da zaslišanje otroka poteka na sodišču in se posname	Vloga na MDT	Multidisciplinarni timi
G30	Ali pa se dogovorimo glede tega, kaj bo policija naredila	Dogovor glede ukrepov policije	Vloga na MDT	Multidisciplinarni timi
G31	Torej v prvi fazi mi nimamo neke velike vloge, razen recimo, če že poznamo družino, smo jo že obravnavali in da vemo, da je na primer nekdo že bil kaznovan	V prvi fazi brez vloge	Vloga na MDT	Multidisciplinarni timi
G32	Ja to je odvisno od teže primera - za kako dejanje gre	Odvisno od primera	Število srečanj MDT pred zagotovitvijo varnosti žrtve	Multidisciplinarni timi
G33	Največkrat so timi enkrat in to zadostuje, so pa tudi primeri, ko smo se dobili dvakrat ali trikrat, ker je bila situacija tako zapletena	Eno ali največ tri	Število srečanj MDT pred zagotovitvijo varnosti žrtve	Multidisciplinarni timi
G34	Naše stališče je, da te osebe ne sodijo na tak tim	Ne sodi na tim	Stališče do prisotnosti otroka in odrasle žrtve na MDT	Žrtev na MDT

G35	Razlog je ta, da so te osebe nam vir informacij za naprej in če mi nekoga uporabimo in ga rabimo kot pričo, potem ta ne sme biti prisoten pri zbiranju obvestil od nekoga drugega, ker se potem taka zadeva kontaminira.	Žrtev kot priča v postopku– zaradi prisotnosti lahko kontaminirane	Stališče do prisotnosti otroka in odrasle žrtve na MDT	Žrtev na MDT
G36	Mi ne želimo, da so te osebe – kdorkoli, izven kroga strokovnih ljudi prisotne na tem timu	Ne sodi na tim	Stališče do prisotnosti otroka in odrasle žrtve na MDT	Žrtev na MDT
G37	Ko mi sprožimo nek postopek na sodišču in zaslišujemo priče, te priče ne smejo biti kontaminirane z izjavami nekoga drugega	Žrtev kot priča v postopku– zaradi prisotnosti lahko kontaminirane	Stališče do prisotnosti otroka in odrasle žrtve na MDT	Žrtev na MDT
G38	Mi torej potrebujemo njihovo lastno izjavo, še predno je nekdo od nekoga tretjega slišal nekaj – to potem pomeni, da ne gre za njegovo lastno zaznavo, ampak gre za posredno informacijo, ki jo je oseba dobila z druge roke. Mi rabimo čisto prvo, nekontaminirano izjavo	Ne sodi –potreba po lastni izjavi priče – brez vpliva drugih oseb	Stališče do prisotnosti otroka in odrasle žrtve na MDT	Žrtev na MDT
G39	Tako da lahko rečem, kar se tožilstva tiče, se mi prisotnosti žrtev na timih izogibamo	Brez otrok	Povabilo otroka na MDT	Žrtev na MDT
G40	Mogoče je slabost to, da se kdaj kdo preveč nanaša na drugega, da bo ta kaj naredil in se prelaga odgovornost z	Prelaganje odgovornosti	Slabosti	Multidisciplinarni timi

	enega na drugega			
--	-------------------------	--	--	--

G41	Drugače pa vidim predvsem prednosti, ker vsi skupaj sodelujemo	Same prednosti	Prednosti	Multidisciplinarni timi
G42	in se potem dejansko dogovorimo in zapišemo skupinske zaključke	Uskladitev obravnave	Prednosti	Multidisciplinarni timi
G43	Da uskladimo ravnanje za naprej	Uskladitev obravnave	Prednosti	Multidisciplinarni timi
G44	Ja, nasilje je dinamika. Lahko se začasno prekine, ampak če se čez čas vse vrne v stare tirnice, je velika verjetnost, da se nasilje ponovi	Se ponavlja	Verjetnost ponovitve	Ponavljanje nasilja
G45	Mislim, da je to predvsem odvisno od človeške narave, saj je zelo težko spremeniti človeka, da bo drugače razmišljal kot prej – to je utopija. Namen kazenskih sankcij naj bi bil, da bodo spremenile človeka, ampak če človek sam nima želje in volje po tem, da bi kaj spremenil, ti tudi nihče drug, niti represivni organ ne more pomagati	Človeška narava	Vzroki za ponovitev	Ponavljanje nasilja
G46	Tako da, če se tak otrok vrne nazaj v isto okolje, z isto dinamiko, je zelo velika verjetnost, da se bo nasilje ponovilo	Vrnitev žrtve v isto okolje	Vzroki za ponovitev	Ponavljanje nasilja
G47	Mi kot represivni organ predvsem stopnjujemo naše sankcije – gre za strožje kaznovanje, če se ponovi ista stvar	Stopnjevanje ukrepov	Ukrepi ob ponovnem nasilju	Ponavljanje nasilja
G48	Izboljšave so vedno možne, ne bi pa znala konkretno	Se da izboljšati	Mnenje	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev

	odgovoriti, kaj bi to bilo			
G49	Idealno bi seveda bilo, da bi bili vsi mehanizmi taki, da bi lahko za otroka takoj poskrbeli in ga umaknili ter da bi bilo zanj idealno poskrbeli	Praksa, ki daje prednost pravicam in koristim otrok	Predlagane izboljšave	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev
G50	Se mi pa zdi, da je veliko odvisno tudi od osebe, ki dela na primeru, koliko se osebno angažira in ima interesa, da se kaj spremeni, ali pa gre samo za pisanje na kup papirja	Osebna angažiranost in interes nosilca primera	Vpliv na učinkovitost trenutnega sistema	Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev

9.4. Priloga 4: Osno kodiranje

1. Prijavitelj nasilja

- a. Starš žrtve:
 - i. Eden od staršev ob razvezi (A1), (E6)
- b. Policija
 - i. Policija – zelo pogosto (A2), (D1)
- c. Tretja oseba
 - i. Sosedje, znanci ali prijatelji družine – redkeje (A3), (E5)
 - ii. Sorodnik otroka – najpogostejše (B1)
- d. Vzgojno-izobraževalne institucije
 - i. Šola – včasih (A4), (D2)
 - ii. Šola – največkrat (C1)
 - iii. Vrtec (C3), (D2) iv. Šole in vrtci (E1)
- e. Zdravstvene institucije
 - i. Zdravstvo (A5)
 - ii. Pediater (C2), (E2)
- f. Žrtev
 - i. Najstniki sami prijavijo – včasih (A6)
- g. Anonimno
 - i. Anonimna prijava (C4)
- h. CSD (E3)
- i. Nevladne organizacije (E4)

2. Obravnava otrok, ki žrtve nasilja:

- a. Razlike v obravnavi
 - i. Se pojavljajo (A7)
- b. Značilnosti obravnave
 - i. Dolžnost strokovnega delavca CSD, da deluje v zaščito otroka, če mladoleten in starš osumljenec (A8)
 - ii. Preiskovanje nasilja prevzame policist z izkušnjami (C9)
- c. Vključevanje otroka v obravnavo
 - i. Navezovanje kontakta (A9)
 - ii. Poslušanje (A10), (B6)
 - iii. Postavljanje vprašanj otroku (A11)
 - iv. Pogovor z otrokom (A12), (B3), (C5), (D9), (E20)
 - v. Vključitev predšolskega otroka v terapevtsko obravnavo (B8), (C11)
 - vi. Brez pogovora, če otrok predšolski (C10)
- vii. Vključevanje odvisno od številnih dejavnikov (D3)
- viii. Starejši otrok bolj vključen (D10)
- d. Dejavniki, ki vplivajo na način obravnave

- i. Starost otroka (B2), (C8), (D7), (E24)
 - ii. Kdo povzročitelj nasilja (D4)
 - iii. Obstoj neogrožajočega starša (D5)
 - iv. Vrsta nasilja (D6)
 - v. Psihosocialne značilnosti otroka (D8), (E22)
 - vi. Upoštevanje specifičnosti otroka (D11)
- e. Cilj obravnave
- i. Izkušnja razumevanja (B4), (E21)
 - ii. Podpora (B5)
 - iii. Razbremenitev krivde (B7), (D18), (E42)
 - iv. Brez dodatne travmatizacije otroka (D13)
- f. Načrtovanje obravnave
- i. Individualno in medinstitucionalno načrtovanje (D12)
 - ii. Dobra priprava na pogovor (E23)

3. Varen prostor in opora med obravnavo

- a. Odnos strokovnega delavca
- i. Vzpostavitev odnosa (A13), (E55), (D17)
 - ii. poštenost (A14)
 - iii. odkritost (A15)
 - iv. jasnost glede možnosti (A16), (E45)
 - v. občutek, da jim verjameš (A17)
 - vi. empatičnost (E29)
 - vii. občutljivost (E30)
 - viii. strokovna usposobljenost (E31)
 - ix. dobro poznati primer (E34)
 - x. doseči varno in sproščeno počutje otroka (E36)
 - xi. postavljanje odprtih vprašanj (E37)
 - xii. brez prekinjanja (E38)
 - xiii. brez sugestivnih vprašanj (E39)
 - xiv. primeren ton glasu (E40)
 - xv. uporaba otroku razumljivih izrazov (E41)
- b. Opora otroku med obravnavo
- i. Varovalni dejavniki – čimveč (B9)
 - ii. Ugotoviti kaj otroka veseli (B10)
 - iii. Pogovor v otroku poznanem okolju – šola (C6), (D15)
 - iv. Možnost prisotnosti zaupne osebe (C7), (C12), (D16)
 - v. Pomoč in podpora skozi celoten postopek (D21)
 - vi. Opora nezlorablajoči starš (D22)
- c. Ustvarjanje zaupnega prostora

- i. Težko doseči zaupanje (B12)
 - ii. Približevanje preko vsebin, ki otroka zanimajo (B13)
 - iii. Zagotavljanje zaupnosti (B14)
 - iv. Zaupna oseba pogosto delavec šole (C13)
 - v. Zaupna oseba občasno bližnji sorodnik (C14)
 - vi. Pomembno, da vse poteka počasi (B15)
 - vii. Kratki pogovori (B16)
 - viii. Načrtovanje varnega prostora z drugimi institucijami (D14)
- d. Potek obravnave
 - i. Razgovor v prijetnem, varnem prostoru (E32)
 - ii. Brez predmetov, ki bi pritegnili otrokovo pozornost (E33)
 - iii. zahvala otroku (E43)
 - iv. pozanimanje o otrokovem počutju (E44)
 - v. preveriti resničnost otrokovih izjav (E46)
- e. Informiranje
 - i. Informiranje o postopku (D19)
 - ii. Informiranje o možnih oblikah pomoči (D20)

4. Sodni izvedenci

- a. Primerjava vlog sodnih izvedencev in socialnih delavcev pri poročanju sodišču
 - i. Ni nasprotovanj (A18), (B17)
 - ii. Isti zaključki, ugotovitve (A19)
 - iii. Sodišče zaprosi za izvedeniško mnenje, da se prepriča o nujnosti ukrepa, ki ga predlaga CSD (C16)
 - iv. Ugotovitve CSD in mnenje izvedencev imajo različen namen (C17)
 - v. CSD – širša slika družinske dinamike (C18)
 - vi. Včasih določena razhajanja (D23)
- b. Mnenje o nujnosti sodnih izvedencev
 - i. So nujni (B18)
 - ii. Njihovo delo je pomembno za CSD (D24)
- c. Razlog za nujnost sodnih izvedencev
 - i. Dodatni vidik (B19)
 - ii. Dodatna perspektiva (B20)
 - iii. Pojasnitev specifičnih vprašanj, na katera CSD ne more (C15)
 - iv. Izvedenec – poglobljen vpogled v družinsko dinamiko (C19)

5. Najpogostejši ukrepi za zaščito otrok

- a. Delo s starši (B21),
 - i. Mobilizacija družine (D26)
- b. Načini dela s starši:
 - i. Opozorilo (A20)

- ii. Soočanje starša z ogrožajočim vedenjem, (A21), (C21), (C23)
- iii. Povabilo na razgovor (A22)
- iv. Svetovanje s ciljem izboljšanja družinskih odnosov (B22)
- v. Učenje starševskih veščin (C22), (C26)
- vi. Jasno sporočilo – nasilje nedopustno (C24)
- vii. Seznanitev z možnimi ukrepi ob nadaljevanju vedenja (C25) c.
- d. Značilnosti ukrepov
 - i. Odvisno od stopnje ogroženosti (C20), (D25)

6. Ponavljanje nasilja

- a. Verjetnost ponovitve
 - i. Se ponavlja (A23), (B23), (C27), (G44)
 - ii. Odvisno od primera (F27)
- b. Izkušnje glede ponavljanja nasilja
 - i. Otroci včasih žrtve, danes storilci (A24)
- c. Ukrepi ob ponovnem nasilju
 - i. Opozorilo (A25), (A26)
 - ii. Svetovanje (A27), (B24)
 - iii. Stopnjevanje ukrepov (A28), (B26), (C28), (D27), (E51), (E52), (G47)
 - iv. Sprotno ocenjevanje ogroženosti otroka (B25)
 - v. Sodelovanje z neogrožajočim staršem (C29)
 - vi. Preverba kritičnosti neogrožajočega starša do nasilja nad otrokom (C30)
 - vii. Preverba ali neogrožajoči starš žrtev nasilja (C31)
 - viii. Podpora ogroženemu staršu (C32)
 - ix. Krepitev ogroženega starša in odprava tveganj za otroka (C33)
 - x. Nujni odvzem skladno s stopnjo ogroženosti (C34)
 - xi. Takojšnji odziv (E47)
 - xii. Takojšnja zaščita (E48)
 - xiii. Odvisni od primera (E49)
 - xiv. Namestitev v KMC (E50)
- d. Vzroki za ponovitev:
 - i. Kadar ponovitev nasilja v družini, vzrok delo CSD, saj imajo oni največjo vlogo (F28)
 - ii. Človeška narava (G45)
 - iii. Vrnitev žrtve v isto okolje (G46)

7. Mnenje o trenutnem sistemu obravnave žrtev

- a. Mnenje
 - i. Se da izboljšati (A29), (G48)
 - ii. V redu (B27), (F29)
 - iii. Primeren ob korektnem sodelovanju vseh služb (C35)

- iv. Praksa se po DZ šele ustvarja – težko reče (D28)
- v. Sistem otroka pusti »na cedilu« (E86)
- b. Pomanjkljivosti
 - i. Premalo možnosti za izvajati svetovanje (A30)
 - ii. Premalo časa (A31)
 - iii. Malo zunanjih izvajalcev (A32), (B34)
 - iv. Premajhni resursi (B28)
 - v. Premalo kadra (B32)
 - vi. Omejen dostop do NVO (B33)
 - vii. Razlikovanje mnenj sodišča in policije glede izreka prepovedi približevanja (C38)
 - viii. Sodišče okorno pri sprejemanju novih stališč (C40)
 - ix. Sodišče občasno premalo občutljivo in spregleda nasilje (C41)
 - x. Sodišče nezaupljivo do CSD (C42)
 - xi. Premalo strokovnjakov s specifičnimi znanji za delo z otroki, ki žrtve spolnega nasilja (C43), (C44)
 - xii. Predolgi postopki (E87)
 - xiii. Dodatno obremenjevanje otroka (E88)
 - xiv. Neusposobljenost kriminalistov za izpraševanje (E89)
- c. Predlagane izboljšave
 - i. Več storitev (B29)
 - ii. Več storitev pomoči družini za dom (B30)
 - iii. Več osebne pomoči (B31)
 - iv. Praksa, ki daje prednost pravicam in koristim otrok (D29), (G49)
 - v. Celostna obravnava otrok (E90)
 - vi. Enkratno izpraševanje otroka, ki bi se posnelo (E91)
 - vii. Pazljivo ravnanje z otrokom in izogibanje ponovni travmatizaciji
- d. Pozitivne stvari:
 - i. Do lani napredek v sodelovanju (C36)
 - ii. Ustvarjena ničelna toleranca do nasilja (C37)
 - iii. Dobro sodelovanje s CSD in policijo (C39), (F31), (F32)
 - iv. Dolžnost prijave nasilja strokovnih delavcev na šoli (F30)
- e. Vpliv na učinkovitost trenutnega sistema:
 - i. Osebna angažiranost in interes nosilca primera (G50)

8. Multidisciplinarni timi

- a. Sklicatelj MDT
 - i. Vedno CSD (A33),
 - ii. CSD – nosilec primera (B35), (D30)
- b. Pobudnik za sklic CSD
 - i. CSD – navadno (A34)
 - ii. Katerakoli sodelujoča institucija (A35), (C45), (D31)

c. Kriterij za sklic tima

- i. Nепreverjene informacije (A36)
- ii. Izmenjava informacij (A37), (C47), (E63)
- iii. Pomanjkanje informacij (B39)
- iv. Izdelava načrta pomoči (A38), (B36), (C48)
- v. Ocena ogroženosti (A39), (B38), (C50), (A49)
- vi. Uskladitev obravnave (A40), (C51)
- vii. Potreba po sodelovanju večih institucij (B37), (D32), (E62)
- viii. Pregled situacije (C46), (E64)
- ix. Razdelitev nalog (C52),
- x. Verjetnost ponovitve nasilnih ravnanj (E65)
- xi. Dlje trajajoče nasilje (E66)
- xii. Storilcu izrečena prepoved približevanja (E67)

d. Prednosti

- i. Več informacij (A59), (E79)
- ii. Prerazporeditev odgovornosti (A60)
- iii. Uskladitev obravnave (A61), (C64), (E69), (G15), (G42), (G43)
- iv. Seznanjanje žrtve z ukrepi za zaščito (A62)
- v. Opolnomočenje žrtve (A63), (C65)
- vi. Različni vidiki (A66), (B57), (D47)
- vii. Več disciplin (B57), (D48), (F26)
- viii. Večja širina (B59)
- ix. Različne rešitve (B60), (E78)
- x. So same prednosti (C63), (G41)
- xi. Izmenjava informacij (E70), (E74)
- xii. Razjasnitev okoliščin (E71)
- xiii. Razdelitev delovnih nalog (E72), (F24)
- xiv. Hitro delovanje institucij (E73)
- xv. Načrt delovanja (E75), (G18)
- xvi. Odpravljanje ovir (E77)
- xvii. MDT učinkoviti (E80)
- xviii. Ni strokovnih ovir za sodelovanje (G13)
- xix. Delovanje vsak v svojem okviru pooblastil (G14)
- xx. Sodelovanje pomembno (G16)

e. Slabosti

- i. Kljub sodelovanju občutek, da si sam (A64)
- ii. Različna mnenja o nujnosti izvedbe ukrepa (A65)
- iii. Ni zares »tim« (B55)
- iv. Ni pravega timskega dela (B56)
- v. Izkušnja – odrasla žrtev razkrila informacije iz MDT (C66)
- vi. Ovire se pojavljajo (E76)
- vii. Jih ni (F25)

- viii. Prelaganje odgovornosti (G40)
- f. Vloga MDT pri izdelavi ocene ogroženosti:
 - i. Izmenjava informacij (A50), (C59)
 - ii. Delitev dela (A51), (B49), (B50), (C60), (D44)
 - iii. Dogovor o časovnem zaporedju nalog (B51) iv. Določena s pravilnikom (D43)
- g. Število srečanj MDT pred zagotovitvijo varnosti žrtve
 - i. Odvisno od primera (A67), (C67), (D49), (F22), (G32)
 - ii. Eno ali dve (B61), (C68)
 - iii. Eno ali največ 3 (G33)
- h. Preventivno sestajanje tima:
 - i. Na skupnih rednih sestankih in posvetih (E68)

9. Notranji tim

- a. Namen notranjega tima:
 - i. Objektivizacija informacij (A41)
 - ii. Ocena ogroženosti (A42), (B38)
 - iii. Načrt pomoči (A43), (B39)
 - iv. Razdelitev nalog (B42), (C56), (D37)
 - v. Situacijo umestiti v zakonodajo in strokovne smernice (C54)
 - vi. Uskladitev strokovnih stališč (C55)
 - vii. Načrtovanje obravnave znotraj CSD (D36)
 - viii. Odločanje za zunanji MDT (D38)
- b. Sestajanje notranjega tima
 - i. Vedno (A44), (B43)
 - ii. Pogosto (C53), (D33)
- c. Sklicatelj notranjega tima
 - i. Nosilec primera (D34)
- d. Predlagatelj notranjega tima:
 - i. Katerikoli strokovni delavec CSD (D35)

10. Ocena sodelovanja v MDT

- a. Pripravljenost policije
 - i. Zelo pripravljeni sodelovati (A45), (B47), (G19)
- b. Pripravljenost vzgojno-izobraževalnih institucij
 - i. Zelo pripravljeni sodelovati (A46), (B46), (G20)
- c. Pripravljenost zdravstva
 - i. Najmanjkrat prisotni (A47), (B45), (G21)
 - ii. Namesto fizične prisotnosti podajanje informacij pisno ali preko telefona (A48), (F17)
 - iii. Občasno odsotni (F16)
- d. Razlogi za neudeležbo zdravstvenih delavcev na MDT:

- i. Tim v dopoldanskem času – ambulantna (G22)
 - ii. Pisne informacije – brez potrebe po udeležbi (G23)
- e. Pripravljenost drugih ustanov
 - i. So pripravljeni (B44), (C57), (D42), (E61), (F14)
 - ii. Ustrezna (D39)
 - iii. Zavedanje svojih nalog (D40)
 - iv. Zavedanje odgovornosti (D41)
 - v. Vsi vabljeni vedno prisotni (F15)
- f. Pripravljenost tožilstva
 - i. Zelo pripravljeni sodelovati (B48)
 - ii. Slabša udeležba (C58)

11. Načrt pomoči

- a. Izdelava načrta pomoči
 - i. Vedno (A52), (B52), (C61), (D46)
- b. Vsebina načrta pomoči
 - i. Svetovalno delo (A53)
 - ii. Osebna pomoč (A54)
 - iii. Pomoč družini za dom (A55)
 - iv. Predlog za vključitev vrtec (A56)
 - v. Ponudba varne hiše (A57)
 - vi. Koraki dela (B53), (D45)
 - vii. Konkretni dogovori (B54)
 - viii. Predpisana v DZ (C62)
- c. Namen načrta pomoči
 - i. Zagotovitev varnosti (A58)

12. Žrtev na MDT

- a. Otrok na MDT:
 - i. Brez otrok (A68), (F22), (G39)
 - ii. Ni vabljen (A69), (B62), (D50), (E83)
 - iii. Brez otrok, razen izjemoma 8. ali 9. razred (C69)
 - iv. Vabijo srednješolske otroke (C70)
- b. Odrasla žrtev na MDT
 - i. Občasno vabljene (A70)
 - ii. Se večinoma odzovejo (A71)
 - iii. Se vedno odzovejo (B64), (C71)
- c. Prisotnost žrtve kot pogoj za sestajanje
 - i. Ni pogoj (A72), (B63), (D52)
- d. Povabilo otrokove zaupne osebe
 - i. Odvisno od osebe (D51)
 - ii. Vabljeni ob sprejetju načrta pomoči (E85)

- iii. Brez (F23)
- e. Stališče do prisotnosti otroka in odrasle žrtve MDT:
 - i. Ne sodi na tim (E81), (G34), (G36)
 - ii. Če otrok prisoten, zanj dodatna travmatična izkušnja (E82)
 - iii. MDT v dveh delih – v drugem delu prisotne polnoletne žrtve oz. zaupne osebe (E84)
 - iv. Žrtev kot priča v postopku– zaradi prisotnosti lahko kontaminirane (G35), (G37)
 - v. Ne sodi - Potreba po lastni izjavi priče – brez vpliva drugih oseb (G38)

13. Sodelujoče institucije v postopkih zaščite:

- a. Okrožno državno tožilstvo (E53)
- b. CSD (E54), (F4), (G7)
- c. Zdravstvene institucije (E55), (F6), (G9)
- d. Vzgojni zavodi (E56)
- e. Vzgojno-izobraževalne institucije (E57), (G8)
- f. Svetovalni centri (E58)
- g. Terapevtske ustanove (E59)
- h. NVO (E60)
- i. Policija (F5), (G6),
- j. Kriminalisti (F7)

Oсно kodiranje: policija

1. Prvi ukrepi za zaščito otroka

- a. Ukrepi glede otroka
 - i. Usmerjenost v zaščito otroka (E7)
 - ii. Takojšnja zaščita otroka (E11)
 - iii. Pogovor z otrokom (E16)
- b. Ukrepi glede storilca:
 - i. Identifikacija storilca (E8)
 - ii. Izsleditev storilca (E9)
 - iii. Ukrepanje zoper storilca (E10)
- c. Različni ukrepi:
 - i. Zavarovanje dokazov (E12)
 - ii. Takojšnji odziv ob sumu nasilja nad otrokom (E13)
 - iii. Izvajanje različnih ukrepov (E14)
 - iv. Obvestilo pristojnemu CSD (E15)
 - v. Zbiranje obvestil (E17)
 - vi. Pridobivanje dokazov (E18)
 - vii. Sodelovanje s pomembnimi institucijami (E19)

2. Izobraževanje za delo z mladoletnimi žrtvami

- a. Usposabljanje v Sloveniji in tujini (E26)
- b. Izobraževanja:
 - i. Specialistična, usmerjena v poznavanje dela z otroki (E27)
 - ii. Projekt Multiplikatorji – bolj izkušeni policisti usposabljajo manj izkušene sodelavce (E28)

Oсно kodiranje: Tožilstvo in svetovalna služba

1. Vloga v postopkih zaščite:

- a. Vstop v postopek zaščite
 - i. Kasnejša vključitev (G1)
- b. Načela delovanja
 - i. Interes – zaščititi otroka (F1)
 - ii. Čim manjše izpostavljanje otroka (G2)
 - iii. Obzirno ravnanje z otrokom (G3)
 - iv. Izogibanje dodatni travmatizaciji (G4)
- c. Pomen otroka za organ
 - i. Otrok zanje ključna priča (G5)
- d. Naloge organa:
 - i. Dolžnost prijave (F2)
 - ii. Posredovanje prijave CSD (F3)

2. Povabilo na MDT:

- a. Kriterij za povabilo:
 - i. Vabljeni vedno, kadar podajo prijavo (F8)
 - ii. Ko ne prijavijo nasilja, včasih vabljeni, včasih ne (F10)
 - iii. So vabljeni (G10) iv. Potreba CSD po sodelovanju (G11)
- b. Odziv na povabilo:
 - i. Vedno, razen izjemoma (F11), (G12) **3.**

Sklic MDT:

- a. Sklic ob prijavi nasilja na CSD:
 - i. Vedno (F12)
- b. Sklic na zahtevo šole:
 - i. Nikoli – vedno CSD prevzel načrtovanje (F13)

4. Izdelava ocene ogroženosti

- a. Dosedanje izkušnje:
 - i. Sestava ocene ogroženosti na podlagi podanih informacij šolske svetovalne delavke (F18)
 - ii. Nov institut – ni prakse (G24)
 - iii. Izdelajo policisti – ostali organi dopolnjujejo (G25)
 - iv. Brez neposrednega stika z žrtvijo – težko sodelujejo pri oblikovanju

(g26)

v. Na MDT niso skupaj pripravljali ocene (G27)

b. Vloga šole:

i. Podajanje predlogov (F19)

ii. Pogovor o situaciji (F20)

5. Multidisciplinarni timi

a. vloga na MDT:

i. v prvi fazi brez vloge (G28), (G31)

ii. predlog policiji, da zaslišanje otroka poteka na sodišču in se posname (G29) iii. dogovor glede ukrepov policije (G30)